

అభిలవంగమహిళామహాసభ

మేమాసము ఒకటి, రెండు, మూడు తారీఖులయందు కలకత్తానగరములో పురమందిరమున అభిలవంగమహిళామహాసభ సమావేశమైనది. శ్రీమతి మోహినీదేవిగారు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాలు; శ్రీమతి సరాళాదేవిచౌదురాణిగారు సభాధ్యక్షురాలు. ప్రథమదినము ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలియు, సభాధ్యక్షురాలియు ప్రారంభోపన్యాసములతో తుదముట్టినది.

రెండవదినమున తీర్మానములమీద చర్చప్రారంభమైనది. మొదటిరెండు తీర్మానములు అధ్యక్షురాలిచే ప్రతిపాదించబడినవి. మొదటితీర్మానము లవగాసత్యాగ్రహోద్యమమునందు స్త్రీలొనర్చిన సేవను కొనియాడుచు, ప్రభుత్వమువారి దౌర్జన్యమునకు అందు ముఖ్యముగ బోర్సదు, మిడ్లపూరు మొదలగు తావులయందు స్త్రీలూచూపిన కష్టపహనబుద్ధిని ప్రశంసించునది. మాతృదాన్యవిమోచనముకొరకు సత్యాగ్రహసమరమున ప్రాణములర్పించిన మహనీయుల ఆత్మకు శాంతినిగోరు తీర్మానము రెండవది. మూడవతీర్మానము గాంధీ-ఇర్విను సంధిపత్రమును సమర్థించుచు అన్ని కక్షలరాజకీయనిర్బంధతులను విడుదలచేయవలయుననియు, రాజకీయ నేరములకై మరణశిక్ష విధింపబడినవారి శిక్ష రద్దుచేయవలయుననియు ప్రభుత్వమువారిని కోరుచున్నది. వోటింగుహక్కు, ఎన్నికలహక్కు పురుషులతో బాటు స్త్రీలకుగూడ ప్రసాదించబడవలయునని నాలగవతీర్మానము. జాయింటుఎన్నికల పద్ధతి జాతీయతను పెంపొందించుచుగావున ఆపద్ధతినే ఆవలంబింపవలయునని ఐదవతీర్మానము హెచ్చరించుచున్నది. జాతీయోద్యమమునందు పాల్గొని పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాదించుటకు వంగదేశపు స్త్రీలకు పురుషులు అడ్డుతగులుచుండిరిగావున స్త్రీలకు ప్రత్యేకసంఘముండవలయుననియు, అది కాంగ్రెసు ఆదేశములను పురుషసహాయములేకనే నిర్వహింపవలయుననియు ఆఠవతీర్మానము. ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి శాంతిదాసుకన్య కొనివచ్చినది; ఏకగ్రీవ

ముగ ఆమోదింపబడినది. ఈ ఆజవతీర్మానమును సభలో ఏకగ్రీవముగ ఆమోదింపజేసిన ప్రజావతియే తరువాతి తీర్మానమునుగూడ ప్రతిపాదించినది. ఆ తీర్మానముట్లుండెను: 'సాంఘికవైష్ణవమయములు దేశమునుండి పాట్రొలుటకుగాను (1) అస్పృశ్యతతోలగిపోవలయును (2) వర్ణవ్యవస్థ అంతమొందవలయును (3) శాఖాంతరవర్ణాంతరవివాహములు పెంపొందవలయును (4) వర్ణాంతరభోజనప్రతిభోజనములు ఏర్పడవలయును.' సుప్రసిద్ధగ్రంథకర్తయగు శ్రీమతి అనురూపాదేవి ఈ తీర్మానమునందలి 'శాఖాంతరవర్ణాంతరవివాహములు పెంపొందవలయు'ననుభాగము తొలగింపవలయునని సవరణ ప్రతిపాదించెను. వాదప్రతివాదములు చెలరేగినవి. ఉపన్యాసములమీద ఉపన్యాసములు వర్తించినవి. తుదకు ఓట్లుగై కొనగా అనలుతీర్మానమునకు నలుబదియైదును సవరింపబడినతీర్మానమునకు ఏనబదియవచ్చినవి. ఇందుతో సభ పూర్వాచారమునకే ముగియున్నట్లు విస్పష్టమయ్యెను. అంతలో రెండవదినసమావేశము సమాప్తమయ్యెను.

మూడవదినసమావేశమునందు నడియానగరప్రతినిధురాలు శ్రీమతి ప్రతిమాదేవి ' (1) బాల్యవివాహదురాచారనిర్మూలనమునకు శారదాచట్టమును నెంటనే అమలులోపెట్టవలయును. (2) బహుభార్యాస్వీకరణవిధానము శాసనఖడ్గముచే తుండింపవలయును. (3) వితంతువివాహములు ప్రోత్సహింపబడవలయును. (4) వరశుల్కము, ఘోసామొదలగు దురాచారభంజనమునకు ప్రజాప్రబోధము గావింపవలయును. (5) అవసరమగుచో మగనికి విడాకునిచ్చుహక్కు హిందూస్త్రీలకు ప్రసాదింపబడవలయును. (6) సంఘసీతి నతిక్రమించు స్త్రీపురుషులకు సమానశిక్ష విధింపవలయును.' అను క్లాజులుగల తీర్మానమును ప్రతిపాదించెను. విడాకులహక్కువలయునను క్లాజుతొలగింపవలయునని శ్రీమతి అనురూపాదేవి ఈ తీర్మానమునకు సవరణగొనివచ్చెను. శ్రీమతులు తారాదేవి, చారుసుశీలాదేవిగార్లు ఈమెకు బాసటయైనిలచిరి. పూర్వాచారప్రియులకు నవీనాచారప్రియులకు పోరాట ఘటిల్లెను. తుదకు శ్రీమతి అనురూపాదేవి సవరణకే పలువురు తమసమ్మతంబునొసగిరి.

రామమోహనుడు, కేశవచంద్రసేనుడు, విద్యాసాగరుడు మొదలగు మహాసంఘసంస్కర్తలను భారతదేశమునకు ప్రసాదించిన వంగరాష్ట్రమునకు చెందినస్త్రీలు— హూణ విద్యాప్రబోధముగల భారతస్త్రీలలో అగ్రగణ్యులగువారు—స్త్రీ శిశుహత్యానిరోధము, సహాగమనదురాచారభంజనము, వితంతువివాహాచార స్వీకరణముమొదలగు ఉత్తమ సంస్కరణములకు జనిస్తాననుగు కలకత్తానగరమున సమావేశమై విడాకుల తీర్మానమును త్రోసిపుచ్చిరి. పాశ్చాత్యముద్రవారిపై హిందూదేశమున మణియేజాతిస్త్రీలపై కంటెనెక్కునగ పడియుండుటచేత విడాకులవిషయమై వంగనారీమణులు ఉత్సాహముచూపుదురని భావింపబడినది. కాని భావింపబడినట్లుజరుగలేదు. కూడనున్న అంధమహిళాసభవారు ఈవిషయమై ఏమని తీర్మానింతురో?

నాయకురాలు

శ్రీ మతి మదమంచి అనంతమ్మగారు

దిద్దితీర్చినపేరు తీరుతీయముదెల్పు నాగులేటిప్రక్కనాపరాధు
వాసిండుర్తి వెల్వడినతో పలుసూపు కోరిందవాదచుట్టు కోటబురుజు
లలియరాజులవేగులాలించి నేటికి “సాహా” యనిధ్వనించు చంద్రవంక
తగరుదూకన చట్టువగిలి బావురుగొల్పు గొటిజలపనగు తిక్కొండబెళము

రత్న భండారముల వెల్లిరానినాడు
మొససిముత్యాలకోవలములునాడు
వీరనాయకురాలితో వీరిగిపోయె
మచ్చుకై ననులే రీమెమాత్రమిప్పుడు.

రవిదిరుగలేనంతరాజ్యన సక్కిరిగేలఁ గీలించినగేసురాలు
వలనాటిపసిడికోటల “గావు”లెత్తించి సారె భూపులకంపు ధీరురాలు
నాయనిప్రక్కలో నాగుబామైనాడు మంత్రిగానెగడిన మాన్యరాలు
కనులజేవురు నిప్పుకలురాలి కనుమలవలసబంపిన బలవంతురాలు

వేరువాడిన గుటిజాలకోరులందుఁ
జంటిబిడ్డను బ్రాల్దొనజంతుచుండు

నాయనా, * “బోరవరాం” బలనాటిబిడ్డ

గుండెగాలమనంగఁ దాదండువిడిసి

తలచితాఁచలేదు దనుచేగఁదెచ్చుక

సొంతకార్యమటులఁ జొచ్చిచేయుఁ

గాని వీనివంతఁగనుచున్న వినుచున్న

అగ్నిఁబొరలినట్టు లనుచుఁగనలి.

పాటూగులాలిపావడక్రిందజెలువారు బిల్లాణినటునిటు బెట్టకొనుచు
జలుగురత్నాలపోసీలు ముంజెయిమీఁద మాటికిముంగోట ములుపుకొనుచు
తొంగిముంగురులోలిదూగాడ మోముపై తిన్నఁగావేలితో దిద్దికొనుచు
గిలుగుపావల బాదతలముంచి వేమారు చివ్వునశేచియానీనయగుచు

చికిలిబాకును డాకేలఁజెరివికొనుచుఁ

గనుగొనలుజేవురింప దిగననులేచి

* బోరవరామనగా నాడువులి ఆకాలమునకీ బిడ్డలపేరుఁజెప్పి జెడదుబుట్టెంతురు

అధరపుటములునల్లల నాడుచుండ

ఓరి! మోరోజపంతు! నిన్నోగిఁజెముల్లు.

వీరాంగనల రక్తధారాశవృష్టిచే ప్లావితంబైన దీభాగ్యధాత్రి
పరమపావనపతివ్రతలచరిత్రచే విన్నాణమొందె నీవిపులధాత్రి
వ్రేలుచూపింపని విదుషీమణులచేత పొంగిపోయినది యీపుణ్యభూమి
లనదసూర్యంపశ్యలకు నాటపట్టెచు సిరులుచిందినది యీభరతభూమి
చెరిగిపోలేదు మావారిచరితలందు

పచ్చిరక్తమ్ము విరజమ్మువసిఁడివాలు

కూరుఁడా! నన్ను జేపట్టికూటమెల్ల

వ్రేల్చిపైద్రిప్పఁజూచితే వేంగివరకు.

కాలరిపోజులీకనుమ కాల్నడరేపులు దాటవచ్చును
తాలగభీరవారిభరితంబుగఁబారెడు చంద్రవంక నే
లీలఁదరింతుమోతెలియలే దళియాధిపుడందుదిన్నఁగా
బాలునిజేరవచ్చునట పంతుమతేమిదలంచె ద్రోహియై.

నాయఁడు నాగులేటి వెలనాములఁగన్న మసీఁడు గొల్వఁదా
డాయుటలెస్స సేవలయెడాటముసై పఁగరానిదయ్యెఁ గ
ట్టయితమై బొరింపారి తమంతటఁదారొగి మూఁగలేదు నా
కాయము వెంపరెత్తె నలగాముఁడు మత్తిలినిద్రఁజెందెడిన్.

రాపిడివానికావలసరాజ్యములెల్లను గొల్లఁగొట్టు చీ
దోపిడిగాండ్రు మోకరిలితో మతివత్తుమటన్న వేగుమా
కాపులు రెడ్డివీరులును గమ్మజగామొనగాండ్రుచేరి యీ
మాపులువిన్న వించిరి సుమారిఁకనెంతటి పాఠమున్నదా?

మగవాడొనఁటదాను బొరుషగుణప్రాప్తంబుట ప్రాభవం
బిఁగనానెత్తురు జమ్మలొచు నెగఁబ్రాకెన్నాశగోళంబులనే
బగలొక్కొమ్మడి మూగినచ్చిరని సంభావించిచింతించుట
ప్పగునే ప్రాజ్ఞులై వమంచుఁ గలలోనై నన్వితర్కింతురే.

బల్లన తెల్లవారినది పయ్యెరలోలినటించుచున్నవీ
తెల్లని రేకలొక్కొకటి తియ్యనివేళలఁదమ్మిరేకుల
న్గిల్లుచునాపులించినవి కిన్నరమోసెనుఁ గూఁతవేటులో
నల్లనవేగుగీతము లహర్నిశ లర్థముగాక వ్రేఁచెడిన్.

తురగము బిచ్చలింప రవదుమ్ముదుమారము మింటబర్వ సం
బరమున బాలచంద్రుడు ప్రభాతముమేరకు నాగులేటికా
దరి విడియంగలాడలేడు దట్టపుగోల్తలఁజుమ్ములాడి చి
చ్చరపిడుగట్టు లార్చుటనిజం బిరువాగులునాశమొందెడిన్.

ఇంతలోననటత వింతవెన్నెలగాయు పగతురువెన్నిచ్చు పట్టులందెల్ల
సంకుపేరులోలి సర్దుకొనుచు పంపులచే లగ్గ పట్టగావలయు
వీణలోనమేళనింది గీతించుచు కంఠకీకసములు గాలించినఱకి
గలికిమ్రొలనిల్చి కెలనఁజూచి జూబ్బిల్లునెత్తురుఁ జూరాడవలయు
విప్పపూసూసకముముందు విసరివైచి బ్రహ్మనాయని నాశపంక్తి జెండాడి
చారపప్పునుదోసిట జారవిడచి కత్తినాగులేటఁ గడిగితిరెదను
కానిమరువకుమని బిగ్గఁగొగిలించి జయలక్ష్మీమనవైపు సాగునందాక
చెంగుచెంగునదాట నాచెంచుమెలత ర క్తధ్వజము విప్పరాదుమీరెవరు
చెదిరినపూవులఁ బొదిగిచూచినది చచ్చినమనకెల్ల స్వరాజ్యసుఖము
విరులక త్తిరింపు వరుసఁజదివినది చాకనిల్వ స్వరాజ్యసౌఖ్యమ్ముగలుగు
బొడుగఱిచివెల్లనై ముందుమ్రొగ్గి శత్రులుగల్వతత్సాధాంగణముల
తలయూచిమించిదే తప్పిపోయితివి వాలవాయజములు వర్ధిల్లుగాక
కానినాయకురాలి కనుమలోనిన్ను జయశాంకరీయంచు జయభేరిమ్రోగ
పంగలరావిపై బారుటేటలను నాములుదాటి యానాయకురాలు
గ్రుమ్మిపోటుగంట్ల క్రొన్నెత్తువొలుక దాచెపల్లిపొంత దండువిడిసినది.
బలివెట్టుదును భూతపాలియత్తాడ స్వర యుగమునాటి స్వచ్ఛందజపులు
రణభేరిమ్రోగింప రండుసైనికులు బ్రతికిచెడ్డ మంచిప్రాధనమ్ము
కత్తళంబులజేరి గై సేయుడిపుడ దాచుకొన్నయట్టి మాచెల్లచెన్నుని
తూరుపురేకలు దొరలకమున్నె బాలుడపుడుమ్రొక్కి బయలుదేరె
మాప్టీలగమిఁగూడి మన్నె భూములను కంటిచూపుమేరఁగనుపట్టుడేరాలు
వెలినాములకుఁదూర్పు విడియఁగావలయు ఇసుకఁజల్లిపట్టులెనగుబంట్లు
పూజాడలనుబట్టి పోనున్నవారు శక్తిపూజావిధుల్ ర క్తధ్వజంబులు
వేగులవారితో వెనుకవచ్చెదరు గాంచి పగఱసేనగా నెఱింగె
పోయినమొగమునఁ బొలికలనులోన పరభుల నక్కలాతటియందుఁగూసె
అవలదారులముందు హతమార్పవలయు కావిరిపట్టపగలె నిండెదెనల
నాదుక త్తిచాయ నశుచురాఁజువల కొఱగాములెన్ని యో విరివిగాఁదోచె
చేసంజ్ఞ చేమునల్ జీల్చినశువుడిఁక బాలునిచైతన్య పాథోధిగలగె

పగతురువెన్నిచ్చు పట్టులందెల్ల
పంపులచే లగ్గ పట్టగావలయు
కంఠకీకసములు గాలించినఱకి
జూబ్బిల్లునెత్తురుఁ జూరాడవలయు
బ్రహ్మనాయని నాశపంక్తి జెండాడి
కత్తినాగులేటఁ గడిగితిరెదను
జయలక్ష్మీమనవైపు సాగునందాక
ర క్తధ్వజము విప్పరాదుమీరెవరు
చచ్చినమనకెల్ల స్వరాజ్యసుఖము
చాకనిల్వ స్వరాజ్యసౌఖ్యమ్ముగలుగు
శత్రులుగల్వతత్సాధాంగణముల
వాలవాయజములు వర్ధిల్లుగాక
జయశాంకరీయంచు జయభేరిమ్రోగ
నాములుదాటి యానాయకురాలు
దాచెపల్లిపొంత దండువిడిసినది.
స్వర యుగమునాటి స్వచ్ఛందజపులు
బ్రతికిచెడ్డ మంచిప్రాధనమ్ము
దాచుకొన్నయట్టి మాచెల్లచెన్నుని
బాలుడపుడుమ్రొక్కి బయలుదేరె
కంటిచూపుమేరఁగనుపట్టుడేరాలు
ఇసుకఁజల్లిపట్టులెనగుబంట్లు
శక్తిపూజావిధుల్ ర క్తధ్వజంబులు
గాంచి పగఱసేనగా నెఱింగె
పరభుల నక్కలాతటియందుఁగూసె
కావిరిపట్టపగలె నిండెదెనల
కొఱగాములెన్ని యో విరివిగాఁదోచె
బాలునిచైతన్య పాథోధిగలగె

రణభేరిమోసె బారాబాహుముగ
 హెచ్చరింపఁబడియె నిరువాగులెల్ల
 నాయకురాలి వెన్నాడపాఠములు
 బాలుఁడుతగర్చుపైఁ బల్లటేగొట్టి
 చట్టుపెదూకించె జలపైకినుబ్బ
 మూరై నయరచట్ట ముప్పలడాలు
 ఎగుభుజంబులనుండి దిగువారుదొనలు
 వంకజంబూరసిన వాలుజవ్వాడ
 కాలరిపొజులఁ గనుముధట్టించి
 నుగునూచగఁదలల్ను రుమాడినరికి
 త్రుంచితూటాడుచు చించిచెండాడి
 వీరవిహారము వింతగానలిపి
 బాలుండుదెగటార్చు పాఠెంబుదెనకు
 రప్పరప్పనచుక్క రాల్చినభాతి
 పాముగామై ముంగి పైఁబడ్డరీతి
 తురగముతోన్రాలి దోర్బలంబెనఁగ
 బాలునిడిహోన బాఠెంబులార్వ
 సాయశక్తులఁ బోరునల్పబాలుండు
 రవ్వంతనాయకురాలు తగ్గమికి
 ఆశ్చర్యచకితుండై యనిసిల్పె విసిఁగిః
 నాయకురాలంతనగి యిట్టులనియెః
 “నెల్తిరాదోయి? మీవీరలోకముకు
 రోసమా? మూతిపైమీసమా? మీకు,
 పడఁతిచెల్లుబడిని పచరించునాట
 నిలువమన నెటులాడె నెలమబాబులకు?
 గాజులుగిల్లన్నఁ గర్ణ ముల మూయు
 మగవారి కేతటి మగువతోరణమ,
 పోరిలోవిసివి పొంపొరివోపునెలమ
 తనతగవారిచేఁ దనువుదొంగు
 జన్ని విడిచిపోవ జనసేజనకులు
 తేరగాఁబెరిగిన దిట్టవశ్చయి,

నలగామునకు మీతుఁగలచుట్టటికము
 మాక్కుగలిగించెనే యనికిరానేఁడు
 సానిసబృయింటఁ జతురంగమాన
 ఉగ్గుఁబాలుగాదు యుద్ధంబుగాని
 మమ్మేమొచేయఁ బల్కారురోపించి
 కారాలుమిర్యాలు గఁపనూరినూరి
 కోడిపందెములోనఁ గోల్పోయిపరుపు
 పంటభూములు మంచిపరగణాల్విడిచి
 నలనబోయినట్టి వారిబిడ్డఁడవు
 కడుగూర్చునే నలగామభూభుజఁడు
 పొంగిపోనేల నీముష్టిభాగ్యముకు?
 లఱచేతఁబండ్లొచ్చెనని గర్వమేల?
 పాలకై పొదుగును బడఁగోతురయ్య,
 పాల్పోసిపెంచిన పాముకై వడిగ
 కాకికిబింబంబు గట్టించురీతి
 ముగుదాడుదెంచిన పొగరుటదువలె
 కరుణించిమానలగామరాణ్యోయె
 పూలమాలనిమెడ వ్యాళముధరించె
 ఆడుది సింహాసనాసీనయైన
 కనుగుట్టనే నిన్నుగన్న బాబునకు?
 సర్వేశ్వరునిసృష్టిజాలంబులోన
 సావితంత్ర్యమనునది సర్వులకొకట
 పశుపక్షులై నను బారతంత్ర్యాన
 మధురజీవనా ప్తి మనియుండఁగలవో?
 ఈలోసనాయకురాలి పాఠెములు
 బాలునిసేనలు పలపలవిరిగె
 చంద్రవంకదాటి సాహాయ్యమొనరింప
 అలియరాజుసేన యాసకట్ట
 సగముదాటి కట్టఁదెగఁగొట్టఁగానందు
 లీనమయ్యె నెంతలేసివనులు;
 పంగలరావిపైఁ బంతుజడ్రెల్లెను

చంద్రవంక భార్య సాగెనుబికి
కట్ట! నేనకంతగత జీవనంబయి
కూయివెట్ట బ్రహ్మనాయుడవుడు
పారుదలకునాల్గు పగ్గాలదూరాన
సాగె నామెసైన్యసాగరంబు
వీనినందుడప్ప వీలులేదతనికి
బాలుజేరు వన్యమార్గమచట
తఱియఁజొచ్చె పఱియదరులుజీల్చుకొంచు
పల్కెనప్పడామె పారుషమున
వైష్ణవంబు ముదరవచ్చినయ్యలుమీరు
పరువె నాయకురాలిపంగదూర
చురియఁదీసిన నెత్తురుచుక్కలేదు

చుట్టుప్రక్కలనిప్పులు సురియఁజూచి
చెన్నుఁడాయని వెన్నుకుఁజేరఁబడియె
మొనలబాలుఁడు నీమెతోమోహరించె
ఒంటికంబమునందు నొరఁగిప్రార్థించి
నాగులేటియందుఁ బ్రేపులుగడిగి
రుధిరాంత్రకికసమధుగంధములను
చెల్లింతుననిశక్తిఁ జెన్నునిదలంచి
నాయకురాలిమన్నాదు పై సురికె
పుల్లకై వాలకుసుమవిభూషయగుచు
పవనసంచలదళికేశపాశయగుచు
జలవిహంగరటత్పదబౌతయగుచు
చంద్రవంక సువాళించి చలనమాపె.

కాలమా! మాదునాయకురాలివంటి
బిడ్డనేదేశమండైనజెంచి నావె!
భరతఖండమ్ముజేసినభాగ్యమేమి
కన్నదిటువంటివారిలెక్కనుమించ.

పడవపాట

పెన్దురాజు రాజగోపాలముగావు బి.పి. (సారస్వతసమాజము)

ఈలోకమునువీడి
అలోకమునకేగి
ఆనందభవనాల స్వప్నాలసౌధాలకై
ఈనెలవంక నావలో
నీలాల జలదాల గగనాలజలధిలో
హాయిగా తేలిపోదమా? ఓసఖ!

ఈవెన్నెలలకాంతిలో
అశ్రువులమాలలో
జీవనపుభారాలు
భావయుతగీతాల

ఆశామహితరాగాల
నాలాపనమునల్పి
హాయిగా తేలిపోదమా? ఓసఖ!

పవిషాదము వచ్చిపడునో
ఎట్టికంటక మెడదనాటునో
ఈమధురక్షణికము లిట్టెచనునో
యావనాశాహృదయ మేగతిమారునో
తరుణకుసుమము విరియపూచిన
యీశుభోదయ కాలమందునె
వ్యోమతలమున జ్యోత్స్నలోనే
హాయిగా తేలిపోదమా? ఓసఖ!

గొప్పనక్షత్రము

శ్రీ మతి కంకిపాటి రుక్మిణమ్మ గారు

౧

చుక్కయొక్కటి పొడిచెదూర్పున
మిక్కుటంబగుకాంతి మెఱయుచు
తక్కుచుక్కలుగాంచి సిగ్గునఁ
దెల్లబోవుచుఁ జూడఁగా.

౨

చుక్కరాలెను; కాంతులెల్లను
ఒక్కపెట్టున మాయమయ్యెను
చొక్కిలోకంబెల్ల నయ్యెడ
సుస్తి నిదురించెన్.

౩

చుక్కపొడిచెను నింగియెల్లను
పట్టపగలటు కాంతివెలసెను
మట్టమధ్యాహ్నంపు సూర్యుని
మాడ్కిఁ జెలువొందెన్.

౪

ప్రాద్దుపొడిచెను; తెల్లవారెను
మేలుకొలుపులు కోడికూసెను
కలకలంబుల బులుగుమూకలు
తెలిపె రాతిరవృత్తమున్.

౫

నీలికాంతుల నింగివీధిని
మేలిబంగరుచుక్క వెలిగెను
మిన్ను కన్నీయ మోమునందున
మెఱయు కంకుమబొట్టుగన్.

౬

చూచియున్న యదృష్టవంతులు
చుక్కసాంపును శోభపెంపును
వేయినోభులమెచ్చుచుండఁగ
వినిజనము లెల్లన్.

౭

కోటిసూర్యుల కాంతిమెఱయుచు
మేటిచుక్కయు మెఱయనింగిని
ఒడతెఱుంగని గాఢనిద్రను
మెఱసెలోకంబున్.

౮

తెల్లబోయిరి యొకరినొమ్మొగ
మొకరుచూచు కొనంగడంగిరి
చుక్కశోభను జూడఁజాలమి
దుఃఖపడిరంతన్.

౯

చూడరై రా చుక్కసాంపును
చూడరై రా శోభయెల్లను
అడవిఁగాసిన వెన్నెలట్లు
అమరెదత్కాంతుల్.

౧౦

ఎక్కడై తెచుక్కవెలిగెనొ
అక్కడొక్కటి కాంతివెలసెను
అట్టులెత్తిజనంబులెల్లను
అద్భుతంబున జూడగన్.

౧౧

అరుణకాంతులు ఆకసంబున
అల్లుకొనియెడు సంతమున్నే
మెఱపువోలెను మెఱయుచుక్కయు
రాలిపడెనింగిన్.

౧౨

నిండుఆమని యిచటలేదని
నీరసంబునరోసి చెవులకుఁ
బండువొనరుచుచున్న కోయిల
పాటిపోయెనుగా.

తొలి పుష్పము: తోటమాలి జగ్గయ్య

జగ్గయ్య చిన్నతనములోనే ధర్మవరదుర్గమున తోటమాలిగా ప్రవేశించినాడు. వ్యవహారసందర్భముల యందు ముక్కుకిమూటిగా పోవు స్వభావముగల మనిషి. అతనినుగుణపుంజములును, స్వామిభక్తియును, అన్నిటికంటె మిన్నగ నతని నిత్యప్రసన్నవదనమును అతడు సేవించుచున్న జమిందారులదృష్టి నాకర్షించినది. రాజకుటుంబములోనివారందరికిని జగ్గయ్య ప్రాణసమానుడు. విద్యాభ్యాసమును ముగించి, అనుభవము కొరకు ధర్మవరజమిందారు విదేశయాత్ర సలిపినప్పుడు జగ్గయ్యనుగూడ తనపరివారములో నొకనిగా నిర్ణయించినాడు. విదేశయాత్రాపసరమున జగ్గయ్యప్రసన్న ప్రభువునకు పూర్ణసంతృప్తి కలిగించినది. “జగ్గయ్య స్వామిభక్తికిని, సేవాపరాయణతకును తగినరీతిని బహూకరించుటయెట్లు”ను ఆలోచన జమిందారు నకు కలిగినది. ధర్మవరదుర్గమున కనతిదూరముననే జమిందారునకొక గొప్పతోటయుండెను. అందొక విశాలమగు దివ్యభవనమున్నది. తోటలో నివసించి యచ్చటి హార్మ్యమును జాగ్రత్తగాచూచువాడ్యత జగ్గయ్య కప్పగించబడినది. జనసంక్షిర్రములగు నగరములయొడ విముఖుడైన జగ్గయ్య సరిగా అట్టిప్రకారప్రదేశమునే కోరియుండెను. ఏవిధమగు శిస్తుమగాని చెల్లించనవసరములేకుండ నాలోటస్థలమంతటిని జగ్గయ్య జీవితకాల మంతయును అనుభవించుటకు ఉదారస్వాదయుడగు జమిందారు నిర్ణయించెను. అతని కుటుంబమువకు సరి పడుధాన్యమును దయచేయుటకుగూడ ప్రభువు వాగ్దానమొనర్చెను.

జగ్గయ్య అల్పసంతోషి. తనఆస్తిని చూచుకొని కనకాభిషేకమును పొందినట్లుగా సంతసించినాడు. ధర్మవరకాపురస్తుడగు నొకసంపన్నకాపుగృహముని కుమార్తెను వివాహముచేనుకున్నాడు. విహికసౌఖ్యము లకు సంబంధించినంతసరకును అతని కేలోపమును లేకుండచేనుకున్నాడు. జగ్గయ్య జీవితమిప్పుడు కాంతియుతముగ గడచిపోవుచున్నది. నూత్యోదయాత్సూర్వములేచి చీకటిపడువరకును అతడు కష్టపడి పనిచేసుకొనుచుండెను. తోటలోనగమువంతుభూమిలో మాత్రమే ఫలవృక్షములుండెను. మిగిలిన సగభాగమును కాయ కూరలకొరకు విడిచిపెట్టబడినది. నుగుణవతియును, అనుకూలవతియును ఆగుభార్యతో జగ్గయ్య చిరకాలము సుఖజీవితమును గడిపినాడు. ఇంతలో మృత్యుదేవత ఆమెను కబళించివేసినది. సహచారిణిని గోలుపోయి జగ్గయ్య దుఃఖసముద్రమున క్రుంగిపోయెను. వృద్ధాప్యమును, పత్నీవియోగమును ఒక్కపారిగానే దాపరించుటచేత జగ్గయ్య మరింతలాంగిపోయినాడు. కలిగినసంతాన మందరికిని ఒక్కకుమార్తెమాత్రమతనికి మిగిలినది. తల్లిచనిపోవుసరి కామెరైదుసంవత్సరములవయస్సు కలదు. తల్లిపేరు కలిసినచ్చేటట్లామెను “నూర్యకాంతం!” అని జగ్గయ్య నామకరణముచేసినాడు. కాని “కాంతం” అనియు, “కాంతమ్మ” అనియు నతడు మామూలుగా పిలుచుచుండెను. కాంతమ్మ మూడుమూర్తులను తల్లిపోలిక. చిన్నపిల్లప్పుడే కాంతమ్మ చూడతగిన అందముగలిగియుండెను. క్రమముగా సంవత్సరములు పైబడినకొద్ది దైవభక్తియు, ఆచార్యకర్తవ్యమును, దయార్థస్వాదయమును ఆమెసౌందర్యమునకు వింతపన్నెనమకూర్చినవి. పదునైదుయేండ్లయిననునిండకపూర్వమే కాంతమ్మ గృహకృత్యములను నర్దుకొనుట ప్రారంభించినది. జగ్గయ్యయిట్లు పరికుర్రుతకునిలయుమై, చుట్టు ప్రక్కల గృహములన్నిటికంటె చూడతగి ఉండెడిది. ఇంటివనులలో మాత్రమేకాక ఆమెతరుచుగా తోట పనిలోగూడ తండ్రికి సహాయపడుచుండెడిది. ఈరీతిగా జనకునితో గడిపినగడియలే ఆమె జీవితమున సౌఖ్య తమమైనవిగానుండెడిది. జ్ఞానవివేకములచేత జగ్గయ్యమనస్సు పరిణతినిపొందినది. అందుచేత అతని సంభాషణ

బాకర్షణీయములై, జ్ఞానదాయకములై పనియందలి భారమును తోపనియకుండెను. తోటలోని పూలమధ్యనే కాంతమ్మ పెరిగినదని చెప్పవచ్చును. పూలతోట వేసుకొనుటకు తోటలో కొంతభూమిని కుమార్తెకు జగ్గయ్య ప్రత్యేకముగా యిచ్చివేసినాడు. ప్రతిసంవత్సరమును క్రొత్తక్రొత్తరకముల పూలచెట్లను ఆమెకొరకు తెచ్చి పెట్టెడివాడు. వాటిని నాటి బహుశ్రేమతో ఆమె పెంచుకొనుచుండెడిది. తీరుబాటుగానున్న ప్రతి నిమిషమును ఆమెతోటలోనే గడుపుచుండెను. ఆమెకు తోటపనియే అన్నిటికంటెను ఎక్కువ ఆహ్లాదకరముగా తోచినది.

పుష్పములయందు కుమార్తెకుగల గాఢానురాగమునకు జగ్గయ్య మిక్కిలి సంతసించినాడు. ఆఉత్సాహమును సమున్నతాదర్శములనొకకు మరలుటయెట్లో అతనికి తెలుసు. కుమమముల ప్రవీణులసౌందర్యము నందును, నవాలాకర్షణశక్తియందును సర్వేశ్వరుని సౌజన్యతను, ధీవిలాసమును గమనించవలెనని ఆతడామెకు బోధించుచుండెను. కరుణామయుడగు సర్వేశ్వరుని ధ్యానించుటకు దినమంతటిలోను అధమపక్ష మొకపాపు గంటయైనను వినియోగించలేనిజీవనము నిరర్థకమని అతనితలంపు. శ్రేమపురితహృదయుడును, జ్ఞానియునైన జనకుని సంరక్షణలో, మనోహరపుష్పసమూహములమధ్య కాంతమ్మ దినదినప్రవర్ధమానయగుచుండెను. వీరియబూచిన వృక్షమునందువలె ఆమెయందభివృద్ధినిపొందవలసి కనిపించుచుండెను.

రెండు వ పుష్పము : జన్మ దినోత్సవము

జగ్గయ్యయింటికి సమీపముననే ఒకచిన్న అడవిఉండెను. ఒకనాటిఉదయము కాంతం ఆఅడవిలోనికి పోయినది. తోటలోపనిలేని తీరికసమయములందు జగ్గయ్య అడవితిగలతో పూలసజ్జలనలుచుండును. తండ్రి కొరకు తీగలనుకొనితెచ్చుటకై ఆమె ఆవృష్యుడు అడవిలోనికివెళ్లుమామూలుకలదు. పోయిపోయి కాంతం ఒకలోయలోనికివెళ్ళినది. ఆలోయ ఆనేకరకముల అడవిపువ్వులతోనిండి మనోహరమైయుండెను. చిన్నచిన్నకొండవాగులుతెక్కిలేనన్ని వానికిదోహదమొసంగుచుండెను. అపువ్వులనుచూచి ఉత్సాహపూరితురాలైనది కాంతం. ఇన్నిపువ్వులకొని తనకొకటియును, తండ్రికొకటియును రెండుదండలు రెయ్యారుచేసినది. అడవిలోపనిపూర్తిచేసుకుని ఆమె యింటిదారివట్టినది. జమీందారులకోట చెనుకభాగమునుసమీపించుసరికి జమీందారిజేయును ఆమెకుమార్తెయును అచ్చటి ఉద్యానవనవిహార మొనర్చుచు నామెకుకనబడిరి. శ్రీమంతులగువారలను చూచినవంటనే కాంతం వినయపూర్వకముగ నమస్కరించినిలుచుండెను. ఆమెచేతులోనున్న పూలదండలను వారిద్దరునుచూచిరి. “ఎంతఅందంగావున్నాయి పువ్వులు! ఇవన్నీ అడవిలోనివే?” అని జమీందారువారికుమార్తె అడిగింది. తక్షణమేనమ్రతతో కాంతం వారిద్దరికిని చెరియొకదండను సమర్పించినది. వారాదండలను సంతోషపూర్వకముగనందుకొనిరి. బంగారుజరీపట్టునందినుండి కొంతధనమునుతీసి జమీందారిని కాంతమ్మ కియ్యబోయినది.

“అమ్మా! అపువ్వులకోసం నేను తమవద్దడబ్బుపుచ్చుకొనా? ఎంతమాట! తమవల్ల ఆనేకమహోపకారాలనుపొందిన జగ్గయ్యకుమార్తెను నేను. తమ ఉప్పుతిన్నందుకిదండలను ఏప్రతిఫలమూకొరకుండానే తమకునమర్పించడానికి నేవట్లకవకాశమియ్యవలెనని ప్రార్థిస్తున్నాను” అని కాంతం వినయముట్టిపడునట్లుగా చెప్పినది.

ఆమె సౌజన్యతకుజమీందారిని సంతోషితురాలైనది. సన్నేహముగా నామె “అలాగా! జగ్గయ్య కూతురవానువు? నీకుతీరుబాటుసమయాల్లో యిలాంటిదండలుకట్టి ఆవృష్యుడు. తీసుకొన్నావుండు. మా అమ్మాజీకియిలాంటిసంటే చాలాసరదా” అన్నది.

కాంతం అంగీకారమును నూచించినది. అది మొదలమె తరుచుగా పూలదండలకట్టి కోటలోనికి తీసుకొని వెళ్లుచుండెను. ఆకారణమున జమిందారువారి కుమార్తెను “అమలాంబ”తో కాంతమ్మకు బాగాపరిచయముకలిగినది. అమలాంబముద్దుపేరే “అమ్మజీ”. అమ్మజీకి కాంతంపైనిగలప్రేమ దినదినాభివృద్ధిని పొందినది. ఆదంబరరహితమగు నామె నడవడికనుచూచి అమ్మజీ మెచ్చుకున్నది. తరుచుగా కోటలోనికి తనవద్దకు వచ్చుచుండవలెనని ఆమె కాంతమ్మను కోరినది. ఇంతలో అమ్మజీ జన్మదినోత్సవమును మోపించినది. ఆనందార్పమున ఆమెకేదైనను కౌశ్యగాతీనుకొని వెళ్లుట భాష్యమని కాంతమ్మ నిశ్చయించుకున్నది.

పూలసజ్జలుట్టుటయందు జగ్గయ్యలోలు శ్రేష్ఠరీతేడని చెప్పవచ్చును. కుమార్తెకోసమని అతడు తనచుర్రవమంతయు వినియోగించి ఒకచక్కనిసజ్జను అల్లెను. తోటలోని ప్రశస్తమలైన పువ్వులతో నాసజ్జను నింపి దానిని జన్మదినోత్సవసమయమున బహుమానముగా అమ్మజీకి యియ్యవలెనని కాంతం ఆభిప్రాయము. కుమార్తె ఆలోచనకు జగ్గయ్యసమ్మతించినాడు. ఇంకొకగంట తీరుబడిచేసుకుని సజ్జకువన్నెచిన్నెల వేర్పరించిరెట్టింపు అందముతోకనబడునట్లు చేసినాడు. పుర్రలంగుతీగలతో సజ్జపైని “అమ్మజీ” నామాక్షరములను గూడ అల్లి నాడు. జన్మదినమాసన్నమైనది. ఉదయముననేలేచి తోటఅంతటను వెతికి అన్ని బాతుల పువ్వుములను పిండి ఎంచి కాంతం కోసుకొనివచ్చినది. రంగురంగుల ఆకులుకలరెమ్మలనుగూడ వీరుకున్నది. అపరిమితకళాకాశలముతో నామె పూవులను రెమ్మలను సజ్జలోనమర్చినది. సజ్జచుట్టును చుమపువచ్చని చేమంతిపూలదండనుచుట్టినది. “అమలాంబే” అనుపేరు గులాబీలతో అల్లబడినలలితమధ్య స్పష్టముగకనబడుచుండెను. కుమార్తెకళాకాశ్యమునకు జగ్గయ్య ఆశ్చర్యభరితుడైనాడు. మందహాసముతో “కాంతం! ఒక్కనిముషం ఆసజ్జని అలాగే వుంచు. మరికొంచెం నేపు చూడాలనివుంది. ఎంతమానినా తనివితీరడంలేదు” అని సంతృప్తి పలికించినాడు.

తరువాత సజ్జను పట్టుకుని కాంతం కోటలోనికిపోయినది. వృద్ధయృవార్వకాభినందములతో సజ్జను అమ్మజీకి సమర్పించినది. ఆసమయమున అమ్మజీ ముస్తాబు అగుచుండెను. దాసియగుచున్న ఆమెకుజడవీయుచుండెను. అపరిమితానందముతో అమ్మజీ బహుమానమును గ్రహించినది. ఆమెనోహరకళాకాశ్యమును క్లాపించుటకామెకు భానుసామర్థ్యముచాలకపోయినది. ఆమెయిట్లన్నది: “కాంతం! నామీదనీకంతప్రేమ? నాకీయమాల్యబహుమానమును చెయ్యడానికి తోటలోని మంచిపూవులన్నీకోసేకావనుకొంటాను. ఈసజ్జయెంతఅందంగావుంది! ఇలాటిది నేదివరకెన్న మామాడలేదునుమా! వా! మాఅమ్మకి చూపిద్దాం.”

నన్నేహముగా కాంతమ్మచేయిపట్టుకుని అమ్మజీమేడమీదికి తీసుకొనివెళ్లినది. తల్లిగదిలోనికివెళ్లిన పిమ్మట “అమ్మ! కాంతం నాకోసమెంతచక్కని బహుమతీ తెచ్చిందోచూడు. ఈసజ్జలాటిదాన్ని నువ్వెన్నడైనా చూశావా? పువ్వులెంత అందంగాఉన్నాయో!” అన్నది.

సజ్జనుచూచి జమిందారిణిగూడ సంతసించినది. “కాంతం! యిప్పుడేకోసిన యీపువ్వులెంతసొగసుగావున్నాయి! ఈపువ్వులఆమరిక నీకళాభిరుచిని వేనోళ్లచాలుతున్నాయి. అన్నిటికంటే ఎక్కువగా ఈబహుమానము నీసౌహార్దమును తెలుపుతుంది. కాంతం! ఒక్కనిముషమీగదిలోనేఆగు. యిప్పుడేనస్తాను.” అనిచెప్పి ఆమె అమ్మజీని తనలో ప్రక్కగదిలోనికిరమ్మని సౌజ్ఞ చేసినది. వేరొకగదిలోనికి పోయినతరువాత జమిందారిణి కుమార్తెనుచూచి “అమ్మజీ! తగినప్రతిఫలంలేకుండా మనం కాలాన్నిచంపకుడదు. మనం యేమిస్తే బాగుంటుందని నీఆభిప్రాయం?” అని అడిగినది.

అమ్మజీ ఒక్కనిముషమాలోచించి “నాచీరలలోది ఒక్కటిస్తే బాగుంటుందనుకుంటాను. మనంబెనుక కొన్న జరిపువ్వుల పిల్చుచీరయిమ్ముంటావా? నేనుదాన్ని ఒకటిరెండుసార్లుమాత్రంకట్టుకున్నాను. ఇంకా కొత్తరంగుమాయలేలేదు. అచీర కాంతం పొంటిమీదబాగుంటుంది. నీకట్టుమేలేనరి. యిచ్చేస్తాను.” అన్నది.

“సరే! ఆలాగే చెయ్యి. ఏనప్పుడు బీదవాళ్ళకిచ్చినా ఉపయోగకరమైనదే యివ్వాలి. నువ్వు చెప్పినచీర యిచ్చేయ్యి. బాగా నేవుంది.”

వారిద్దరూతిరిగి కాంతం నిలుచున్న గదిలో ప్రవేశించినారు. ఆపుడు జమీందారిణి “అమ్మాజీ! ఇక వెళ్లండి. పువ్వులు బహుభద్రమునుమండీ. వాడిపోతాయి జాగ్రత్త! దాన్ని హాలులో పేజామీద పెట్టించు. అతిథులంతాచూసి ఆనందిస్తారు. కాంతం! నువ్వు అమ్మాజీతో కూడా వెళ్లు” అన్నది.

అమ్మాజీ కాంతమ్మను తన గదిలోనికి తీసుకొనిపోయి దానిని పిలిచి చీరను తెచ్చుని చెప్పినది. పున్న అమె వేపునిలకడగా చూచుచు నిలుచి “ఇప్పుడెందుకుమ్మా! మీరా చీర కట్టుకుంటూ రేమిటి యీ వేళ్ళ?” అని అడిగినది.

“ఆగొడవంతా నీకెందుకు? తీసుకురా! దాన్ని కాంతానికి బహుమానం చెయ్యడలగుతున్నాను.”

“అ—! అచీరేయిచ్చేయడం? అమ్మాగారెరుగుదురా యీ సంగతి?”

“అదంతా నీకెందుకూ? ముందు తీసుకురా! ఏం? వెళ్ల నేం?”

పున్న ముఖించిట్లించుకుని వెళ్లి పోయినది. పెద్దచప్పుడుతో చీరవారలు పులాగి చీరను దీపినది. కోపము చేత ఆమె శరీరము నుండుక్కని పోవుచుండెను. “స్వామీరీత్యా యీ చీర నాకు రావలసినది. నా ప్రాణానికి యిదక్కడదాపరించినది? దీనిగుడ్లు తీసేయ్యా! ముందోచ్చిన చెవులకంటే వెనకొచ్చిన మృతకు వాడియొక్క పట! కానీ! చూడ్దాం. దీనిపనిచట్టేస్తాను. సమయం రాకపోతుందా?” అని యీర్ష్యాపరవశురాలగు పున్న అనుకున్నది.

లేనినపుడు తెచ్చుకుని పున్న చీరతో కూడా గదిలో ప్రవేశించినది. అమ్మాజీ చీరను పట్టుకొని “కాంతం! ఈరోజున ఎన్నో బహుమతులూచ్చేయి. కాని నీవిచ్చిన సజ్జకలిగించిన ఆనందము యింకొకటి కలిగించలేక పోయినది. ఈ చీర మీదనున్న బంగారు జీపువల్లు కూడా నీ సజ్జలో పువ్వులంత అందంగాలేవు. అయినా నాయందుగల ప్రేమ చేత ఈ చీరను నీవు అంగీకరిస్తావ నేనమ్ముతాను. నువ్వు దీన్ని కట్టుకోగా చూడాలనివుంది. నా ప్రేమపూర్వకాభివందనములను జగ్గయ్యకి తెలియపరుచు” అని అమ్మాజీ చీరనూ వేరొకరవికనూ కాంతమ్మకిచ్చి వేసినది.

కాంతం వానినందుకుని అమ్మాజీ హస్తాన్ని ముద్దు పెట్టుకుని నిండారు సంతసముతో నింటికి పోయినది. పున్నకు ఆనూయారు ఖుములు రెండును పొర్లి పోయినవి. ఎంత ప్రయత్నించినను ఆమె కోపమును ఆనెచుకొనలేక పోయినది.

“ఏం పున్నా? అంత కోపంగావున్నావీ వేళ్ళ?” అని అమ్మాజీ అడిగినది.

“అమ్మా! తమరు ధర్మ కార్యాలు చేసేటప్పుడు నాకు కోపం యెందుకూ?”

“బాగా చెప్పేవు. ఏకలాటి భావాలు వుండడం మంచిదని నా ఆభిప్రాయం”.

అమ్మాజీ జన్మదికోర్కవనందర్శనమున కోటలో గొప్పమిందుజరిగినది. బంధుమిత్ర సామంతులందరును ఆహ్వానించబడిరి. బ్రహ్మాండమైన ప్రయత్నములు జరిగినవి. అతిథులందరును వచ్చి ఆక్కడివి నోడములలో పొల్గనుచుండిరి.

జనకునితో తన ఆదృష్టమును గురించి చెప్పడానికి కాంతం తొందరగా కోటలోనికి వచ్చినది. కాని దూరదృష్టిగల జగ్గయ్య అంత విలువగల బహుమానముచూసి ఆనందించుపద్ధతిలో మనిషికాదు. వెరిసిన తలను పంకించుచు అరెడుకుమాత్రతో “కాంతం! బాగా ఆలోచించగా నువ్వా సజ్జనుకోటలోనికి తీసుకెళ్లడమే నా మట్టుకును మృతంకాలేదు. కాని యిప్పుడేం చెయ్యగలం? మించిపోయినదానికి విచారమెందుకూ? ప్రభు

పులు మనకీలవలమతిని దయచెయ్యడం మనంధమ్యలమే. కాని యిందుమాలాన్ని మనపైనియితరులు ఆకారంగా ఆనూయాగ్రస్తులదానికి అవకాశము కలుగుతుండేమోననినాధ్యం. నీహృదయంలో గర్వానికి తావుదొరుకుతుండేమోనని మరింతభీతిలుకున్నాను. అమ్మ! ఏదియెలాగున్నా గర్వానికిమాత్రం నీలో తావియ్యకూడదు. సర్వవర్తనమే స్త్రీలకాధరణము. చీనిచీనాంబరములును, రత్నభూషణములును సర్వవర్తనముందు కానుకుకొరగావు. ప్రకాంతజీవనమునకదియే ఆధారము. సర్వేశ్వరునిదృష్టియందు దానికేలింప అధికము" అని ముచ్చటించినాడు.

మూడవ పుష్పము : ఉంగరము

కాంతం చీరకట్టుకునిచూచినది. వెంటనే మరలవిప్పివేసి బాగ్రత్తగామడతపెట్టి పెట్టెలోపెట్టినది. అంతలోనే అమ్మజీ ఆతిఆయాసముతో వగర్చుకొనుచుపరుగెత్తుకుని అక్కడకువచ్చినది. ఆమెముఖమునెలవెలబోవుచు భయమును సూచించుచుండెను. ఆమె ఆపాదము స్థకమును ప్రకంపితయైపోవుచుండెను.

జమీందారునిముద్దుబిడ్డ అంతహదాహుడిగా వచ్చుటకు కారణమును కాంతమ్మ ఊహించలేకపోయినది. ఇంకాకాంతం మాట్లాడకముందే ఆత్రముతో అమ్మజీయిట్లనెను: "కాంతం! ఎంతవనిచేతావు! మా అమ్మచక్రపుటుంగరం కనబడలేదు. ఆసమయాన్ని అమ్మగదిలో నీవుగాకవేరొకరులేరు. అయ్యో! నాచేతికి వెంటనే యిచ్చెయ్యి. లేకపోలే గొప్పప్రమాదంరావడానికి సిద్ధంగావున్నది. పుంగరం నాచేతికిచ్చెయ్యి. ఏంపరవావుండదు".

ఈమాటలువినుసరికి కాంతం నిలువుననునీరువిడిచిపోయినది. ఆమెమాటలయందు వణుకుచూపట్టినది. "అమ్మ! ఇదేమిటో నాకుబోధపడలేదు. నేనేపుంగరమాయెరగను. నేనుగదిలో పుంగరాన్నిచూడనైనా చూడలేదు. నిలుబడ్డవోటునుంచి ఒక్కఅడుగునమాకదగ్గలేదు." అని చెప్పినది.

కాని అమ్మజీకి ఆమాటలుచెవికక్కలేదు. ఆమె మరలచెప్పుటకు ప్రారంభించినది. "కాంతం! నేను నీకోసమునేయింత నొక్కినొక్కిచెబుతున్నాను. ఆపుంగరం యెంతలింపవకలదో నీకు తెలియదు. అధమమత్నం పడివేలయాపాయలకు తక్కువవుండదు. నీకాసంగతి తెలుస్తేఅల్లాగీసివుండవని నాఅభిప్రాయం. ఏదో తక్కువ భారీదుకలవస్తువకదా అని తీసివుంటావు. తక్షణం దాన్ని నాకిచ్చివేయమని మరీమరీకరుకున్నాను. నీ కేతాధారాకుండా చూసేపూచీనాది. అందుకేగదా నేనుస్వయంగా పరుగెత్తుకొచ్చానా?".

కాంతమ్మకి దుఃఖముఆగలేదు. "అయ్యో! నాకు ఆపుంగరం సంగతియేమీ తెలియదు. ఇతరులవస్తువు నెన్నమాముట్టుకునైనాయెరగను. దొంగిలించి ఆనలేయెరగను. అల్లాంటిసీచవును చెయ్యడానికి నామన సెన్నమా వొప్పుకోలేదు." అన్నది.

ఆసమయమున జగ్గయ్య లోపలప్రవేశించినాడు. అమ్మజీ తొందరగా లోపలకుప్రవేశించునపుడు అతడు తోటవనిచేసుకొనుచుండెను. కారణమేదియొకనుగొనవలెనని అతడు లోపలకువచ్చినాడు. కాని సంగతంతా తెలిసినతరువాత నిలుబడలేకపోయినాడు. ఆతనితల గిర్రవ తిరిగిపోయినది. మెల్లగ గోడనుబట్టుకొని నేలను కూలబడిపోయినాడు. ఇంచుక శక్తిరెచ్చుకొని జగ్గయ్య యిట్లుపలికెను. "అమ్మ! కాంతం! ఇంతలింపగలవస్తువను దొంగిలించినందు కీరోజుల్లో బహుకఠినకీడు విధిస్తారు. అయినా వ్యవహారం యింకా మనచెయ్యదాటిపోలేదు. ఈచనిపల్ల ఒక్కనరులకేగాక సర్వసాక్షియగు భగవంతునికికూడా జవాబు చెప్పవలసినదానవపుతావు."

—మిగిలియున్నది.

గతవత్సరపు గృహలక్ష్మి దసరాసంచికయందు ఆడుబిడ్డలు అనుపేరుగల ఒకవ్యాసమును శ్రీమతి మానినియను పేరుగల సోదరిమణి యొకరువ్రాసిరి. ఆవ్యాసము చదివిన పిమ్మట నాకొకసంశయముగల్గి, దానిపై కిందిల్ జ్ఞానినగు నేనును ఒకవ్యాసమును వ్రాయగడంగితి. లోకమున్న ఆడుబిడ్డలును, అత్తగార్లును చాల చెడ్డవారనియు, వారు కోడండ్రును చాలకష్టములపాలేయుచుందురనియు శ్రీ మానినిగారు వ్రాసిరి. అమాట నిజమే. ఆడుబిడ్డలు అన్నదమ్ములభార్యలను పెట్టడిబాధలకు పరిమితముండదు. కొన్ని స్థలములలో ఈబాధలు పడలేక ఆలనాధయువతులు బలవన్మరణముపొందుటయు లోకమునగలదు. కాని ఈబాధలు లోకసహజమైనను, దీనికి వ్యతిరేకముగ ఈవిశాలప్రపంచమున అనేకవిధములగు బాధలు అత్తగార్లకును, ఆడుబిడ్డలకును గల్గుచున్నవి. గృహమునకు నిన్నుగాక మొన్న కాపురమునకువచ్చిన కోడండ్రుకొందరు అత్తలను, ఆడుబిడ్డలను పెట్టుబాధలు వర్ణనాతీతములు. తనపుట్టినింట తనతల్లిదండ్రులు, తనఅన్నదమ్ములు, వదిన, మరదండ్రుమొదలగుబంధుజనము తనను ముద్దుగ అతిగారాబముగజూచి యాదరించి పరిచర్యసేయవలె. తనకు బిడ్డలున్నచో తన సోదరులబిడ్డలకన్న తనబిడ్డలే అధికులుగ పరిగణింపవలెనని తలతురు. తాము ఆపుట్టినింట చలాయించిన ఆడుబిడ్డతనమంతయు అత్తింటికిరాగానే మరచి అత్తగారును, ఆడుబిడ్డయును తనఆజ్ఞకు బదులుగనుండవలెననియు, తానే గృహాయజమానియనియుతలంచి ఆవిధముగ ప్రవర్తించెడికోడండ్రును లోకమున చాలస్థలములలోగలరు. వత్సరమునకొకసారిపుట్టినింటికివచ్చిన ఆడుబిడ్డను, దానిబిడ్డలనుచూచిన ఓర్వలేక దుఃఖించుట, తనభర్త వానిచెల్లెలినిగాని, చెల్లెలిబిడ్డలనుగాని ఆదరించిమాటాడిన మండిపడుట, వారికొక పసపుకొమ్ముగాని ఇచ్చినచో తనముల్లెపోయినట్లేడ్చి చిచ్చుబెట్టి భర్తను సాధించుట. ఇవియే ఆలన్నదమ్ముల భార్యలు ఆడుబిడ్డలకుజేసెడి గౌరవము. తాను తనపుట్టినింట ఎంతయోసుఖమనుభవించితి ననుమాట మరచి, అత్తింటికి తానుతరలినపుడు తనకు యిచ్చిన సారెవీరెలనుమరచి తన భర్తసోదరిని అట్టిగౌరవముచేయుటకు మారు వారినిచూచి ఓర్వలేకపోవుట పలనో తెలియదు.

ఇదిగాక కొన్ని స్థలముల అన్నదమ్ములే తమభార్యలపక్షమై తనసోదరిని అనరాని మాటలనుచుందురు. తల్లిదండ్రులున్నను ఆడుబిడ్డలకు పుట్టినింట ఈషన్మాత్రమైన అధికారములేదు. ఇట్టిసమయములలో సోదరియందును, భార్యయెడలను సమానప్రేమగలపురుషుడు తనసోదరినిగాని, భార్యనుగాని ఏమియునేరపర్పలేకపడెడిమనఃక్లేశమునకు పరిమితలేదు.

భర్తయుండి సుఖంపుచు అత్తింటనుండు ఆడుబిడ్డ వత్సరమునకొకసారి పుట్టినింట సుఖంతమనివచ్చిననే ఇంతసోహార్ద్రముగనున్నదిగదా! అట్టియెడ బాల్యముననే భర్తగతింది

అజన్మమును అన్నదమ్ములయొద్దనే కాలముగడువలసిన ఆడుబిడ్డలగతి. ఏమగునోతలచిన భయమగుచున్నది.

అయ్యో! అట్టిదీనురాండ్రగు ఆడుబిడ్డలనుచూచిన వదినగార్లు అనడి మాటలు, పెట్టెడికప్తములు కొన్నిస్థలములలో వర్ణనాతీతము. అనాథయగు విధవసోదరిని, తనభర్త కొంచెమాదరించిమ్మాటాడినచో ఇంక ఈశ్వల్లానికి అరికాలిమంటనెత్తికెక్కునుగదా! ఆవిధవయగు ఆడుబిడ్డ వంటపూటంటకన్న ఎక్కువగ నింటగలఅన్ని వసులనుచేసి సోదరునికి, సోదరుని భార్యకు ఎన్ని విధములనోపరివర్తజేసి ప్రేమించుచు ఇన్ని విధములఅణగియున్న ఆడుబిడ్డను చూచినను వదినగారికి ఆడుబిడ్డయెడగల అసూయతపోజాలదు. ఇట్టిసందర్భముననే నేముందు వ్రాసినట్లు ఆఇంటగలపురుషులు చాల వ్యధనొందుచుందురు.

ఇట్లువ్రాసినతినని లోకమునగల వదినమరదండ్రందరును చెడ్డవారనిగాని లేక శ్రీమతి మానినిగారు వ్రాసినట్లు ఆడుబిడ్డలందరునుకూరులనిగాని నాయుద్దేశముగాదు. రెండువైపులను నూటికితొంబదిమంది చెడ్డవారేగలరు. అయినను మంచివారును ఉభయత్రకలరుగాని లేకపోలేదు.

శ్రీమతి మానినిగారు ఆడుబిడ్డలకును, అన్నదమ్ములభార్యలకును స్నేహప్రేమలు ఎచటనులేవని వ్రాసిరి. ఆవాక్యమును నేనెంతమాత్రమంగీకరింపను. ఏలయన ఆడుబిడ్డయన ప్రాణసమానముగజూచి యాదరించిప్రేమించు వదినగార్లును, తనసోదరులభార్యలను గౌరవించి తల్లివలెచూచెడి ఆడుబిడ్డలును, ఇంటికివచ్చినకోడండ్రను కుమార్తెలకన్న మిన్నగచూచి యాదరించెడి అత్తగార్లును లోకమున చాలమందికలరు.

శ్రీమతి మానినిగారు వ్రాసినట్లు ఇన్ని ఇక్కట్లకును కారణము స్త్రీలకు విద్యాలోపమే. విద్యరాని ఆడుబిడ్డ విద్యావతియైన వదినగారిని హేళనసేయుచుండును. లేక విద్యావతియైన ఆడుబిడ్డనుజూచి విద్యాహీనయగు వదినగారు ఆమెవద్ద తానునేర్చుటమాని ఆమెను అనమానించి అసూయజెందును.

ఈవిశాలప్రపంచమున ఎన్నియోవిధగుణములుగల మనుజులుందురు. సాధారణముగ లోకమున తలిదండ్రులకంటె ఆప్తబంధువు లేవ్వరులేరుగదా! అట్టితల్లియే ఒక్కొక్కచోట తనబిడ్డలను వేపుకొనితినుచుండును. బిడ్డలమేలుగోరు తండ్రీయే కొన్నిస్థలములలో కుమారులయొక్కయు, కుమార్తెలయొక్కయు సంపదనుజూచి ఓర్వజాలక కటకటపడుచుండును. అన్ని విధములగు సుగుణములునుగల మనుజులరుదు. దుర్గుణములుగలమనుజులును అరుదే. కాన శ్రీమతి మానినిగారు వ్రాసినట్లు ఆడుబిడ్డలే క్రూరురాండ్రనియు, రాక్షసులనియు వ్రాయుటెంతమాత్రమును న్యాయముగకన్పించుటలేదు. చెడ్డవారగు ఆడుబిడ్డలునుగలరు. క్రూరురాండ్రగు వదినమరదండ్రునుగలరు. ఉభయత్ర మంచివారునుగలరు. ఉభయత్ర చెడ్డవారునుగలరు. కాన:

ఆకుబిడ్డలనుమాత్రము నిందించుట భావ్యముగాదు. శ్రీమతి మానినిగారు వ్రాసి నది నిజమేగాని వదినగార్లలోసహా చాలచెడ్డవారుగలరని ఆమె మరచిరికాబోలును. అత్త యాడుబిడ్డలుపెట్టడి బాధలనోర్వబాలక వదినగార్లు క్రూరులగుదురని ఆమెవ్రాసిరి. అది యెంతమాత్రమును సమ్మదగియుండదు. తనది మంచిస్వభావమైనచో వారిబాధలకోర్వలేక తానును చెడ్డస్వభావగలదగునా? తాను చెడ్డస్వభావమునలవటచుకొనినను వదినమరదండు తమబుద్ధిని పారద్రోలుదురా?

వినికిడిచేనేమి, లోకమునచూచినందుచేనేమి, స్వానుభవముచేనేమి ఈవ్యాసము వ్రాయుటకు నామానసము సన్నుప్రేరేపించినది. తప్పులున్న మన్నించి శ్రీమతి మానిని గారును, నాసోదరసోదరీమణులును నీరమునువదలి క్షీరమునుగ్రహించు హంసముపగిది నాయీవ్యాసమునగల మంచిని గ్రహింతురుగాక! ఇంతట విరమించెదను. ఇట్లువ్రాసితినని వదినగార్లెవ్వరును నాపై నాగ్రహింపకుండురుగాక!

ప్రబోధము

శ్రీమతి కల్పల పార్వతీ దేవిగారు

ఉ. ఓవనితాకిరోమశి! మహోదయమయ్యె ధరిత్రి నూత్నతే

జోవిలసన్నవోద్భిదము సూర్య సుమీయిది, యాలవాల మే
దోవిధి నిర్వహించి యటులోయములాదిగ పోసిసాకి సం
సేవలొనర్చు తత్ఫలముచెందెదవంతట నిత్యతోషివై.

ఉ. ఎన్నిదిసంబులుండగల వీవబలాహ్వయధారవౌచు? నా
సన్నము కాలచక్రము నిజప్రభలన్ సబలాత్వమూని వి
ద్యన్నతమార్గచారిణిగ వర్తిలుమంత నితాంతతేజ సం
పన్నపరేఖలన్ జెలగుమా తరుణీ! భువినూత్నసంస్కృతయన్.

గీ. గ్రామసంఘ మనాచారకలితమగుచు
దమకుంగ రవ్యమెఱుంగక తల్లడిల్లు
చుందురవని వారలెలమిసొంద దివ్య
సత్ప్రబోధంబులొనగుమ సాధ్వినీవు.

గీ. శాంతియుతచిత్తవగుదువు సరసిజాతీ!
దాససహనంబుగల్గె నీదై నజన్మ
ముసకు సహసప్రపూర్ణ బోధనములొనగి
సత్పథాత్ములజేయుము సాధ్వీ! వాఁ.

ఇంటరంటే ఏంటి?

శ్రీమతి ద్రోణం రాజులక్ష్మీ బాయమ్మ గారు

సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమహాసంగ్రామంలో విజయమంది ఒక సారిగా విచ్చేసిన సత్యాగ్రహ సోదర సోదరీ పీఠల నాహ్వనించడానికి మార్చి 15 తేది రాత్రి గ 2-50 ని॥ లకు ఏలూరునుండి ప్యాపెంజరుబండిలో బెజవాడకు బయల్దేరాము నేను, మా అల్పాయి. ఏలూరులో ఆవిచ్చిన్నంగా సాగుతున్నాయి కాంగ్రెసు కార్యక్రమాలు. 16 తేదిని గోదావరిమండల సత్యాగ్రహ పీఠల సన్మానోత్సవ సందర్భాలలో మా ఏలూరేకాదు, జిల్లా అంతా ఘోషమంటోంది. కాస్త చెయ్యి, కాలు కూడదీసుకోడానికి నాలుగు కోజాలు వికాంతి చేర్చించంటే వే ఇట్టావుండే మావార్ల అట్టహాసం? ఓ! సంపూర్ణ స్వరాజ్యమేదస్తే ఇంకట్లాగుంటుందో అనుకున్నాను.

స్టేషన్లోకి వెళ్లాం. రాత్రికావడంచేత స్టేషను వజ్రమహాదా మాతృత్రియ సోదరుడు వచ్చేడు సహాయం. ఆయన కృత్రియమజన్మచే; ఆచరణలో బ్రాహ్మణుడు: అంటే మహాత్ముని అపింసారత్వం అస్థిగరంగా తీర్ణంచేసుకున్న సిద్ధాంతి అవడంచేత! కాని బానిసత్వం, దాస్యం, మత్స్యశృంఖలం, అస్వతంత్రత ఇత్యాది వాక్యాలు విన్నాడో? చూడండి: పొరువం, ఖైత్రం పెల్లుబుకుతుంది. ప్రవహించడానికి మార్గం లేక బోమ ముడిలో మాడిన భృకుటిభంగాల్లో అదృశ్యమవుతుంది అప్పటికి. జాబ్వల్లమానములైన కన్నుల్లోనించి వెలు వడ్డ లేజన్సులింగాలు దారిలేక ఫాలనేత్రునిమరుగు జొచ్చుతాయి. కైరీపీఠలకే ర్యపాకాల్ని చటాపంచలు చేసే హుంకారం నిర్వేదంతో కూడిన నిట్టూర్పుతో, దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం రక్తమోడ్చిన పీఠమూర్తులకేరణు జేరుతుంది. ఇది ఆయనో మనంచూసే పరిజామసిథి. ఆయన మనలో మామూలుగా నేఉండి చలంబీరుగా అన్ని భనులు చేస్తుంటాడు వినుగువిరామంలేకుండా.

ఇహాకథకివస్తా. అయ్యా! రాజుగారూ! బెజవాడకి ఒకటిన్నర ఇంటరుటిక్కుట్టు తెచ్చి పెట్టండన్నాను. సంకోచంలో బయల్దేరేడు. నాకర్థంకాలే. నేను సంధిగావసలోపడ్డాను. ఎందుకా రాజుగారు సందేహించారు అని. దేశంలో 33 కోట్ల భారతీయులు అస్వతంత్ర, దాస్యశృంఖలాల్లో; త్రెంపుకోలేని పరాధీనావస్థలో కుప్పించిపోతుంటే ఈ యమ్మకు - సత్యాగ్రహ అని పేరు పెట్టుకున్న ఈ యమ్మకు - ఇంటరుక్లాసు టిక్కుట్టు? అలా ఆయన సందేహం? 7 కోట్ల సోదర సోదరులు మూడు నాళ్లకైనా పాడుగుడ్డలేక మాడిపో తూంటే ఈమాడకాలు వాళ్లకూడుగుడ్డలకు వెచ్చించక, ఈపాడునుభాల్ని వీడలేకపోతున్నారే, ఇంకామన కాంగ్రెసువారైనా ననా? ఆయన సందేహం?..... ఈ సందేహాల్లో నేనుగిసలాడుతోంటే వచ్చేరు రాజుగారు టిక్కుట్టు తీసుకుని: 'బెజవాడకు ఒకటిన్నర ఇంటరుటిక్కుట్టు' అని నేనన్న పదహారక్షరాలు తూచా తప్పకుండా పాఠం అప్పగించేరుకాబోలు? ఇవ్వగానే పరిహాసాన్నో, విమేదాన్నో మోచించేముఖంతో నచ్చి టిక్కుట్టు చేతికిచ్చేరు.

బండివచ్చింది. పైములేదు. 5 నిమిషాలే ఆగుతుంది. స్టేషన్లోను, బండిలోను జనం నిండా ఉన్నాడు. 'ఎక్కడికి' అన్నారు రాజుగారు. "అయ్యా! ఇంటరుక్లాసుకంపార్టుమెంటు ఎక్కడో చూడండి" అన్నాను. "నేనెప్పుడు ఇంటరుమాడలేదండీ" అన్నాడు. ఆయన హృదయస్థితి నాకు తెలియలేదు. కాని నాకామాట కూలాఘాతమైంది. ఈశ్వరవాణి ధిక్కారంగా, నిర్లక్ష్యంగా, ఉపాలంభిస్తూన్నట్లయింది. నామస్తకంపరా భవాఘాతమై నట్లు అవనతమైపోయింది. "సరే. రండి!" అని శంకిస్తూ ముందుకువడుస్తున్నా. ఇంటరు పెట్టి కప్పడింది. నేను మా అల్పాయి ఎక్కేం. ఏమోరెండుమాటలు చెప్పాలనుకున్నా: రాలేదు. కంఠమరుద్ధమై పోయింది.

ఇంతలో ఎవరో నేనున్న పెట్టెలోకి ఎక్కడానికొచ్చేడు. “నాయనా! ఇది ఇంటరు. ఎక్కడూడదు. అవరలి పెట్టిలోకి వెళ్లు” అన్నాను. “ఇంటరా? ఇంటరంటే ఏంటి?” అన్నాడు అసోడరుడు ప్రక్క పెట్టెలోకి వెళ్తూ. నాకు పిడుగువట్టట్టయింది. గుండెల్లో పొడిచినట్టయింది. చలిస్తూన్నప్పుడయం విచ్చిపోయింది. మెరుపు మెరసినట్టాక తక్షణంలో చెయ్యిలో హలును నోపి థిని పరుగులెత్తేయి.

ఈ వాక్ కో ఆప రెమిక్ మూ మెంటో చ్చింతర్వాత ఈ 10 సం॥ రాష్ట్రో నేనింటు రెక్కడానికొ ఇది మూడో సాలో నాలుగు సాలో. ఆంలే: ఏసితిలో నున్నా, ధర్మక్షాను బండే ఎక్కాలిగాని ఇంకో పెట్టిలో ఎక్కాలనే నుఖాన్ని ఆశించకూడదనే పీఠ పరుచుతున్నా: ఎన్ని మల్లో కరీర స్వాస్థ్యం లేనప్పుడు ఇంటరుకు బ్రయత్నించి సంకోచించేదాన్ని. అనాడు మరీ ఆ స్వాస్థ్యంగా ఉంది. అప్పటికి రెండు నెలల నుండి బ్యూరం నవ్వుతోంది. చాలా పీడనంగా ఉంది. మర్నాడు కథ చాలా ఉంది. రాత్రి ప్రయాణం. బొత్తిగా లేవలేనే మోవనే ఉద్దేశ్యంలో ఇంటరుకు సావనించా. ఆనల సంకతిది.

“ఇంటరంటే ఏంటి?” అపడాతురి మాట్రోగింది దశదిశల. 100 ప్రశ్నలు, 100 సమాధానాలు మనస్సులో ఆక్షణంలో! ఒకటి సంపూర్ణంగా తృప్తికారే;..... రైలు బండ్లలో ఇంటరుక్షాను పెట్టెలుంటాయని ఎందరికీ తెలియదు? ఘట్టక్షాను, కెండుక్షాను బండ్లుంటాయని ఎందరికీ తెలుసు మలోకంలో? నాల్గణాలు రైలుటిక్కట్టుకొనుక్కోలేక నాలుగంటలు చల్లపాటు వేళనడచిపోలే ఈ నాలుగుదబ్బులు నా పిల్లల గంజికే ఉంటాయి అనే అమాయక బీద సోదరు లెందరున్నారు దేశంలో?—నాల్గణాలు ఎంత తెలిక? నాలుగు తరాలు ప్రాసినంత: ఒక పూట వాగరికులు నాగ్గోనంతు కాఫీ ఫలహారం చేసినంత; ఇంతే! ఎంతో కాదు. ఇంతే: కాని ఈ ఇంతే ఎంతో అనుకునే నా వాల్లెందరున్నారు? కాఫీ ఫలహారాలు విన్నె నావినని నా వాల్లెందరున్నారు? నాలుగు ఆణాలు నాలుగు ఉండలుగా భావించే నా వాల్లెందరున్నారు? ఆ ‘నా’ శబ్దం నిశ్చయంగా నిర్మలంగా మననం చేసుకుంటే నాకీ “ఇంటరంటే ఏంటి?” అర్థమవుతుంది. ‘ఇంటరంటే’ ఏంటో తెలిసి నా సోదరి సోదరుల విడిచి వాకీ ఇంట రెక్కడానికీ అర్హత ఉన్న నా?

అంతలో నాకోచిన్న విషయం నాలుగు నెలల క్రితం మే జరిగింది జ్ఞాపకం రచ్చింది. 1930 సం॥ పెట్టె బరు 7 తేది నాయంత్రం 8 గంటల బండ్లిలో శ్రీ మీరాబాయి గారితో ఏలూరు నుండి రాజమండ్రికి ప్రయాణం చేస్తున్నాం. త్రికరణ మధిగా మహాత్ముని కిష్యురాలయిన శ్రీ మీరాబాయి గారి పావన చరిత్ర ఆంధ్రులకు తెలిసినదే. ఆమె మేమెన్ని విధాల కోరినా అంగీకరించక మూడో క్లాసు పెట్టెలోనే ఎక్కింది. తాడే పల్లి గూడెం వైపును వచ్చింది. బండి ఆగింది. అక్కడ కలకత్తా మెయిలు బండి వచ్చి కలుసుకుంటుంది. శ్రీ మీరాబాయి కిష్యు ప్లాటు ఫారం మీద చేరిన ప్రజాసమాహానికి చిన్న ఉపన్యాసం చేసి అప్పుడే బండి ఎక్కింది. ఇంతలో మెయిలు వచ్చి ఆగింది. మాకు సరిగా ఎదురుగా మెయిలు ఒకటో క్లాసు కంపార్టు మెంటు (రెస్టారెంటు కారు) ఉంది. విలాసమందిరంలా ఉంది అది. అందులో ఒక యూరోపియను, ఇద్దరు హిందువులు ఉన్నారు. మహావిలాసంగా ఒయ్యారంగా ఫలహారాలు చేస్తూ కాఫీలు త్రాగుతున్నారు. అవి కాఫీ ఫలహారాల కావు; కడుపుకు తిండి, కట్టుకోడానికి గుడ్డ లేక అల్లాడిపోతున్న దరిద్ర భారతుల రక్తమాంసాలు అనుకుంది కావోలు ఆమీరా చేపి. విషాదంతో నిండిన రెండు వేడి కన్నీటి ముక్కలు కైటకొంగుపై జాలువాలు మూలై పుమాచింది. ఆ తల్లి సన్నే హాయి, సోహగ్గియ, సాదరమునైన అభీక్షణములపై కిర్యమనకు మలో ఎందరు తాళగలిగినాలో! “రాజమందిరాలు, ఒకటవ క్లాసు రైలు బండ్లు, మహాభోగాలు, ధనరాసులు” ఇంతకన్న వేలుగా ప్రపంచమున్నదని (వేలు పెట్టి చూపుచు) ఈ విలాసపురుషులకు తెలియునా? ఎప్పుడైనా వారి భావాల్లో అస్మరణకలుగునా?

అరది గడ్డికతో. అమాటవిని నవ్వేరు మాలో కొందరు. అంటేవారు సామాన్యంగా ఇంటరులోను, అప్పుడప్పుడు 1, 2 క్లాసుల్లోను ప్రయాణించేస్తుంటారు. అంతేతో, ఎంతేతోనవ్వేరు. కాని అది నవ్వాలిసిన మాటలుకావు. మంత్రోపదేశాలు. ఆయమకళ్లుమానుకుంది. అత్తిత్తశీత్రాంతిగతిములై వెలువడిన కాంతికం ములు, ఎందరివ్యాదయాచ్యారితమలినపటముల భస్మముచేసినవో గ్రహించగల్గినవారు చాలకొద్దిమందే యుంటారు. ఆమర్నాడు కాకినాడచేరేము. అక్కడ స్వాగతాలు, పన్యాసాలు, సందర్భాలు, సభలార్యైక్ సామర్లకోటదాక సాగవలసినదానికవచ్చేము. అక్కడ కలకత్తాపజకు రెండోక్లాసు టీక్క్టుకొంటామని, ఎవరయినా కూడావస్తామని ఆసాధ్యమీరాబాయని చాలప్రతిపాదేము. ఆయమ చిరువత్సితో మనోహరంగా ఇట్లుచెప్పింది: “పద్దు. అదివాకుచాలకట్టం. ఎంతమాత్రం ఇట్టంచేదు. సాఅకోగ్యంబాగాలేదని మద్రాసు నుండి ఏలూరుపజకు పెకండుక్లాసుబండిలోవచ్చేము. విదేశీగుడ్డల పరుపులపైకుడుకోసుటచేతనో, అన్నా తురులై తోటిసోదరులు దరిద్రదశలో దుఃఖించుచుండగా ఈవాసుఖులాలపకో నాకు ఆరాత్రిఅంతా నిద్రపట్ట లేదు. చాలచేదనకలిగింది. ఎంతమాత్రంపనుశ్యాంతికాలేదు. కాబట్టి నాకు అందరితోపాటు మూడోక్లాసుబండి బాగుంటుంది” అన్నది. ఆపాపనవాక్యాన్ని ఆర్థంచేసుకోగల్గినంతమంది ఆర్థంచేసుకున్నారు.

ఇదంతానాకు 5 నిమిషాల్లోజ్ఞాపకంవచ్చింది. ఇట్లాంటిసంఘటన లింకాకోన్ని జ్ఞాపకంవచ్చేయి. “మహాత్ముడు ఎప్పుడూమూడోక్లాసుబండిలోనే ప్రయాణించేస్తాడు” అనేమాటలు అన్నప్రేంగా, అప్రయత్నంగా నానోట్లోంచి వెలువడ్డాయి.

ఇంతలోబండికదలింది. “అమ్మా ! నమస్కారం” అన్నాడు రాజాగారు నిర్మలవ్యాదయంతో మధురంగా. ప్రతిసమస్కారంచేకా చేతులు, కడుపులేక నేజోడించి. ‘నమస్కారమండి రాజాగారు!’ అన్నా శుష్కవ్యాదయంతో, దుద్ధకంజంతో. నాతలతిరిగిపోయింది. కళ్లుచీకట్లుక మ్మయి. అవశంగా కూలబడ్డా ఆఇంటరుక్లాసులోఉన్న మూడోరకం పరుపులమీద. బండికదలిపోయింది.

నాకు తెలివినచ్చేప్పటికి విద్యుద్దీపాలకాంతులచే పట్టకుగల్గిఉన్న దెబవాడప్రేక్షనోఉంటుంది. మా పెట్టెలోనే ఫిల్లికిపోతున్న ప్రయాణీకులు 4, 5 మార్లులేపేరుట, దెబవాడవచ్చామని!

ఓంకారప్రణామమువలె ఆ “ఇంటరంటే ఏంటి?” నాచెవుట్లో గింసురుమంటోంది.

ప శ్చ త్తా ప ము

కండుకూరి రామభద్రరావుగారు

“నాథుడేనాడో గృహపాపంబునేయు
నాసమయమున కొనరింతునాత్మనదన
మమలగుణరత్ననందీ ప్తమై వెలుంగి”
అనెడితలపుననే కాలమరుగుచుండె.
ఎన్నడో, ఏతరుణమందో, హృదయనాథు
డింతస్వాగతచిహ్నయేనెచటలేక
మూయబడియున్న ద్వారముముందునిలిచి
మరలిపోయెనో విఫలుడై యెటుకవడదు.

విగతకల్మషభవనాన విమలరత్న
మణివిభూషల శృంగారమునుఘటించి
భక్తిదూతిక బిలువంగబంపెదనని
వేదియున్నాడో ప్రియుడింతవేళదాక.
“ఎంతకాలమువేదిన నేమణిన త
దీయస్వాంతమునకు నింకతిపురనేల?”
అనుతలంపున నస్వీడియరిగెనేమొ
నిరతసందర్శనోత్సాహపరులకొఱకు.

వివాహము

స్వామి కృష్ణ రావు గారు పి.యె. పి.యల్.

మానవసంస్థలయన్నిటిలో వివాహ మపూర్వమైనవిషయము. దానివలన కొండటిజీవి
తము విచిత్రముగ మార్పుచెందును. వివాహమువలనకలుగు కష్టములను ప్రథమమున
ఎవ్వరునెంచరు. అట్లుంటుంటయే మేలు. లేకున్నచో భూతలమున వివాహములు క్రమ
ముగ క్షీణించును. వివాహము కష్టమనియెంచు దంపతులు చిరకాలము జీవింపనేరరు.
వివాహమెంతటి యద్భుతమైన అనాదినుండియు వచ్చెడిసంస్థయైనను ప్రస్తుతసాంఘికపరిణామ
మునకుగూడ ననుగుణ్యముగనున్నది. వివాహము బానిసత్వమనియు, నిష్ప్రయోజనమనియు,
విషాదాంతమనియు, నరకమనియు అవలోకించువారితో నాకు సానుభూతిలేదు. ఆయ్యవి
కొండజివ్యకుల స్వానుభవములై యుండనోవు. కొలదిమందికిమాత్రమే యిష్టములేదని ఎట్టి
సంస్థను త్రోసిపుచ్చరాదు. “వివాహమువలన నీవు పరితపించుచుంటివా” యని నూరు
మందిని ప్రశ్నింపుము. పదిమందికూడ “అవు” నని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెద రనెడిమాట
సందేహము.

ప్రథమమున వధూపరులిర్వరును ఒక్కమారుగ మిక్కుటమగుపరిచయముబానుట యించుక అసాధ్యము. పూర్వపుటనుభవములేనందున వారికాపరిచయసమస్య మతింత కష్టమగును. దంపతులు ఔపోసనానంతరమున బహుజాగరూకతతో వర్తింపవలసియున్నది. నూతనదంపతులకు ప్రతివిషయమునూతనమే. పంటయిల్లుమొదలు పడకగదివరకును వారు క్రొత్తయలవాటులకు లోబడవలసివచ్చును. గృహోపయంత్రమును నడపుటకు నిర్వరును సిద్ధులై యుండవలెను. దానిని నడపుటకు వారిబుద్ధినంతయు ఉపయోగింపనిచో శాంతియుత మగు గృహము నెరవేరదు. గృహమందువర్తించుటనుబట్టి ఒండొరులకు పరిచయము వృద్ధి యగుటయు క్షీణించుటయు కలదు. క్రొత్తకాపురమందు ముఖ్యముకానివిషయములులేవు. అన్నియు ముఖ్యములే. ఆరంభమున నిర్వరకును రహస్యమునకును, ఆత్మగోప్యమునకును నెలపులేదు. “చూడుము నేను కొంతతడవు ఏకాంతముగనుండెద”ననుట నూతనదాంపత్య మునకు చలనముకలిగించును. ఇర్వరును పరస్పరానురాగముతో తులతూగుచున్నను వార లకు గుప్తభావప్రకరణమెక్కువై వివిక్తప్రదేశముల “ఆమె నన్ను మిగులప్రేమించును. నేనును ఆమెనుప్రేమింతును. కాని ధర్మశాస్త్రరీతిని నేనెహెచ్చు. ఆమె నామాట విను నటులచేయవలె”నని భర్తయును, అటులనే భర్తనుగూర్చి భార్యయునుతలచుట యుక్తము కాదు. అట్టిది పరస్పరానురాగసౌఖ్యమునకు భంగముకలిగించును. కారణము ప్రేమ ప్రస రించునదె కాని రాజ్యమేలునదికాదు.

ఇటీవల నొకయువకుడు తావివాహమాడిన కన్యనుగూర్చి చెప్పుచు “ఒప్పిల్లవంటిప్పిల్ల ప్రపంచములో మఱి లేద”ని పొగడెను. అప్పుడు నేనతనితో కాదని వాదించలేదు.

గృహ లక్ష్మీ ఖద్దరు చీరలు

ఖద్దరుధారణము ఇప్పుడు దేశ సేవలో మిళితమైయున్నది. దేశ సేవ చేయుటలో పురుషులతో బాటు స్త్రీలను సమాన బాధ్యత వహించుచున్నారు. కావున ఖద్దరుధారణము స్త్రీలలో విశేషవ్యాప్తి నందునట్లు చేయవలసియున్నది. స్త్రీల ఆభరణమునకు సర్వదా కొంక్షించు 'గృహ లక్ష్మీ' నామమున ఖద్దరుచీరలు తయారుచేయించుచు యథాశక్తిని ఖద్దరువ్యాప్తికి తోడ్పడదలచియున్నాము. ఇప్పుడు మాకడనున్న చీరలు బొద్దంచులతో చాల అందముగ నుండును. వ్యాపారదృష్టితో గాక శేవలము దేశ ప్రాంతబుద్ధితో మేమికార్యము నిర్వహించుచున్నాము. కావున స్త్రీలు అగ్గదుఱిది చీరలు తీయగోరుచున్నాము.

పొడవు 7 గజ.	బెడల్పు 45	అం.	ధర రు. 5 11 0
పొడవు 8 గజ.	బెడల్పు 45	అం.	ధర రు. 6 8 0
పొడవు 9 గజ.	బెడల్పు 45	అం.	ధర రు. 7 5 0

పోస్టు ఖర్చులు ప్రత్యేకము

గృహ లక్ష్మీ కార్యాలయము

పోస్టుబాక్సు నెం. 752, ఎస్కూరు, మద్రాసు.

సు మాట్లా లిః

నిన్నులభూషాశస్తా,
రమణీయాకారనిత్యస్పృహణీయా,
దీప్యద్గుణసంవలితా,
గృహలక్ష్మీభావతి పత్తికాయోమా.
అంధీయువతీజనతా

అనందప్రాప్త్య చై వచామందం,
పీరా, సతీ, సుగృహిణీ,
ధర్మాననయా మహత్తరాన్విందేత్.
సీతాసదృశసతీత్వమ్,
గార్గీ, భానాదిదివ్యవైదుష్యమ్,
సత్యా, విమలా, వీర్యమ్,
పునరపిదేయాచ్చనేత్రసాభాగ్యమ్.
అంధ్రానితా స్తముదితాః;
ప్రస్ఫులితం సాశీల్యకుసుమసారభ్యమ్;
లక్ష్మ్యంప్రత్యక్ష మిదమ్
స్త్రీణాం; భావత్కమధురసంబోధాత్.
భారతధర్మాదర్శమ్,
రమణీరమణీయసభ్యతాపాది,
విజ్ఞాన, రాగ, పాత్రమ్,
పత్రం లోకేశ! వరతాం లోకేశ.

— ఇతి వేదకైశ్వరశా స్త్రీణాః

ఈభూమిలో భర్తలందఱు తమభార్యలగురించి అటులనేవాక్రుతురని నానిచ్చితాభిప్రాయము. అపిల్లకూడ తనభర్తను అటులనేవర్ణించెను—ఇట్టిభ్రమలు సాధారణముగ క్రొత్తకాపురము లందు కలుగుచుండును. అటువంటిభ్రమలుకల్గుట మంచిదనియే మదిభిప్రాయము. కాని అది యెల్లకాలము వర్ధిల్లదు. అన్యోన్యత ప్రేమజన్యంబగుభ్రమవలననేపుట్టును. దానప్రేమ యున్నంతకాలము భ్రమవర్ధిల్లును. ప్రేమ చిరకాలముండునదికాదు. మొదటకలిగినవైవా హికప్రేమ తమోగుణప్రేమగ మార్పుచెందును. అంత నిర్లక్ష్యముగోనికీ మరలును. అందుండి అసహ్యము మొలకెత్తును. అసహ్యముకలిగినచో ఇక అన్యోన్యప్రేమ అడుగంటును. ఈమార్పులన్నియు కర్ణకశోరములైనను నిర్వివాదాంశములు.

ఏదియెట్లున్నను క్రమముగ మొదటనున్నభావములన్నియు సమసిపోవును. దైవాంశ సంభూతులని యెండోరులనితలచెడి భావము తారుమారగును. నాటినుండియు విచక్షణ యుక్తమైనపరీక్ష బయల్పెడలును. భ్రమక్షీణించినకొలదియు ఒకరినత్యము నొకడుగుర్తింప కల్గుదురు. చిట్టదివరకు వివాహము తామనుకొనినంత సఖ్యముకాదనియు, తదితరవ్యవహారములబోలె యిందనేకకష్టములును, బాధ్యతలునుకలవని అరిసికొనెదరు. నీతివిషయ మగు బాధ్యతలు దాంపత్యమునందెక్కువకలవని దంపతులు లోలోన దుఃఖమునుగూడ పొందెదరు.

తనసతిగాని, పతిగాని మేలిగుణములప్రోపనియించియు, పౌరాణికేతిహాసనాయికా నాయకులనుమించుననియు యెంచి తాము వివాహమాడిరి. ఇపుడన్ననో తమయాదర్శములకు దగినమూర్తి లభించక భిన్నహృదయులై దంపతులు పరితపింతురు. తాముకోరిన గుణములు ఒండోరులందుకానరావు. ముఖ్యాదర్శకములందు ఒండోరులుకొరవడిరి. అందరి నలెకాక తాము ఆదర్శకప్రాయులన్న భావము భిన్నములై పోయెను. ఇటులఅభిప్రాయముల భేదముకలిగి వివాహము నిష్ఫలమయ్యెనని దంపతులు పలవించుదురు.

—కర్నాట్ట బెన్నెట్టు నుండి అనువాదము.

శ కుం త ల నం పు వేళ

వనమాలికలు లేతపల్లవములిచ్చె
హరిచందనాపఘ్నో విరులనందిచ్చె
వనతరులెల్ల చల్లనినీడలిచ్చె
చెలుపుచెంతకు శకుంతల సంపువేళ.
కమ్మతెమ్మెరలు సుగంధముల్ దెచ్చె
ఆకసముబంగారు రేకలందాలె

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు బి.యల్.

వృక్షశాఖలనుండి పికముసెలవిచ్చె
చెలుపుచెంతకు శకుంతలసంపువేళ.
హరిణకుమారి వెన్నాడగాజొచ్చె
కాంతానమూహంబు కన్నీరురాలె
హాయియానని జనకుడాశీర్వదించె
చెలుపుచెంతకు శకుంతలసంపువేళ.

“మికల్లనాభార్యమీద పడ్డాయంటే...”

తార్కికుడు

నాలుగంట లయింది. కాలపు పైకి తియ్యాలన్నంత చలి ప్రారంభించిందప్పుడే.

పూర్ణో కల్లా అది వొక్కటే మేడ. వీధిలో పూడలు తెన్ని వున్న మట్టిచెట్టు దాని ప్రాచీనతకి మోతుబరీసాక్షిగావుంది. చాలా కాలం నుంచి సంస్కారం యెరక్కపోవడంచేత అక్కడక్కడ కైధిల్యం పొందుతూ వుందది.

గుమ్మం యెక్కేటప్పటికి కవులపట్టల కోలాహలం వినవడింది. లోపల అడుగు పెట్టేటప్పటికి ముఖపరిచయం వున్న పెద్దకాసా “దొరగారు కాఫీ వుచ్చుకుంటున్నారని చెబుతూ కంపాతేసి చక్కా పోయాడు.

హాలునిండా కుర్చీలున్నాయి కనకనూ, నుంచుంటే “కూచో” మని కాని, కూచుంటే “యే”మని కాని అనే వా రెవరూ లేకపోవడంచేతనూ నాకు నేనే సావాసించి వొక కుర్చీలో కూచున్నాను.

పూర్తిగా వొక్క గంట గడిచింది. వచ్చిన పని అయితే—అథనా, దర్శనమేనా అయితే నేను మళ్ళీ రెండు మైళ్లు వెళ్లాలి.

ఇంతలో పెద్ద కాసా మళ్ళీవచ్చి “దొరగారు వస్తున్నారన్నాడు. “నేను వచ్చినట్లు చెప్పేవా?” అంటే “లేదన్నాడు.” ఏమంటే “మీరు చెప్పే మన్నారా?” అన్నాడు.

నేను నామీదే పడింది. అయినా నే నాశ్చర్యపడలేదు. ఏమీ కూడా పడలేదు.

దొరగారు కిందికి వచ్చేరు. కూడా అయిదారుగురు మిత్రు లున్నారు. మామూలు మర్యాదలు జరిగియి. అంతా తలో కుర్చీలోనూ కూచున్నాం.

అదివరకే జరుగుతోంది కాబోలు గోమని గురించి చర్చ. కింద కూడా మళ్ళీ మొదలయింది.

“మీరు బ్రహ్మసామాజికులు. మీ మతమే వేరూ. కనక మీరు మమ్మల్ని విమర్శించడం మంచిది కాదు. కాస్తులుగారి వడగం డేసుంటారో?” అన్నారు దొరగారు న న్నో పెద్దమనిషికి చూపిస్తూనూ.

“దీనికి మతంలో నమ్మంధం లేదు. స్త్రీలకి వుండే సాధారణాధికారా (హక్కు-) లన్న అన్ని మతాలలోనూ వొక్క విధంగానే వుంటాయి. మతం సంగతి యెత్తుకున్నా మీ మతంలో అయినా అన్ని సర్లాల వారికీ వుండా యీ ఆచారం?” అన్నారు బ్రహ్మసామాజికిమిత్రులు.

“మా మహమ్మదీయుల్లో—” అని మొదలుపెట్టే డొక పెద్దమనిషి. అంతవరకూ ఆయన మాహమ్మదీయు డని నాకు తోచలేదు, యాభురేఖల్లో ఆలక్షణాలు ఏమీలేవు.

“మామహమ్మదీయుల్లో యిది యెప్పుడూవుంది. మా మతంలో స్త్రీలు తమ శరీరాన్ని తామకూడా చూసుకోగూడదని నిషేధం వుంది” అన్నారు మాహమ్మదీయమిత్రులు.

“శరీరాన్ని చూడడం కా దిక్కడ విషయం. అవసర మైనప్పుడు యే ఆచార్యనమా—అంటే బుర కాలూ, మేలిముసుగులూ—ఇలాంటి వేషి లేకుండా స్త్రీ వీధిలోకి—నలుగురిలోకి రావడంవల్ల అభిజాత్యా నికి గాని, మర్యాదకి గాని, శిలానికి గాని భంగం కలగదు. గోమ లేకపోవడంవల్ల యితరస్త్రీలు చెడి పోతున్నారా?” అని బొకాయించి ఆడిగేడు బ్రాహ్మ్యులు.

“గోమలేకపోవడంవల్ల ఇతరస్త్రీలు చెడిపోతున్నారా? అంటే దానికి జవాబు చెప్పవలసిన పూచీ నాకు లేదు; గాని స్త్రీల శిలరక్షణకి గోమ అవసరం. ఈనిధాంతాని కిక తిరుగు లేదు” అని దొరగారు ఝాడించి చెప్పేరు.

“స్త్రీని పురుషుడిలా అనుమానించడంలో నీతిలేదు. స్త్రీని నురించి పురుషుడెంత వాక్సంయమం చేస్తే అంత మంచిది” అన్నాను నేను.

ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. నామాటలికి వ్యాఖ్యానం అవసరమని తోచింది నాకు.

“అసలే చర్చలోనే స్వార్థస్యం లేదు. గోమేస్త్రీలకి చెందిన పురుషులు అది మాకులాచారం అని పూరుకుంటే తగవుతెగిపోతుంది. వివరాలు తవ్వడం మంచిది కాదు. ఏమంటే? స్త్రీ విధిలోకి వస్తేనే—

“అసలు శిలవైశిష్ట్యం అంటే యేమిటో మీకు బోధపడలేదన్నమాట”

“బోధపరచండి”

“నాభార్య విధిలో వెదుతూ వుంటుంది. మీ రామె కేసి చూస్తారు. మీ చూపుల్లో దురుద్దేశం వుండకపోవచ్చు. ఏభావమూ కూడా లేకపోవచ్చు. అయినా మీ కళ్లు నా భార్యమీద పడ్డాయంటే నా మానాభిమానాలు గంగలో కలిశాయన్నమాటే”

ఇది సంగతి. పరపురుషుని కళ్లబడికే స్త్రీ ద్యుతీల అయిపోతుంది.

పురుషుని వ్యవధానాన్ని కించపరచే నిదర్శనం అక్కర లేదు. స్త్రీని నురించి పురుషుని మందే నికృష్టాభిప్రాయాల కిది మేరువుపూను.

పురుషుని శిలవంటే స్త్రీశిలం చాలా నిశితం అయింది. వెనకటికి మనవాళ్లు స్త్రీల శిలాన్ని నురించి ఆతి బాగ్రత్తగా రక్షణోపాయం లేవ్వరిచారంటే అది సంఘంలో స్త్రీశిలం ప్రాముఖ్యానికి నిదర్శనం; గాని యిదేమిటి? ఇది నడమంతరం. ఇది స్త్రీయొక్క బేత్తెప్పైన్ని—అభవా, ప్రతిష్ఠాన్ని నుర్చించిన సిద్ధాంతం కాదు.

వొక అబద్ధాన్ని కమ్ముకోవా లంటే మారు అబద్ధాలాడాలి. అలాగే స్త్రీకానికి—సంఘసభ్యులకి వేరుపురుషులైన గోమేని సమర్థించాలంటే యిలాంటి అసభ్యసిద్ధాంతం లేన్నేనా చూపించాలి.

ఇంతకీ స్త్రీ తన శిలాన్ని కాపాడుకోవా లంటే అది ఆమె యిచ్చలోనే వుంది. పురుషుని వక్రోపాయాలలో లేదు.

మానవతి కాని స్త్రీ గోమేలో బంధించబడివుండినా అక్రమముఖాలు పొందగలదు. గోమేస్త్రీలలో కొందరు శిలాన్ని చెరుచుకున్నందుకు కోర్టుకాడ్లలో మంచి నిదర్శనం అున్నాయి.

గోమే కాస్త్రీయం కాదు. మతాచారం కాదు. సార్వజనికం కాదు. భారావాహికం కాదు. కొద్ది తరాలనుంచి మాత్రమే కొన్ని మూల్లో మాత్రమేవుంది.

గోమే, స్త్రీల పరపురుషేచ్ఛకి ప్రతిబంధకం కాలేకపోవడం అలా వుండగా ఆకులాల పురుషులలో కొందరికి కాంతావ్యామోహం ఉత్తరంగీతం కావడానికి బాగా వుపకరిస్తోంది.

పురుషునికి కంటే స్త్రీలకి కామం యేనిమిది రెట్లెక్కు వంటే వొచ్చుకుంటాను; గాని సంయమం పదహారు రెట్లెక్కువ.

పశుకృత్యంలో పురుషునికి కంటే స్త్రీకి చొరపరిక్కుడు. పరిమితావం పురుషుని మొగంమీద చిందులుతోక్కినంతతొరగా స్త్రీ ముఖంమీద అంకితం కాదు.

నీతినియమాలకి స్త్రీ కట్టుబడి వున్నంత దృఢంగా పురుషుడు కట్టుబడి వుండలేదు.

పురుషుడు సంఘానికి బదుస్తూ, నీతికి జంతుకూ, నియమానికి లొంగుకూ, ధర్మానికి వెరుస్తూ, సభ్యులకి ప్రోహా, లజ్జకి దూరమూ కాకుండా వుంటే స్త్రీ దేవిగా వుంటుంది.

శరీరం అమ్మకునే వేళ్ళగూడా “ఏ మమ్మా” అంటే “ఏం నాయనా?” అంటుంది.

ఈశాన్యంలో గూడా మనలో ఈ ఆచారం కలవారిలో మా ర్వేమీ కలిగినట్లు లేదు. ఇంగ్లీషు కూడా వారి కళ్ళకి వెలుగు కలిగించలేకపోయింది.

ఇప్పుడు మనలో స్త్రీలను గురించి ధర్మానుగత మైన ఆభిమానంకంటే ప్రజాభివృద్ధి మైన నటన యెక్కువగా వుంది.

ఇది పోవాలి. ఇది వున్నంత కాలమూ మనకి సభ్యతలేదు.

మల్లిక

ప్రణయవికసితహృదయమార్గమ్మునందు
నిరుపమవినూత్ని భావచంద్రికలువిరియ
దళముదళమున సగవుసాంపులునటింప
విమలముఖసీమ మోదబాష్పములుబొడమ
నలరుమల్లిక మత్ప్రియురాలువోలె.
బాష్పముల భావసంపదచెలంగు
తలపు తెరలోనఁ బ్రణయసుందరినటించు
బండువెన్నెలతెరలోనఁ బ్రకృతితోచు
లేజివురుకావితెరను మల్లికహాసించు.
తరళరదనాలఁదూగు కొందఱుత్తోడ
బెదవిమలకించు చిరునవ్వు వెలుఁగుతోడ
ప్రణయసీముఖకాంతిసౌభాగ్యమట్లు
బాష్పములలోని మాత్రికప్రభలతోడ
వెలదివెన్నెలఁ దొలకాడు వెలుఁగుతోడ
మల్లికాశుభ్రకాంతులు మల్లడించె.
కోమలములైన చిరువ్రేలికొనలమీటి
చిందువిరహిణి కన్నీటిచినుకులచటఁ
గరముపెంపొందు పల్లవాగ్రములుమీటి
చిందుమల్లిక క్రొమ్మంచుచినుకులిచట.
పిల్ల తెమ్మరఁగదలి యీమల్లెపూవు
తడవితడవకుఁ గమ్మనెల్లావిడిచిల్కు

యడవిల్లి రామమూర్తిగారు

బ్రణయతాపాన వడవడవడకీయడరి
వేడియూర్పులుపుచ్చెడు వెలదివోలె.
అగ్గలమ్మగువిరహమ్ము నావలేక
సిగ్గుచే మోము పయ్యెడచెఱఁగులోన
డాచికన్నీరువిడచు మిటారివోలె
కావించివురాకులోన మొగమ్ముడాచి
మంచుబొట్టులురాలు నీమల్లెపూవు.

* * *

మధురహృదయమ్ము రెంటసామ్యమ్ముగాదే
వెట్టిమల్లియ తనయంత విరిసిమురిసి
కడలఁగ్రొవ్వడి వలపులఁగడలుకొలిపి
మృదులహృదయము ప్రియునకర్పించురీతి
మోమువిరియంగఁ దనయంతముద్దరాలు
కడకఁగ్రొవ్వడి వలపుచక్కగరచించి
మృదులహృదయము ప్రియునకర్పించుగాదె.
తీర్చిదిద్దని నాదుహృత్ప్రేమఁజొచ్చి
యచటనేమూలనోరేగి యడఁగిపోవు
ప్రేయసీప్రేమసందేశవీచులట్లు
గాటముగనల్లికొన్న యీకాననమున
నెచటనోవీచితృటిలోన నిగిరిపోవు
మల్లికానానసల మందమారుతములు.

శుభ దర్శనము

శ్రీ మతి ఎమ్. సీతామణిగారు

కాంతిచంద్రుఁ డీరువదియయిదువత్సరముల యువకుడు. ప్రథమభార్య మరణించిన వెనుక నాతఁడెవరికిని తనహృదయమునందు తాపీయక, మృగములను, పక్షులను వేటాడుట యందు కాలము గడుపుచుండెను. ఆతఁడు చూచుటకు చాలనందగాఁడు. పొడవుగపలుచగా నుండి యాతనివర్ణార్థి యాకర్షణీయముగానుండును. ఆతనిదృష్టి కడుతీక్ష్ణమయినది. ఆతఁడు తనవెంటఁ గొందరుచెలికాండ్రునుగయికొని తరచువేటకు వెడలుచుండును.

ఆతఁడొకపర్యాయముచెలికాండ్రతో నదీతీరముననున్న యరణ్యమునకు వేటకు వెడలి నాఁడు. కాంతిచంద్రుని పరివారమంతయు పడవలలోనుండిరి. స్నానఘట్టములకేతెంచు యువతులు వీరలనుగాంచి స్నానమాడుట యసంభవమనియెంచి వెడలిపోవుచుండిరి. ఆదిన మంతయు భూమియు నదియుకూడ తుపాకిధ్వనులచే కంపించిపోయెను.

ఒకనాటియుదయమున కాంతిచంద్రుఁడు తనతుపాకి పరిచేసికొనుచు తనపడవయం దాసీనుఁడై అడవిబాతుయొక్క అరుపువిని తలయెత్తిచూచినాఁడు. గ్రామబాలికయొకతె రెండుబాతుపిల్లలను పట్టుకొని నదీతీరమునకు వచ్చుచుండు టాతనికగవడినది. ఆబాలిక జలసమీపమునకువచ్చి రెండుబాతులను నీటియండిడి, దావుననున్న వేటగాండ్రభయముచే నత్యాతురతచే వానిని వీక్షింపుచుండెను.

ఆబాలిక విశ్వకర్మశిల్పాగారమునుండి యప్పుడేయేలెంచిన ట్లతిమనోహరముగా నుండెను. ఆయమ వయస్సంతయని నిర్ణయించుట చాలకష్టము. ఆమె యాకృతిలో యువతి వలె నుండినను, వదనము బాల్యతను వ్యక్తపరచుచుండెను. ఆమె యావనమున నీపు డిప్పుడే యడుగిడినట్లుండెను.

కాంతిచంద్రునిపని యొకక్షణకాలమట్లే నిలిచిపోయెను. ఆతఁ డాబాలికామణినిగాంచి సమ్మోహితుఁడయ్యెను. ఆస్థలమునం దంతటిసాందర్యవతిని చూడగలనని యాతఁడనుకొన లేదు. ఆమెసాందర్యము రాజభవనమునకుతగియున్నను, ఆప్రదేశమే యామె కత్యంతరామ ణీయకతఁగూర్చెను. హేమకలశమందుండు పుష్పముకన్న, కొమ్మనుండెడి పుష్పమే యతి మనోహరముగనుండునుగదా? శరత్కాలపు మంచుబిందువులతోనిండియున్న రెల్లుపూవులు, యెండలో మెరయుచున్న యాదినమున యాబాలికావదనమండల మాతనిహృదయమున సావిత మైనది. ఆతఁడట్లు రెప్పవేయకుండచూచుచుండగ నే యాబాలిక యస్పష్టసీతారమునుగావించి, రెండుబాతులనుచేర్చిపట్టుకొని నదీతీరమునువిడచివెదురుపొదలలోదూరి యదృశ్యయయ్యెను. కాంతిచంద్రుఁడు వెనుకకుఁదిరిగిచూడగా తనసహచరుడొకఁడు తుపాకినొకదానిని, ఆబాతుల వైపు గుఱిపెట్టియుండుటనుగాంచెను. కాంతి వానివద్దకేగి తుపాకిని మలిపిపట్టుకొని యాయుధూర్వపరిహాసకుని చెంపపై నొకబలమగు కరాఘాతమును బ్రసాదించెను.

ఆబాలిక యెవరో కనుగొనవలయునను తలఁపుతో నాతఁడాబాలిక నిష్క్రమించిన వెదురుపొదలవద్దకు వెడలెను. ఆతఁ డాపొదలనొత్తిగించుకొని వెళ్లగా ఒకగృహస్థుని దొడ్డి యాలినికిఁ గన్పించినది. అదొడ్డిలో నొకవైపున పూరితోకప్పిన ధాన్యపురాసులపంక్తియు, రెండవవైపున శుభ్రమైన యొకపశువుల శాలయుఁగలవు. పశువులశాల కానియున్న రేగుపొదవద్ద ఉదయమున తానుగాంచిన బాలిక యాసీనయై విచారముతో గాయపడిన బాతుయొక్క పచ్చనిముక్కునందు కొంతజలమునుబోయుటకు ప్రయత్నించుచుండెను. ఒక గోధుమవర్ణపుపిల్లి యామెముడిలో పాదములుంచి, పక్షిపై నతిక్రోధముగఁ జూచుచు ముందుకు జరుగుచుండెను. ఆబాలిక మాఝాలచక్రవర్తితలపై ఆదరపూర్వకముగా చఱచి దానిని యథాస్థలమునందుంచుచుండెను.

శాంతియుతముగనున్న ఆమధ్యాహ్నమునం దాగృహమేళి యావరణములోని యాదృశ్యము కాంతిచంద్రుని నున్నితహృదయమున బాగుగాహత్తుకొనెను. రేగుఆకుల మటుగుననుండి సూర్యుఁడామెను మెల్లగా తొంగిచూచుచుండెను. కొంతదూరమునందొక యావు సుఖముగా నెమరువేయుచు, నిరంకుశముగా తనపై నధికారముచేయు యీగలను తోకతోఁ బరామర్శించుచుండెను. తూర్పుగాలి వెదురుపొదలఁ దోసికొని యతిమృదువుగా వీచుచుండెను. ఉదయమున నదీతీరమున వనదేవతవలె నగపడిన ఆబాలిక యానిశ్శబ్ద మధ్యాహ్నమున పవిత్రమైన గృహిణివలెనుండెను. కాంతిచంద్రుఁడు తనతుపాకీతో నామె యెదుటికి వచ్చెను. బాతును గాయబఱచినవాఁడను నేనుగానని యాతఁడు చెప్పవలచెను. ఆతఁడెట్లుచ్చరింపవలయునా యని యాలోచించుచుండగా లోపలినుండి “సుధా”యను పిలుపువినవచ్చెను. ఆబాలిక యెగిరినిలచెను. మఱల యాపిలువేసితెంచినది “సుధా”యని. ఆమె తనబాతులను తీసుకొని పరుగెత్తివెళ్లిపోయినది. “సుధా”. ఆహా! అన్వర్థనామధేయ గదా యీబాలిక అని కాంతిచంద్రుఁడనుకొనినాఁడు.

కాంతిచంద్రుఁడు తననావదగ్గరకు వెళ్లి తుపాకీనివడవలోనివారికందిచ్చి, ఆయింటిసింహ ద్వారముదరికివెళ్లినాఁడు. అచ్చట మధ్యవయస్కుఁడగు సద్రాహ్మణుఁడొకఁడు బల్లపై నాసీనుఁడై భక్తిరసప్రధానమగువొకగ్రంథమును జదువుచుండెను. ఆలోచనాపరుఁడగునాబ్రాహ్మణునివదనమున ఆబాలిక మొగమునందలి కోమలత్వముండుట కాంతిచంద్రుఁడుగాంచెను.

కాంతిచంద్రుఁ డాతనికి నమస్కారముగావించి “అయ్యా! కొంచెము మంచినీటికై మిమ్ముప్రార్థింపవచ్చునా?” అన్నాఁడు. అప్రౌఢబ్రాహ్మణుఁ డాతనిసత్యాదరముతో బల్లపై నాసీనునితేసి లోనికిఁజని యొకయిత్తడినల్లెములో కొన్ని భక్ష్యములును, కంచుకలశమున మందితీర్థమును దెచ్చియిచ్చినాఁడు.

కాంతిచంద్రుఁడు భక్ష్యములనుతిని, మంచినీటిని త్రాగిన వెనుక యాబ్రాహ్మణుఁడాతఁడెవరై నది తెలుపుమనివేడినాఁడు. కాంతిచంద్రుఁడు తననామము, తనతండ్రిపేరు, విలా

సము కూడ చెప్పి “నాకేదియైన పనిచెప్పినచో నేను చాల ధన్యుడనని భావించెదను” అని మామూలుగా పెద్దవాడనేగారవముతో నడిగినాడు.

“కుమారా! నీకు చెప్పవలసిన పనియేమియులేదు. కాని, యొక విషయమై నేనతి విషమావస్థలో జిక్కితిని.” అని నవీనబెనర్జీ అన్నాడు.

“అదేమి” అని కాంతిచంద్రుడనెను.

“నాకుమార్తె సుధ వివాహయోగ్యయైనది. (ఆమె సుందరవదనమండలము జుట్టి వచ్చుటచే కాంతిచంద్రుఁ డించుకనవచ్చుకొనెను.) ఆమె కనురూపవరుని కనుగొనలేకున్నాను. నేనామెకు వివాహమొనర్చినయెడల ఇహలోకమునందు నాబాధ నివారణమగును. కాని అను రూపవరుఁ డెందునులేదు.” అని నవీనబెనర్జీ నిట్టూర్చినాడు.

“మహాశయా! మీరు నావయందు నన్ను కలిసికొనినచో మీతనయ వివాహవిష యమై ముచ్చటించెము.” అనిచెప్పుచు నాతనికి సమస్కారముగావించి కాంతిచంద్రుఁడు నెడలిపోయినాడు. ఆతఁడు తనవడవలోనివారిని కొందరిని ఆబాలిక వర్తనమరయుటకై గ్రామములోనికిపంపెను. వారిలో ప్రతియొక్కనివల్ల ఆబాలికయొక్కసౌందర్యము, సుగుణ స్తోత్రము విని చాలనంతసించినాడు.

మఱునటిదినము బ్రాహ్మణుఁడు అన్నమాటప్రకారము కాంతిచంద్రునివద్దకు వచ్చి నాడు. కాంతిచంద్రుఁడాతనికి స్వామంగనమస్కారముగావించి యాతనిపుత్రికను దనకొనంగు మని ప్రార్థించెను. కలనై నదలఁచని యీసంగతినివిని బ్రాహ్మణు డుక్కిరిబిక్కిరియయినాడు. కాంతిచంద్రుఁడు సద్బ్రాహ్మణకుమారుఁడు మాత్రమేకాడు; స్థితిపరుఁడుకూడ; కావుననే ఆబ్రాహ్మణుఁడేమియు జనాబుచెప్పలేకపోయినాడు. అతఁడెట్టకేలకు “నీవు నాపుత్రికను వివాహమాడ గోరుచున్నవా?” అని యడిగినాడు.

“మీరామెను నాకిచ్చుట కనుగ్రహించినచో” అని కాంతి అనెను.

“సుధ. ఆమెసంగతియేనా నీవు చెప్పునది” అని యాతఁడనెను. —“అవును.”

“అయితే, అయితే నీవు మొదట ఆమెను చూడకుండ—”

ఆమెను చూడలేదని దొంగవేషమువేయుటకై కాంతిచంద్రుఁ డర్ధో క్షిలో నిట్లనెను: “ఓహో! అదియా? ‘శుభదర్శనదినమున’ చూచెదను.”

“నాసుధ చాలమందిబిడ్డ. గృహకృత్యములయందు చాలనేర్పుగలది. నీవు నిష్కవటముగా గైకొనుచున్న నాపుత్రిక నిన్నెన్న డసంతోషింపఱువకుండునుగాక; ఇదియే నాదీవెన” యని సంభ్రమముతో నెలుగురాల్పడ నావృద్ధుఁడువలికెను.

కాంతిచంద్రుఁడు కాలయాపనకొర్యనందున వివాహము మాఘమాసమున జరుపు నట్లెర్పాటు చేయబడెను. నీర్ణితసమయమునకు కాంతిచంద్రుఁడు పెండ్లికొడుక్కి యేనుగుపై నెక్కివచ్చినాడు. మేళతాళములతో సుత్సవము ప్రారంభమయినది.

శుభదర్శనోత్సవానుకూలముగా దంపతులిరువురు రక్తవర్ణవస్త్రముచే గప్పబడినారు. వివిధాభరణాలంకృతయై, లజ్జాభరమున మస్తకము వాల్చియున్న యాబాలిక, సదీతీరమునందగుపడిన బాలికవలె లేవట్లాతనికిఁదోచెను. వివాహము యథాశాస్త్రీయముగా ముగిసినవెనుక ఆవివాహమంటపమునందున్నస్త్రీలలో నొకవృద్ధురాలీవలికే తెంచి పెండ్లికుమార్తెలపై నున్న ముసుగుతీసివేయుమని కాంతిచంద్రునితోఁజెప్పినది. ఆతఁడట్లుచేసి యాబాలిక కోమలవదనమండలము వైపుచూచి, తక్షణమే యసహ్యముతో వెనుకకుజరిగినాడు. సదీతీరమున తానుగాంచిన సహజసాందర్యసుశోభితబాలికామణి కాదామె. జరిగిన ఈమోసమున కాలనిమనస్సున కలవరపాటుదయించినది. వివాహమంటపమునందలి శోభాయమానములగు దీపికలకాంతి వెలవెలబోవుచున్నట్లాతనికిఁదోచినది.

మొదట ఆతనికి మామగారిపైఁబట్టజాలనికోపమువచ్చినది. ముసలిసక్క నాకొకపిల్లను జూపి వేటొకపిల్లనుముడిపెట్టినాడని; కాని కొంత సేపటికి అవృద్ధుఁడెవ్వరినిచూపించలేదనియు నిదియంతయు స్వయంకృతావరాధమనియు జ్ఞాపకమువచ్చినది. అతఁడు తనకలవరపాటెవ్వరికిని దెలియకుండ యెప్పటిస్థలమున నాసీనుఁడై యుత్సవమునందు పాల్గొన్నాడు.

ఆతఁడామెను కాదనిత్రోసివేయలేదు. తప్పక యామధురసుధ నాస్వాదించితిరవలెను. హతాశుండగు నాతని కాస్త్రీలపరిహాసవచనములు రుచించకుండుటచే చిరచిరలాడ మొదలు పెట్టినాడు.

ముత్తయిదువుల పాటలతోడను, యువతీమణులపరిహాసములతోడను ఒకగంట గడిచినది. ఒక కుండేలుపిల్ల దుముకుచువచ్చి వక్రపుయొక్క పాదములవద్ద కూర్చున్నది. దాని వెనుకనే కాంతిచంద్రునినయనానందతారకయగు బాలికయే తెంచి, ఆకుండేలును చేతగై కొని అత్యాదరముతో దానిని నిమురజూచెను. “పిచ్చిపిల్ల, మూగపిల్ల” అని యామందిరమందలి యువతులందరు నామెను వెలికిఁబొమ్మని సంజ్ఞ చేసిరి. ఆమెవారిని లక్ష్యపెట్టక, వధూవరుల యెదుట నిర్లక్ష్యముగా నాసీనయై, బాలికాజనోచితచాపల్యముతో వారివదనములవైపు చూడనారంభించెను. ఒక సేవకురాలరుదెంచి యామెను వెలికిఁగొనిపోవఁబ్రయత్నించెను. “ఆమె నదటనేయుండనిమ్ము.” అని కాంతిచంద్రుఁడాదాసి సతిగాంభీర్యముతో నాజ్ఞాపించెను. “సీపేరేమి?” అని యాతఁ డాదాసివెడలిపోయినతరువాత నాబాలికను ప్రశ్నించెను. ఆమె వెనుకముందులకూగుటతప్ప జవాబీయలేదు.

కాంతి మరల ప్రశ్నించెను. “నీరెండు బాతుపిల్లలు యెదిగినవా?” అని.

ఆబాలిక వెనుకటివలె నిర్లక్ష్యముగాఁ జూచుటతప్ప జవాబుచెప్పలేదు.

విఫలప్రయత్నముండగు కాంతిచంద్రుఁడు మఱల ఆమె గాయపడిన బాతునుగుఱించి మృదువుగా ప్రశ్నించెను. జవాబులేదు; కాని యువతీమణుల హాసధ్వనులచే నామందిరము కంపించిపోయెను.

వియన్నాలో జరిగిన అంతర్జాతీయ స్త్రీల మహాసభకు చెడలిన భారత స్త్రీ ప్రతినిధులు

ప్రథమ అఖిల ఆసియా స్త్రీల సభ ప్రతినిధురాలండు

Courtesy of Women's Indian Association, Madras.

అబాలిక మూగయనియు, బధిరయనియు, వన్యమృగములసహచరియనియు కాంతి చంద్రుడు తెలిసికొనెను. విధివశమున నామె “సుధా”యను పిలుపు విసవచ్చినసమయమున లేచిపోవుట తటస్థించినది. కాని యామెపే రదికాదు.

కాంతిచంద్రుని కనులయెదుటనుండి నల్లని తెరయెత్తివేయబడినట్లయినది. విషదంధ కారమునుండి విడివడిన ట్లాతః జాకనిట్టూర్పువిడిచి భార్యవదనమువైపు తేరిచూచెను. అదియే యాతనికి నిజమైన శుభదర్శనసమయమయ్యెను. దీపకాంతినాహాయ్యమున భార్య సుందరవదనపద్మమున నవీనజననీదీపన సఫలమగు సూచనలను కాంతిచంద్రుడు గాంచెను.

—రవీంద్రునకనువాదము.

అనాథబాల

అంబటిపూడి నరసింహశర్మగారు

సీ. కంటిపూసలచేత గంటుబెట్టితివిగా తెలియుతైములలోని జలుగువెలుగు నిట్టూర్పుగాప్పుల నీనడించితివిగా మొగలిచేతులలోని సొగసుమిసిమి వెలిబెట్టితివిగా తథుకుమేన్నిలుపక అలరుచానుపులోన నలరుసుకము చిన్నబుచ్చితివిగా కన్నులమూయక కలువకన్నెలమహోజ్జ్వలపుకలిమి

చివురు లవిసిపోయె చెదరెచుక్కలరాజు

పవడమువడదాకి పగిలిపోయె

పర్వతములువీలె పైడిచుక్కలురాలె

నాథిగుంగకుము అనాథబాల!

ఉ. నీచతురోక్తికామృతధునీరసవీచులనోలలాడగా
నోచనిదీప్రపంచము, గుణోజ్జ్వలరూపవిశేషదీప్తిచే
పూచినమల్లెపందిరినిబోలిన నీనవయశావసప్రభా
రోచులు నీయభాగ్యమునగుంకి యనాథరో! రూపునూ సెడిక.

సీ. పద్మరాగప్రభాపాటలమొడగూర్చు రక్తవిద్రుమలనద్రక్తిమమ్ము
నీలంపురాతఘ్న గీలించువిరివిగ నీలాంబుదప్రభాజాలకమ్ము
హేమకుట్టించుపుమేల్గోములగదియించు పసుపునన్నియతీనమిసిమిదనము
అమృతధారాప్రవాహముల దేలించు నీసరసార్థమొలుకువచాప్రవృత్తి

వెన్నెలలగాయపూర్ణి మావిధునికాంతి

సతతమూరించునార నీచక్కదనము

అన్నియున్నవికాని యోయనద! నీదు

సొగసునంపద కాననజ్యోత్స్నయయ్యె.

అభిలాసియామహిళామహాసభ

శ్రీమతి కోకాభానుమతిగారు

అభిలాసియామహిళామహాసభ యాసియాఖండమందన్ని దేశములకు పరస్పరసంఘీభావమేర్పడుటకు, రిమ్యూలమున ప్రపంచమంగు కాంతికల్గుటకును స్థాపించబడినది. ఈమహాసభాస్థాపకులొసిన యాకార్యము ప్రశంసనీయము. ప్రపంచమందలి గొప్పనగరములన్నియుజూచి, జనీవానగరమందు పరస్పరకాఠీయసమన్వల బాగుగవిమర్శించి, యాసియాతీరమందన్ని పట్టణములందున్న నాయకురాండ్రు నందర్పించి, విశేషకృషిపల్పి వారాపుత్రకలమాలమున; తదితరరీతుల, ప్రయాణక్షేత్రమునకోర్చి, యీ మహాసభను జయప్రదముగ నిర్వహించిరి. ఈసభలాహోరునగరమందు 19.1.31 తేదీని ప్రారంభమైవది. 24వ తేదీని ముగిసినది. ఈసభ జరుగుటకుముందాహ్వానపత్రకలు ముప్పదిభాషలలో ముద్రించి, యాసియాఖండమందన్ని దేశములకంపిరి. అన్ని దేశములనుండి ప్రతనిధురాండ్రు ప్రయాణక్షేత్రమునకోర్చి, ధనవ్యయము లెక్కనేయక విచ్చేసిరి. జపాను, జావా, బర్మా, సింహళము, చీనా మొదలగు దేశములనుండి సతీమణులసభకు విచ్చేసిరి. 17-1-31 తేదీనరకు పనులన్నియు క్రమముగజరిగెను. ప్రథమమున ఈసభపురమందిరమున జరుపుట కేర్పరచిరి. కాని యాధనము చాలదనుభయముకలిగెను. వ్యవధికించెనుగుటచే పెద్దదేరావేసి తగురీతిదర్శారువలె యలంకారముచేయ ప్రారంభించిరి. ఈసభాస్థాపకవర్గపు కార్యదర్శియగు రేఫీసతిగారు సకాలమునకుని పూర్తిచేసిరి. ఈమె మహమ్మదీయకాంత. ఈమెపాతన్యము, కార్యనిర్వాహకశక్తి స్వతస్సిద్ధములు. 18-1-31 తేదీనాటికి దేరా యలంకారములతో, పచ్చనితోరణములతో, పూలకుండలతో వింతగొల్పునట్లుశృంగారింపిరి. ఒకప్రక్క వేదికనమర్పిరి. ఈవేదిక వెనుక ఎర్రనిఖద్దరుబట్టలతో వట్టినస్వాగతము “భారత దేశము మీకోసనుస్వాగతము” (Welcome from India) అని వట్టినబట్టవేలాడగట్టిరి. వేదికపై యధ్యక్షురాలిని, ప్రతనిధురాండ్రును యాసనములమర్పబడినవి. మిగిలినప్రేక్షకులకు వేరువేరుగ ఆసనములు దినునవమర్పిరి.

సభాప్రారంభమునకుముందు వివిధదేశపు ప్రతనిధురాండ్రును స్వాగత మొసంగుటకు, లాహోరునగరమందలి యాహ్వానసంఘసభ్యురాండ్రుద్వారముచెంత వేచియుండిరి. ప్రతనిధురాండ్రు వచ్చినతోడనే వారికి స్వాగత మొసంగి వేదికపైకిగొంపోయిరి. ఈప్రతనిధురాండ్రలో మాండీరాణీగారు, బొంబర్నాయకుసతిగారు, రాజవాడిరాణీగారు మొదలగువారుగలరు. కపూర్ లామహారాణిగా రాహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలు.

ఈమహాసభాధ్యక్షురకు శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారు లెగినవారనియు, పిమ్మట ప్రతిదేశపుప్రతనిధురాండ్రలో నాయకురాండ్ర కుపాధ్యక్షురణొసంగవలయుననియు, మారుఅప్యాహసతీమణి సలహానిచ్చిరి. ఈమెగత బాక్సెలలో డెమాస్కసు నగరమందుజరిగిన ఆరవిక్ ఓరియంటల్ స్త్రీసభాధ్యక్షురాలు. సరోజినీదేవిగా రాంగ్లవిద్యాప్రణిఘురాలు. ఆంగ్లకవిత్వమం దత్యంతపాండిత్యముకలవారు. (Nightingale of India) అను బిరుదముబడసిరి. పాశ్చాత్య దేశపర్యటనమొనర్చి హైందవస్త్రీసామర్థ్యమును ప్రపంచమునకు వెల్లడిచేసిరి. ఆపారమగుదేశసేవయునర్పిన సతీమణి. ఈవిద్యుషీమణి ఆనాటికి కారాగారమందుండియున్నను ఈమెయే యగ్రాసనాధిపురాలుగ వెన్నుకొనబడెను. ఆసమయమందామెలేనందున సభజరిగిన యారుదినము అందును యార్దురు ఉపాధ్యక్షురారండ్రధ్యక్షురత్వహించిరి.

బండర్నాయకుసతిగారు 19 వ తేదీని, బర్మాప్రతనిధురాలు మిక్టొంగుకన్యగారు 20 వ తేదీని, జపానుదేశీయురాలగు వాషిగారు 21 వ తేదీని, ఆఫ్ గనిస్థానమునుండివచ్చిన కమలాఉద్దీన్ గారు 22 వ తేదీని, మదరాసు ప్రతనిధురాలగు డాక్టరు ముత్తులక్ష్మీరెడ్డిగారు 23 వ తేదీని, పెరిషియానుండివచ్చిన ఫాజ్ దారు సతిగారు 24 వ తేదీని యధ్యక్షురత్వహించుట కేర్పరచిరి.

వేదికపైనున్న వావాదేశపుస్త్రీలు తమదేశాచారముగలదుస్తులు దాల్చి జూచుటకొనియు వీరి గొల్పుచుండిరి. సింహళదీవులమునుండి పదిమంది ప్రతినిధురాండ్రు విచ్చేసిరి. వారిరాక, పూర్వము నీతి లంక నుండి తిరిగివచ్చినవెనుక యంతయానందముకలైతో యంతయానందముకల్గించెను. మిగులపల్కుగా నమర్చబడిన సిగలతో సింహళపువారికడన, వడివెత్తినమర్చబడి పూలతో నిండిన కొప్పులతో బర్మావారికడన, పెరిషియా ఆఫ్ గన్ స్త్రీలకడన, హిందూదేశమందన్ని పరగణాలనుండివచ్చిన ప్రతినిధురాండ్రును వేదిక నలంకరించిరి.

సభాప్రారంభమున శ్రీమతి పి. కె. నేనునతిగారు వేదశ్లోకముకట్టిపఠించిరి. పిమ్మట కపూర్లలామహారాణిగారి కుమార్తె గంభీరస్వాగతోపన్యాసమును జదివిరి. రాజవీడురాణిగా రీసభయుత్పత్తినిగూర్చియు, యాశయములగూర్చియు, కార్యక్రమమునుగూర్చియు నివేదిక చదివిరి. ఇందు ప్రతిభండపు ప్రత్యేక సహజసిద్ధిని గూర్చియు, పరస్పరజాతీయ భేదములున్ననూ, ఆసియాఖండమందలి వివిధభాషాపరిజ్ఞానమునకున్న సంబంధమునుగూర్చియు, ఈమహాసభకువచ్చిన ధనసాహాయ్యమునుగూర్చియు, ఆసియాఖండమందంతయు ఈసభా సాపకులునల్లిన ప్రచారమునుగూర్చియు యుచ్చటించిరి. ఈయుత్తమకార్యభారమును మెచ్చి స్త్రీసమాజములు లేనిచోట్ల ఈమహాసభ్యావ్యాప్తికై యిట్టి సమాజముల శేర్పరచుటకు పురుషులుపూనుకొనిరి. దావాటాకన్యగారు “బుద్ధుడీసభను దీవించుగాక” యనిరి.

పిరీస్ ఫ్రెంచ్ గారు నతిగారు, కాంతినికేతనమందు సంస్కృతమధ్యసింపుచున్న జపానుయువతి, జావా నుండివచ్చిన యువాధ్యాయురాలును యీమహాసభయందు ప్రసంగించిరి. దాక్షరు ముత్తులక్ష్మీరెడ్డిగారు ద్రవిడ మందును, యాంగ్లమందును గంభీరోపన్యాసములుగావించిరి. చీనానుండి మహాకవిల్యూయా, హాన్ గారు యీమహాసభకు విచ్చేసిరి. ప్రపంచమునుండి సంగ్రామవిశాచమును పోరాడోలి కాంతివెలకొల్పుట కీమహాసభ యావశ్యకమని వీరిమతము. అంత్యమున రవీంద్రనాథటాగూరుగారి జాతీయగీతము చదివిరి. ఈసభకురాజాలని వారనేకులు తమ సానుభూతిని చెల్పుచులేఖలను, తంతెలనుబంపిరి. తిరువాన్కూరుమహారాణిగారు తమ సానుభూతినిచెల్పుచు తంతెనంపి తూ 500 లు విరాళ మొసంగిరి. చండిర మదనమోహనమహావ్యూహాధీపమహాసభ స్త్రీసమాజముల దేశమందలయెడల వ్యాపింపజేసి, స్త్రీజవాభివృద్ధిగావించి ప్రపంచకాంతి వెలకొల్పగలదని శేఖనంపిరి. ఇంటరునేషనల్ లీగ్ ఆఫ్ విమెన్ ఫర్ పీస్ అండు ప్రేదంవారు (International League of Women for Peace and Freedom) జనీవానుండియు, ఈజిప్టునుండి జూయిస్ విమెన్స్ లీగ్ ఫర్ యాక్టర్ రైట్సు యిన్ జెరూసలెం (Jewish Women's League for Equal Rights in Jerusalem) వారును, జపానునుండి విమెన్స్ కమిటీ ఫర్ యింటర్నేషనల్ రిలేషన్స్ (Women's Committee for International Relations) వారును, అరేబియాస్త్రీమహాసభాధ్యక్షురాలగు నూర్ అహమ్మద్ గారును, సిరియానుండి నాసిల్, అబీద్ బియా బెరూత్ గారును, మమ్మార్ ఆఫ్ మారుగారును తమ సానుభూతినిచెల్పుచు లేఖలపంపిరి. ప్రొఫెసరు శేమెడి, రాధాకృష్ణన్ గారు యీసభను శ్లాఘించిరి. పురపాలకసంఘమువారీసభకు మిక్కిలి తోడ్పడిరి. ఈసందర్భమున International Women's Committee on the Nationality of Married Women వారితరపున ఆలిప్ పాలుగారు వివాహాంతరమున అమెరికాలో స్త్రీలుతమజాతీయతమార్పుపొందకుండునట్లు ఆమెరికామహాసభసభకుసలహానివ్వని (“League of Nations”) లీగ్ ఆఫ్ నేషన్స్ వారినికోరుచు, తమకై తూడ పోటుపడదలపినదిగా అఖిలాసియామహిళామహాసభవారిని కోరిరి. అందులకీసభవారు తలయూపిరి. ఈమహాసభ ప్రారంభమునుండియు జయప్రదముగజరిగినది. తుదకు

సకలజనహృదయగమనై విమలదిగ్భాగవిరాజమానంబై కోకిలాశిఖలమనోహరకూజితసంకులంబై యల
రారు వసంతేదివసంబులు గతించినవి. గ్రీష్మఋతువు ప్రవేశించినది. క్షేష్ఠఆహారమనములు గ్రీష్మఋతువు.
ఈఋతువులో ఆహారకాలమంతమగును. శరీరవసంతగ్రీష్మఋతువులుమాడును చేరియుండు ఉత్తరాయణ
కాలమాయమానములును ఆహారకాలమనబడును. ఆహారకాలమనగా లాగివేయుట. వాతాతపంబు లీయారు
మానములందును క్రమక్రమముగ దేహాలదేహంబులయందుండు బలంబును, భూమండలమందలి స్నేహంబును
లాగివేయుచుండును. అందిది కడపటిదగుటచే ఆహారధరమిప్పుడు సంపూర్ణమై విరాజిల్లును. గ్రీష్మఋతువున
ఋతుధర్మములుస్వర్గస్థములుకాక జరుగునేని ఇక్కాలమున నూర్యుడతితీక్షణంబై తనకరంబులసాచి జగం
బులయందలి జలంబుల నావరింపుచుండును. నైర్మతిదిశనుండి అపొఖ్యమగుగాలి వీచుచుండును. తీక్షణమగు
యెండయు, తాపమగుగాలియు చేరివ్యాపించియుండుటచే భూమియు, దిక్కులును తగలబడుచుండునట్లుం
డును. ఈస్థితియందు, జీవజాలమంతయు మంట్రమగ్గి నట్లుండును. ఆకాశమున నల్లయగిళపూవునలె నీలమై
యుండును. ఎండివేడిమికి తాళజాలక మహిషంబులును, గజంబులును, పందులును ఇట్టియానూపజంతువు
లన్నియు నివ్వలంబోలు నూర్యశరీరణంబులచే ఊడించిరిగి యుండు నదులయొక్కయు, రేటాకములయొక్కయు
జలంబులంబడి కలచి వానిని దరులకెగబట్టుచుండును.

చారకములు వర్షపుజాడలులేమి నిరాశచే విశ్రాంతములైయుండును. చుప్పులుమున్నగునవి దప్పికాగ
లేక జలంబులు చెదకొనుచు దిక్కులనెంటి బయలుదేరుచుండును. తీగలును, పాదలును, చెట్టును, ఆకులు
రాలియు యెండియులగ్గి పోవుటచే నీడలరీయంజాలక కూస్త్రములుగ నగుపడుచుండును. భూమిపైపచ్చిక
యంతయు నెండిపోవును. పాంథులు నడతగిలి డస్సిపోవుచుందురు. మటుంగీకులిండ్లకడ పగలుఎండకును,
రాత్రి ఉక్కుకును తాళజాలక ఆరాటమందుచుందురు. శిశువులు పడచెబ్బుకు శవలికసిమగుంగి యనువులు
విడుచుచుందురు. కీటకాదిక్షుద్రజంతువులు యెండకుమాడి చచ్చుచుండును. ఇట్లుజగమంతయు భయానకం
బుగ జూపట్టుచుండును. గడిచినఋతువు యెంతయు నుఖసంతోషముగను, ఆనందదాయకముగనుచేసి వెంటనే
ఇట్టికష్టమగుకాలమును కలుగజేసిన జగత్ప్రవృత్తయొద్దేశమేమి? జగత్ ప్రభువు వట్టికళినచిత్తుడుకాదు. అతడు
దయామయుడు. ప్రజలను, జీవరాసులను తొండిపుత్రులంబోలె అలివెచ్చుల్యంబునవీక్షించువాడు. అట్టికరుణా
సాంద్రుడు జగత్తుమేలునకే ఇట్టినిదాళుంబును నిర్మించెను. వర్షాశరదేమంతంబులయందు కాలస్వభావమును
బట్టి క్రమక్రమముగ జీవులదేహంబుల కఫధాతువుచేరుకొనును. ఇట్లు పుష్కమాసాంతమువరకు దేహాలదేహం
బులచేరుకొని ఘనీభవించియుండు శ్లేష్మము క్రమక్రమముగ కరిగిపోవలయును. అట్లుపోదేని కఫభయముచే,
దేహములు జడములై అనేకరీతులబాధల నందవలసియుండును. అందుచే అట్టికఫము శరీరఋతువున కర
గుటకుచక్రమించి వసంతంబున పూర్తిగకరిగి గ్రీష్మంబున హరించిపోవును. గ్రీష్మంబున యిట్టి తీక్షణంబులగు
యెండలును, వేడియగుగాడ్పులును కలుగకపోయినయెడల అంతకుమునుపు దేహాల శరీరంబులపేరుకుని
వసంతపు యెండలచేకరిగి శరీరములయందు వ్యాపించియుండు కఫధాతువు హరించిపోకుండును. అవి హరించి
పోకుండిన కలుగుకఫసంబంధమైన వ్యాధులు వసంతఋతువర్తనానందర్పమున చెప్పబడినవి. అట్టివ్యాధులచే
లోకులు బాధలనందకుండుటకే దయామయుడగు నాచారాత్మరు డీకళినముగు నిదాళుమును నిర్మించెను.
ఇట్టి నిదాళుమనమయంబున కాయంచు వీచుచుండు యెర్రనియెండలకును, చెచ్చనిగాడ్పులకును ఓపధులును,

జలములును కాగి ఆరి నిస్సారములై మిక్కిలి తేలికయైనవగును. మన దేహంబులయందును, కాగి ఆరిపోయి జలసంబంధధాతువగు కఫము లెగిపోవుటచే నాడులును ఆశయములును శూన్యములైయుండును. ఇట్లుకఫము ఓణించియుండుటచే శూన్యమైయుండు మన దేహమున రూక్షములుగను, లఘువులుగను, విశదములుగను నుండు ఓషధులను, జలములను అన్నపానములుగ నుపయోగించుకొనుచుండుటవలనను రూక్షలఘువిశదగుణ యుక్తమును శూన్యప్రదేశమున చేరుస్వభావముకలిగినదియు నగువారముచేరుకొనును. ఇట్లేఋతువున దేహంబుల దేహంబుల కఫము ఓణియునువందును, వారము వృద్ధినిొందును. ఇట్లు కలుగు వారసంపయమువలనను, యెండలవలనను, గాడ్పులవలనను, దొర్బల్యమువలనను మన దేహంబులకు బాధలుకలుగకుండునట్లు మన ఋతువున ఆహారాచారవిహారముల సేర్పరుచుకొని జాగ్రత్తగ మెలంగవలసియుండును.

ఈ ఋతువున తీయగను, చల్లగను, ద్రవముగను, స్నిగ్ధముగనుకొండం అన్నపానముల నుపయోగించ వలయును. మల్లెపూవులవలె తెల్లగనుండు పరియన్నమును, జాంగలబంతువులమాంసరసములను, కాచినపాలను, పంచదారను భోజనమున నుపయోగించవలయును. నేలుకలిపిన వేడిలేనియన్నమును మిక్కిలి చిక్కగనుండుని మాంసరసములను భుజింపవలయును. క్రొత్తకుండయందు పనసచిగుళ్లును, ఆరటిచిగురుటాకులును వేసియుంచ బడిన పంచసారపానకమును, రాగమును, ఖాదపమును, రసాలమును, మందమును, కేయములుగ వాడవల యును. పచ్చకర్పూరమును పాటలపుష్పములువేసి మగంధమై చల్లగనుండునీటిని త్రాగుటకు ఉపయోగించ వలయును.

రాత్రులయందు కర్పూరవాడికలను భక్షించి పంచదారవేసినగోదపాలను చంద్రకిరణములయందును, వక్షాతికిరణములయందునునుంచి చల్లగజేసి త్రాగవలయును. వేడినివృద్ధిచేయు కారము, పులును, ఉప్పు, ఆనురుచులుగలవస్తువులను వేడిచేయు ఇతరవస్తువులనుభుజింపరాదు. పగలుయెండవేళల చల్లనిగృహప్రదేశముల యందును రాత్రులయందు చంద్రకిరణములచే చల్లనై యెత్తుగ మంచిగాలిబీచుచునుండు గాబాలపైనను నిద్రింపవలయును. ఈ ఋతువున పగటినిద్రనిష్పిద్ధముకాదు. రాత్రులయందు యెత్తగుప్రదేశమున నిద్రింప వున్న భూమినుండి లేచువేడియావిరివలన నవాకోగ్యముకలుగును. పాయంకాలము చల్లని సరస్సులయందును, మడుగులయందును, దిగుడుభావులయందును దిగి ప్నానముచేసి గంధమువలదికొని కమలములు, కలవలు, మల్లెలుమున్నగు నీకాలపుపూవులముడిచి మనోహరములగు తోటలయందు విహరింపుచు, విపేనకర్రలతోవిసరు కొనుచు వేడిమినుండి కాపాడుకొనవలయును. సన్ననిపచ్చైముల ధరింపదగును. శ్రమను, వ్యాయామమును, సూర్యకిరణములను పూర్తిగవిడువవలయును. ఇట్లేఋతువున చల్లని ఆహారవిహారముల నుపయోగించవలయును. ఎక్కువ అవసరముకలిగినవే తప్ప పమనవిరేచనాదికోధనముల నీఋతువున చేయరాదు. నుద్యముల నీఋతు వున నేవింపరాదు. ఏకారణముచేస్తేనను పుచ్చుకొనవలసినచెప్పేని మిగులయెక్కువగ నీరుచేర్చిపుచ్చుకొనవల యును. అటుగానిచో నంజామున్నగు వ్యాధులుకలుగును.

తరుచుగా గ్రీష్మఋతుమధ్యమున మృగశిరకార్తి ప్రవేశించును. మృగశిరకార్తి ప్రవేశించినంతనే కాలముచల్లబడి గ్రీష్మముతగ్గనని ఆంధ్రదేశవ్యాప్తమైన ఆభిప్రాయమైయున్నది. తరుచుగా అట్లుసంభవ మగుటయుకలదు. ఒక్కొక్కపుడు మృగశిరకార్తి ప్రవేశించినను ఎండలు తీక్షణముగ కాయుచుండును. కార్తవ సంధర్భముల వెరింగి గ్రీష్మఋతువుపద్ధతుల గమనించి ఆంధ్రులు యథోచితప్రవర్తనము వనలించి నుభింపగోరుచున్నాను. ఋతుచర్యాపద్ధతులను ఆయుర్వేదశాస్త్రానుసారముగ నిర్వహించుచో మానవుని ఆరో గ్యము చెడుటకు అవకాశములు తక్కువగనుండును.

బడికంపుట

కల్లూరి వెంకటసుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు గారు

‘ఓం నమో’యనిమొదలిడి రోజ్జలప్పు
డక్షరాభ్యాసమొనరించియర్చకునకు
‘తండ్రీ! బడికేగరా’యను దల్లి కపట
వచనమపుడర్థవంతమై పరుషమయ్యె.
అక్కునంజేర్చి లాలించి చిక్కునాపి
మొగమునంగ్రాలు ముంగురుల్ మొనయ
పైటచెఱుగొత్తి కరపల్లవముననెత్తిదువ్వి
బాలచంద్రునిదూలించి ఫాలమందుఁ
జక్కవెట్టి కుమారుని సోయగంబు
తెప్పవల్పకయోరంగా నొప్పులొలుకు
నాలుఁజూపులఁదిలకంచి జాలిగురిసి
ప్రకృతినంబంధబాంధవ్యపదవిబాసి
అరవిసుసమట్టెనిలచె నాయమ్మ ‘దిప్తి
తగిలెనో’యని లోలోన ఎగచెనేమొ?
‘నాయనా! వేగబడికిఁబో; నాన్నగారు
కొట్టదురు బాబు! లేకున్నా? గుఱులరుగొ
పోవుచున్నారు వారితోఁ బోయిరార!
తాయలమువెట్టెదనుర, నాతండ్రీసీకు.’
అనుచు నేమేమొ నయముభయంబుగదుర
నాడుమాటలువినియు మాటాడవెఱచి
నటులనటియించు బాలకునడుగఁగనునఁ
గడపినడిపించుకొని యొడల్ బడలికఁగొనఁ
జెక్కుటద్దంబులం జఱుచెమటలోలయ
లాగుచొక్కాయి వెదకి యలంకరించి
చేయినిండఁగఁదీపిమితాయివెట్టి
యీశుడోడైన జతగాండ్ర తోడుగూర్చి

వలకబలపంబునందిచ్చి పదపదమని
వీధిగుమ్మముదాక వెన్వంటనేగి
మఱులఁబోనెంచిబిడ్డను మఱలిచూచె.
కదలనేలేదు నిల్వినపదవినుండి
అతఁడువంచిన ముఖమెత్తనె నలేదు.
తల్లిముఖమందుఁదోచుక్రోధానురాగ
చటులనమ్మిశ్రభావసూచకములైన
తీక్షణామ్యస్వభావదీధితులభేద
మరయునాతనివాఱూపు మరలలేదు.
మారునలుకండు; నట్టికుమారుఁగాంచి
చుఱుకు, చూపుల; మాటలఁ, గఱకుఁదనము
నచ్చువడఁదల్లి లోలోన నలుకఁజెంది;
‘అడుగు కదలించుటబ్బురమయ్యెనార!
అనవిదేమిర పోదు, పో, ననెడిమాట
రమ్మరమ్మను దోడికుఱులనువిసిది
కసరుకొనెదేర?’యనియొక్కకసరుగనరె.
బాలుబాలారుణప్రభాప్రచురమైన
చిన్ని మోహంలేనిముసానఁ జన్నవోయె
చెన్నలరు నధరబింబంబుచెంత మొలక
లీనులేనవ్వు లెచటనో లీనమయ్యె
కలువరేకులఁబోలుకన్నాలఁకులందు
నిండుకొనిజాలుగానునుగండఫలక
ములనుదిగఁజారె నశ్రుధారలప్రవాహ
మామెహృదయంబుకరఁగి నీరై న్రవించె
కరుణరసమూర్తి అంత సాక్షాత్కరించె.

నవనాగరిక నగరజీవనం

పాలపర్తి ఆంజనేయులు గారు

౧

అప్పి:—మామ్య గారూ! ఆహ్వాయిగారు ఈరికే సింగిలకొట్టుకొని యేడుస్తున్నారండీ.

ముసలమ్మ:—(లోపలినుండి) ఆకలైందోహానే!

అప్పి:—అమ్మ గారు క్లబ్బుకు వెళ్లక ముందు పాలుబట్టమన్నారు; పట్టేను. పిప్పర మెంటువిల్లలు, బిస్కెనులు యేడిస్తే పెట్టమన్నారు; అవీ పెట్టేను. మల్లీయిప్పుడు పాలకలిపిపట్టేను. ఒక గుక్కడుతాగి, మరి పీకనోట్లో పెట్టుకోలేదు.

ముసలమ్మ:—అయ్యో! అయ్యో! అంత గుక్కపట్టి యేడుస్తున్నాడేమో! నేనేంచేతునే... ఇల్లా తేనే... పిల్లవాణ్ణి..... క్రింద దింపవే—ముట్టుకోకే. (పిల్లవాడిని చేతిలోనికి తీసికొని) ఏం! బాబూ! ఏం! నాయనా! ఎందుకూ! ఎందుకూ! (అని ఎంతసముదాయించినా పిల్లవాడు ఈరుకోలేదు) అయ్యో, చేతుల్లో నిలవడంలేదే! కడుపులోనోపా; ఏంకర్తుతా!..... ఆమెదార్ని ఆమెనెల్లింది. ఆమనదార్ని ఆమన వెళ్లేడు. ఇంట్లో ముసలిమండను నేనేంచేసేది?

సీతమ్మ (పొరుగింటి ఇల్లాలు):—అవ్వ గారూ! పిల్లవాడు ఎందుకండీ అల్లాయేడుస్తున్నాడూ?

ముసలమ్మ:—ఎందుకో గుక్క తిరక్కుండా ఏడుస్తున్నాడు! ఎంతపట్టుకున్నా ఆగటంలేదు.

సీతమ్మ:—రల్లిలేదూ, ఇంట్లో?

అప్పి:—అమ్మ గారు క్లబ్బుకు వెళ్లేరండీ.

సీతమ్మ:—(ముసలమ్మ దగ్గరకు వచ్చి) నా చేతికి ఇవ్వండి. (పొట్టపట్టి చూచి)..... కడుపు ఉబ్బరము చేసినట్లున్నదండీ. కావడంకాస్తే నోప్పితెగులుంది.

ముసలమ్మ:—నికడుపు వల్లంగా కాస్త చూడవూ. మాదంతో అగచాల్సమారి కాపురంగా ఉంది.

సీతమ్మ:—గరిటెతో కొంచెము నిప్పు, ఆముదం తీసికరాండీ..... ఇదిగో, అప్పి! నివురెల్లి అమ్మ గారిని విలుచుకొనిరా.

ముసలమ్మ:—ఇదిగో, నిప్పు. ఆముదం ఎక్కడుందో, ఏమిటో?

సీతమ్మ:—మా ఇంట్లో ఉంది మా అత్త గారిని అడగండి ఇస్తుంది.

ముసలమ్మ:—..... ఇదిగో నమ్మ ఆముదము.

సీతమ్మ:—[పిల్లవాణ్ణి కాళ్ల మీద పరుండ పెట్టుకొని గట్టిగా పట్టుకొని ఆముదము చేతికి రామకొని, నిప్పుమీద చేయివెచ్చచేసి పిల్లవాడి పొట్టమీద కాచుచున్నది.]

ముసలమ్మ:—ఇదేంకాలం వచ్చిందమ్మ! పిల్లలు మేకలు అని ఏమైనా శ్రద్ధ ఉన్నదా?

సీతమ్మ:—ఏదో, మీరు పెద్దలు కనిపెట్టేవారు ఉన్నారగదా అని ఆమెనావల్లిందిగాని లేకపోతే విడిచి పెట్టిపోతుండా.

ముసలమ్మ:—ఏం పెద్దలో! ఏం పెంకలో! నేను పొయ్యి దగ్గర యేడవనా? పిల్లవాణ్ణి చూడనా?

సీతమ్మ:—ఆమె ఈపాటికి వస్తూండాలి.

ముసలమ్మ:—అఁ. వస్తుంది; రాకేం. కాదండీ, వసివిడ్డతల్లి ఈ ప్రకారంగా క్లబ్బులని మీటింగులని ఇల్లు, సంసారం వట్టకుండా తిరిగితే ఏలాగండి? మేము ఈలాగే వెంచేమా పిల్లల్ని.

సీతమ్మ:—కాలం ఎప్పుడూ ఒక్కటే స్తరుగా ఉంటుందండీ, మామ్మ గారూ! ఈరైళ్లు, తెల్లగాపులు, బడులు, ఉద్యోగాలు అన్నీ పచ్చాయామరీ!

ముసలమ్మ:—వచ్చాయి. నవ్వే? అడవాన్ని గడపవాటి పొమ్మన్నారండీ ఎచ్చటవై నా! మాకోల్లో మాకు కాలగడపవాటటానికీమీలుందా? పొరుగంటికి పేరంటానికి వెళ్లడానికి అసలుతీరిక అయ్యేదేకాదు. పోనీ, తీరిక చేసికొని ఏనండ్యవోళ్ళో వెళ్లుదామన్న ఎక్కడ మగవాళ్లు చూచిపోతాలో అని భయమే. దొడ్డి దారిని నెమ్మదిగా మాత్తలగారిలో చేప్పి మరీ వెళ్లేవాళ్లము. ఇప్పుడు మగవాడి భయమంటూ ఒకటి ఉంటేనా? ఇంతకూ వాన్ని అనాల్సిన పనేముందీ మావెధనదగ్గరస్తా ఉంటే.

సీతమ్మ:—బయటచప్పు డైంది. బహుశ ఆమెవచ్చారనుకుంటా.

కమల:—ఏ...ఏ...సీతమ్మ గారు! పిల్లవాడికి ఏం. ఏంనాయనా! బాబూ! (అంటూ గబగబవచ్చి పిల్లవాడిని తీసికొని కమలవంటి నీరుకార్చడం మొదలుపెట్టింది.)

సీతమ్మ:—ఏంలేదండీ, భయపడనక్కరలేదు. కడుపుఉబ్బరంచేసింది. ఏద్యేడు.....మీరు ఎందుకు అంత ఆరుద్రాపడ్డారు.

కమల:—ఎరక్కపోయి వెళ్ళానండీ. నేను వెళ్లేటప్పటికి బాగా కులాసాగానే ఉన్నాడు. ఇప్పుడే వద్దామని వెళ్ళేను. ఒక అరగంటకూడాకాలేదు.

సీతమ్మ:—డాక్టరుగారికి కలురుపంపండి. ఆయన వీడైన ఇస్తారు. నర్తకుపోతుంది.

2

[కమలాదేవి డిప్యూటీ కలెక్టరుగారికూతురు. గారాబంగా పెరిగింది. చనిపోతులు ఎన్నడూ చేపియేర గదు. చిన్నప్పటినుంచి గొప్ప ఇంట్లో నవ్వుకల్లుచాకర్లుగల కొంపలో పెరిగిందేమో అధారటీ చెయ్యడమే ఎరు నుండిగాని, తాను మాటలు పడడం చూచియేరగదు, పడియేరగదు. కోమలమైన శరీరం. అతిసుకుమారి. పట్టుమని నాలుగడుగులువదిలీ బిళ్లకదిలి పులకరింపువస్తుండేమో అన్నట్టుగా ఉంటుంది. చిన్నప్పటినుండి కాఫీలు, టీలు, వేపుడుకూరలు, పప్పుచచ్చళ్లు, మజ్జిగ పులుసులు, మిగడపెరుగులతోను తినితినపట్టుగా భోంచేయడానికి ఆలవాటుపడ్డది. ఏనెకండు ఫారమో, భర్త ఫారమో చదివింది.

రామారావు యంగువకీలు. ప్రాక్టీసు మొదలుపెట్టి రెండో సంవత్సరం. ఇంకా సంపాదనలో పడలేదు. పిత్రార్థితో చదువుకుపోగా మిగిలిన హాకీ క్రీడంతో కాలంగడుపుతున్నాడు. కాని మొత్తం మీదవ్యవహారం కొంచెం తటపటాయితూన్నది. మొదటినుండి కొంచెము బ్రహ్మసమాజవాసనకలవాడగుటవల్ల సాంఘికవ్యవహారాల్లో బిరుల్ వ్యూహం పట్టుపడ్డాయి. అందుచేత చేతులో రస్మి రిక్కువగా ఉన్నా మామూలు మర్యాదలకు లోపం కలుగకుండానే పట్టుకొని వస్తున్నాడు.

డాక్టరుగారూ “ఏమండీయి, కమలాదేవిగారూ!” అంటూ వాకిట్లోనుండే కేకవేస్తూ లోపలికి వచ్చేడు.]

కమల:—వచ్చారే. ఎట్లాగో. నయమే.

డాక్టరు:—మీరు కలురు చెయ్యడం, నేను రాకపోవడంకూడానా.

కమల:—పిల్లవాడికి నువ్వీగా ఉంది. అందుచేత అవసరంగా కలురుపంపేను.

డాక్టరు:—ఆఁ; నువ్వీ! ఏం నువ్వీ. నిన్న బాగానే ఉన్నాడే. వీరీ, చూడనివ్వండి.....

కమల:—నేను క్లబ్బుకు వెళ్ళేనూ, అప్పటికే ఉండేదు. వానీ పిల్ల ఎత్తుకొని ఆడిస్తూ ఉంది. ఒక పావు గంట, ఇరవై నిమిషాలుకూడాకాలేదు. ఇంతలో కేకలు.

డాక్టరు:—ఏం, లేదండి. కాలిక్. కడుపు ఉబ్బరంచేసి నొప్పిచేతపడేడు. మీ ఆత్మగారులేమా ఇంట్లో.

కమల:—ఉన్నారు. మాస్ట్రక్కును బీచరు వరసింహారావుగారి భార్య... పాపం ఆమెవచ్చి కడుపు కొంచెం సహాయంచేశారు.

డాక్టరు:—గ్రైఫ్ వాటరు వాడడంలేదా? వర్షాపాలకి అదివాడుగుండాలండి. నేను రెండుపాట్లాలు పంపుతాను. ఇప్పుడు ఒకటివెయ్యండి. దానితో ఒకటిరెండు విరేచనాలు అయితే సరే లేకపోతే రెండోది కూడనే వెయ్యండి.మీయింట్లో ఉండేమా కాల్ మర్.

కమల:—అఁ. ఉంది.

డాక్టరు:—ఇంతే? నేనెయ్యండి. డోను తెలుసుకాదా? బహుకొంచెం గారేగించండి... నేను వెళ్లుతున్నాను.

కమల:—రేపు ఉదయంకూడ ఒకసారి వచ్చి చూడాలి నుమండి.

డాక్టరు:—అసలరాలేదు. పోనీ, అల్లాసే (అనుచు గడపలు దిగుతున్నాడు.)

రామా:—ఏమండి, డాక్టరుగారూ! ఇప్పుడు వచ్చేరు.

డాక్టరు:—స్లీడ్ల తోనైనా ఒకవ్వుడు పనిలేకపోవచ్చునుగాని డాక్టర్ తో పనిలేకుండా ఉంటుందా.

రామా:—మీతో పనిలేకుండా ఉండాలనే వెయ్యి డ్రైవుళ్ళకు మొక్కుతాం.

డాక్టరు:—మీకుకూడా మొక్కుబళ్ళు ఉన్నాయా, ఏమిటి!

రామా:—ఇంతకూ, సంగతి యేమిటో చెప్పరే. వెళ్లుదురుగాని, రాండి.

డాక్టరు:—పిల్లవాడికి సుస్తీ.....

రామా:—కమలా, కమలా!

డాక్టరు:—ఏమిటి అంత గాఢరాపడుతారు.

కమల:—కడుపు ఉబ్బరంచేసింది.....

డాక్టరు:—నేను చూచానండి. తొందరయేంలేదు. మీయింట్లో కాల్ మర్ ఉన్నదిటగాదా.

రామా:—అవును. ఈమధ్య తప్పించేను; ఎందుకైనా ఉంటేమందిరిగదా అది.

డాక్టరు:—గో ఆక్; గివ్ ఇట్. గుడ్ నైట్.

రామా:—మెసిథాంక్సు. గుడ్ నైట్.

3

నర:—(మఱువాడుదయము) ఏలాఉంది? కన్ను తెరిచిచూస్తూన్నాడా?

నీత:—డాక్టరువచ్చేడు. మనస్విహయేమిలేదు. ఏమో, యెట్లాఉంటుందో, పాపం ! ఇక్కడేం చెయ్యడానికి వీలులేదు. ఆసుపత్రికి తీసుకవదండ్లనిచెప్పేడు డాక్టరు. ఇప్పుడేతీసుకొనిపోతున్నారు.

నర:—అసలేమిటి బబ్బు?

నీత:—నేను రాత్రిమీతో చెప్పరే. రాత్రేమోపడుకోని నిద్రపోయినాడుగదా, అయినా రాత్రిపూట విరేచనాలయితే ఇబ్బందని రాత్రికాల్ మర్ పెట్టలేదుట.

నర:—మంచివనే.

నీత:—సరే వినండి. ప్రార్దున్నే పెద్దాముగదా అని పొల్లలోకలిపిపోసిందట. పోనీ పొయ్యటంతోనే; ఏంవుంది, పిల్లవాడు ఎర్రగకండిపోయి స్పృహతప్పిపోయినాడు.

సర:—దోన ఎక్కువచేసింది. దండ్రపు కాల మెల్ నేను అందుకే నువ్వెల్లలకు ఎప్పుడుచెయ్యవద్దని చెప్పటం. అదిశుద్ధవిషం. ఈవైద్యాలలో సగంమందిపిల్లలు చస్తున్నారు.

సీత:—మురేంచేసింది. కాల మల్ అందరు ఇళ్లలోపిల్లలకుపెట్టుతుంటేదే ఆయెను; మైగాడాక్టరుకూడా పెట్టమనిచెప్పెను. ఇంతకుకాలంకర్తం అట్లాతోసికొని రావల్సివచ్చింది. పాపం! ఇ ఆహ్మయిమాత్రం యేంచేస్తుంది?

సర:—ఇప్పుటి ఆడవాళ్లదంతా మిడిమిడిబాసంగాఉంది. మాట్లాడితే డాక్టరుదగ్గరకు పరుగెత్తుటం; మందులపావుకు పరుగెత్తుటం. ఏదో, ఆడాక్టరు ప్రిస్క్రిప్షన్ ఇవ్వడం. ఆయ్యో! ఇప్పుడు అదికూడా పోయింది. డాక్టర్లచని చాలుసులభం అయిపోయింది. మెటీర్యామెడికా కూడవదిలేసి పార్కుదేవిపకంపెని ప్రిస్క్రిప్షన్ క్యాటలాగు బాగాపారాయణంమొదలుపెట్టారు. అన్నీరెడిమెడ్ స్పెసిఫిక్సు. అవి మనవాళ్లు తెచ్చుకోవడం మింగడం. ఒక్కసారి డాక్టరు పేరుచెప్పితే తర్వాతవిట్లున్వంతంగా సీసాలు, సీసాలు తెచ్చుకోవడం, త్రాగడం. వైద్యం బహుసులభం అయిపోయింది.

సీత:—ప్రతిదానికి ఇంట్లో మగవాళ్లనువేధించుకుంటే వాళ్లువినుక్కుంటారు.

సర:—ఇదే మిడిమిడిబాసం అన్నది. మొగవాళ్లు వినుక్కుంటారని పావుల్లోమందులు తెప్పించుకోని తినడమేవా? పేటెంటు మెడిసిన్సుగదా, ఫరవాలేదని ఒకదురభిప్రాయం. డాక్టర్ల మూలకంగాను, మందుల అడ్వర్టయిజ్ మెంటు (ప్రకటనలు) లమూలకంగాను యెంతైనా ముప్పుకలుగుతున్నదే.

సీత:—ఏముసలమ్మవైద్యమో చేయకూడదా; ఈడబ్బుభర్తెందుకూ అంటారు మీరు. గొప్పగొప్ప డాక్టరులంతా సర్టిఫికేట్లుఇచ్చినవి, వాడుతున్నవేగా, మనమువాడేమి.

సర:—ఇంట్లోమందులవ్యాపారకీలకం అక్కడేఉంది. ఈమందులకంపెసెలక్రింద సొమ్ముతినేడాక్టరు మందులకొలది ప్రతిదేశంలోనుఉన్నారు. కంపెనీవాళ్లు ఏదోకొత్తమందో ఇక్తెక్సన్ తయారుచేసి వాళ్లకు పంపగానే వాళ్లు “నేను నాకోసులమీద వాడిచూచినాను. చాల అమోఘంగావునిచేసింది” అని నాలుగు వైపులనుండి ఏమీ సంబంధంలేనివాళ్లవలె సర్టిఫికేట్లమీదసర్టిఫికేట్లు వ్రాసిపంపుతారు. కంపెనీవాళ్లు వానిని తెల్లకాగితాలమీదా, పచ్చకాగితాలమీదా, ఉలిపికాగితాలమీదా చిన్నపైపులోను, పెద్దపైపులోను, బొమ్మలలోను చిత్రపిచిత్రంగాఆచ్చేసి ప్రపంచమంతా ముంచేస్తారు. ఇదీరహస్యం. ఈగొడవని కందుకుగాని, అసలుసంగతి ఏమిటంటే: ఇప్పుటి ఆడవాళ్లకుఫాషన్లు ఎక్కువైనాయి. మాట్లాడితే ఆభరణం, ఆభరణం పాడుకుంటుంది. ఆర్యగౌరవాన్నిగూర్చి దురభిప్రాయంయేర్పడింది.

సీత:—మీకు ఆడవాళ్లంటేనే గిట్టదు.

సర:—నరే మంచిమాటేఅన్నావు. అల్లాఅయితే నిన్ను పెళ్లి చేసుకోకుండానే ఉండేవాడ్ని.

సీత:—మీరు చేసుకున్నారా? మీవాళ్లకేట్రేరుగాని.

సర:—ఇందులో ఈప్రణయప్రహసనంకూడాయెందుకు కాని, అసలుసంగతి చెప్పాను. దొడ్లోఉండే రొండాకు, గుంటకరకరాకు, బొక్కెనాకుతోను ఇంట్లోఉండే రొంతిమిరియాలు పిప్పళ్లతోను వైద్యమంతా నడిచేది పూర్వం. ఇదిముసలమ్మలవైద్యమని మీరు ఈనడిస్తారు. పథుచమ్మలవైద్యం యేలాపరిణమిస్తున్నదో కనిపిస్తూనే ఉన్నదిగా.

సీత:—ఎందుకీచెప్పిళ్లు. చెప్పేదేమో సరిగాచెప్పండి.

సర:—నీవు సరిగా కోపగించుకోకుండావిను. నేనువేశాకోశంలేకుండా మాట్లాడుతాను. ఎందులకంటే: శిశుపోషణ దైవనిర్ణితమైన మహత్కార్యం. మిక్కిలిబాధ్యతతోకూడుకొన్నది. ఇందులెందుకర్హాలు

ఇమిడిఉన్నాయి. ఒకటి అత్యయమైనది. రెండోది దేశీయమైనది. జననమరణప్రవాహరూపమైన ఈస్పర్మి అంతాభగవంతుని లీల. దీనిలో ప్రతిజీవికీ, ప్రతివ్యక్తికీ స్త్రీపురుషులకు విధినిర్ణీతమైన పాత్రలుఉన్నాయి. భగవదుద్దేశానుసారంగా వానిని నిర్వహించడమే అత్యయమైన మొదటిధర్మం. ఈ సంసారచక్రం నడిపించడమే దేవుడికికులాసా. అందుకు స్త్రీపురుషులు ఉపకరణాలు. శిశువు భగవంతునిబిడ్డ. ఆశిశువుధారణ పోషణ మనకు విధించేడు. ఆవిషయంలో మనం తెలిసికాని తెలియకకాని యేంలోఘంచేసినా అదిభగవంతుని యెడ అపచారమే. శిశువుయెడ కన్నపాహంచేతగాని, జాలిచేతగాని, ప్రేమచేతగాని పోషించడం పకు ధర్మం. అట్లుగాక భగవన్నిరీతపవిత్రధర్మమనిగ్రహించి తత్సంబంధమైన సమస్తకష్టాల్ను ఓరిమితో భరించి నిర్వహించేయెడల సంసారం ఆధ్యాత్మకాభివృద్ధికీ ప్రతిబంధకంగాక ఆలోచిస్తీర్లతకు సాధనక్షేత్రమవుతుంది.

సీత:—మీరుచచ్చేది లోకవిష్మరంగామ, మెట్టవేదాంతంగామ ఉండిగాని సహజంగాలేదు.

నర:—నిజమే, సీత! ఎందుచేతనంటే? ఇప్పుడు నేచచ్చేది బహుజనాభిప్రాయానికి విరుద్ధంగానే ఉంటుంది. అందుచేత విష్మరంగామాడ ఉండవచ్చు. మన ఇరుగుపొరుగువారైన మనము చూస్తున్నాము. కళ్లుమూసికోని తిరగడంలేదు. ఎవల్లో ముసలమతకలెప్ప కనేవాళ్లు ఎవళ్లు పిల్లమేకాకానాలని కొట్టుకోవడంలేదు. ఇందుకు ఆరికనిస్థితి, స్వేచ్ఛాప్రవృత్తి, అనారోగ్యమున్న కారణాలుగా ఉన్నాయి. ఈలోకంలో యేంచదువుచదివినా సాంతపాట్లలే పూడవవ్వడు విడ్డల నేమిపోషిస్తారు? రెండోది, విడ్డలలేకుండా ఉంటే తమవిషయలోలత్యముకు అడ్డులేకుండా స్వేచ్ఛాజీవనం చేయవచ్చుననీ, చిలకగోరంకల్లాగ ఆడుతూపాడుతూ ఉండవచ్చుననీ ఒకరురభిప్రాయం. ఇది తీవ్రమైనది. నిజంగా మానవత్వంసిద్ధించవలెనంటే స్వకీయమైనవో, పరకీయమైనవో బాధ్యతవహించి సంసారజీవనం (ప్రాపంచకజీవనం) జీవించవలసి ఉంటుందని, స్వేచ్ఛాజీవనం అసంభవమని ముస్కందువ్యోగికాడు. విడ్డలున్నా లేకపోయినా సాంసారిక ఈతిబాధలు ఎవరికీతప్పవు. కనుక స్వేచ్ఛాచారులుగ ఉండాల్సికోరడం తెలివితక్కువ. మన పంతు మనంభరిస్తేనే ఋణవిముక్తి. మూడోది అనారోగ్యం. స్త్రీపురుషుల్లో ముష్పాతికమాడుపాళ్లు అనారోగ్యులై సంతానంబడయటకు అసర్దులుగానే ఉన్నాయి. అసలు అనారోగ్యంగా ఉండి కుటుంబసంబంధ మైనట్టిగాని, దేశ (ప్రాపంచక) సంబంధమైనట్టిగాని బాధ్యతలువహించటానికి అశక్తుడుగాఉండి ఇతరులకు భారంగా ఉండడం నిజంగాపాపం. అట్టివాళ్లు ధర్మంతెలియక సంతానం చొందడం అంతకంటేపాపం. కాబట్టి అట్టివాళ్లు అరోగ్యంపొంది సంసారబాధ్యతలు వహించడానికి అర్హులను ఎంపాదించుకోవాలి. ఇంతకు జీవనరత్నం తెలియకపోవడంచేతనే ఏదిమనో, ఏదిచెడ్డో తెలియడంలేదు. అదేమీ అంటే వేదాంతం, వేదాంతం అనిపేళ్ళన. మనమెవరమో, మతగతియేమో తెలుసుకోటానికి సిగ్గు, విడియం అయితే మనగతి అభోగలే అవుతుంది. కనుక భగవంతుడిచ్చిన బుద్ధినివనియోగించి యుక్తాయుక్తవిచక్షుణతో కాలంగడపడం మానవలక్షణంగాని యధేచ్ఛజీవనం చనికీరాదు.

పిల్లవాడు:—నాన్నోయి! నాన్నోయి!.....

నర:—ఏమిటా అట్లాజేకలు వేస్తావు?

పిల్లవాడు:—వాళ్లపిల్లవాడు బదికాడుట.

నర:—పోనీ, బాబూ! భగవంతుడిదయవల్ల బలికేడు.

పిల్లవాడు:—మంచేం.....కక్కించారుట.

నర:—ఇంతమంచిందే అది.....వాడిమాట మీదనేగా ఈసాపంతావచ్చింది. ఇంతకుపర్యవసానం యేమిటంటే పిల్లల్ని జాగ్రత్తగా పెంచవలెననే జ్ఞానమేలేదు చాలమందికీ. అందులో ముఖ్యంగా

భాగ్యవంతుల ఇళ్లలో చూస్తామగదా, ఒకపాటడబ్బా, (గ్లాస్, లాట్టోజ్, మెలిస్సు, సెసిల్సు, అలెం బరీ.....) వేడిమికి సీసా (ధర్మామస్లాన్సు) కొమ్ముచెంబో ఫీడింగుబాటిలో పిల్లవాడిని ఎత్తుకొనేటట్లు ముండమొఖాన పారేస్తారు. పిల్లవాడిని దానికి ఇచ్చి నవలలతోనే, ఇష్టాగోష్టికబుర్లతోనో, శయనగృహము నతో కాలక్షేపం చేస్తుంటారు. ఈ కుర్రని పిల్లవాడుయేడ్చినప్పుడల్లా ఆడబ్బాలోదింతా, ఈసీసాలోదింతా కలిపివాడిపొట్టలోపోసి, వాడినోటిలో ఒకపీకకుక్కి, దానిదార్చి అది ఏగచ్చకాయలో ఆడుకుంటూ ఉంటుంది. ఇదేగా ఇప్పుడుబరుగునున్న శిశువోపణలక్షణం.

సీత:—ఇంకా మీనవాళ్లేమయమేమో! పిల్లలు కళ్లయెదుటనే వాడుంటారు. దొరసాన్లు యేంచేస్తున్నారు. ఊరూ, వాడూ గారు, ఎక్కడనో ఆరువేలమైళ్లమారాన వాళ్లనుపాడేసి మీరు ఇక్కడ దొరలుదొర పాల్కుమంటూ తిరుగుతున్నారు.

సర:—పులిసిచూచి నక్కవారైపెట్టుకొన్నట్లున్నది. ఇదే మిడిమిడిబానం అన్నది. వాళ్లపిల్లలు అక్కడగాలికిపూరికి పెరగడంలేదు. కన్నతల్లిదండ్రులకంటే ఎక్కువజాగ్రత్తతో పెంచేకురత్తజాలయాలు, శిశువందతుకులు, దాయాలు (Governesses, Nurses) మొదలైన యేర్పాట్లన్నీ ఉన్నాయి. వాళ్లం దరు ఈఉత్తమసేవకు తీకెత్తైలకర్కంటేసినవాళ్లు. మానవసేవయొక్క మాధుర్యం పొందయ్యతం చేసికొన్న వాళ్లు. మనమొస్తరుగా బొడ్డాడని కుర్రమండలికి ఒప్పుచెప్పడంలేదు. అదిగాక మరొకసంగతికూడా ఉన్నది. ఆదేశంలోనే పుట్టికొంతకాలం పెరిగినవాళ్లకుగాని ఆదేశపుపొరసత్యపుమాక్కులుకలగవు. అందు చేత దొరసానులు వ్యవేశమునో వల్లిఅచటనే ప్రసవిస్తారు.

వియోగ గానము

వడ్లమాని అప్పారావు గారు

ఏవిరిమూకలోవెదకి ఎవ్వరోనంగిరో పూలదండ! నా
భావవియోగప్రతములపై కనుమోహ్యసఖవిలాపమి
చ్చావిధి నిద్రగొల్పే సుమసంతతి ఎల్లదళాలమూసి, ని
ద్రావిదితమ్ముదీని విరిదండధరించితినేను నెచ్చెలీ!

ఈనడిరేయిచీకటుల యామృదుకంతమునీడి మాటికికొ
గానసుమమ్ముకాటు నిశికాంతకవుంగిలిలో పెనంగి నీ
మానసికాంతరాయములమాటుల తూలుసుషుప్తప్రేమగీ
తానవడేనకమ్రసుమదామముకై విరజల్లుదృక్కులక.

ఏనువిపంచితంతులకు ఎక్కడివోప్రణయార్ద్రగీతికా
ధ్యానవరంపరల్తెలుప చాలునఖాగ్రపుటుంగరమ్ము నా
మానసవీధి వేసపులమంటలలోపడి కాలిపోయె, కా
దేని విపంచిమూగసుధలిన్ని విదాహపుటండమావురే!

ఈమదినేడుపూచు విరులే యిక కానుక నీకుపొమ్ము; నే
నేమరి ఎన్నియోయుగములేడ్వ కపోలవిశేషమాధురీ
కొముదులోక్కనాటినిశిత్రాగి అదేమొ అదృశ్యమాయె! నా
కేమసిరాత్రికోరకములే ఎదపూచు సుషుప్తిపూవులై!

విదిశాపురవిభుడు విశాలరాజు తనకూతురు వైశాలిని వరయోగ్యుకాగా స్వయం వరముచాటించెను. దేశదేశములనుండి మందరరాజకుమారు లెందఱోవిచ్చేసిరి. అందు అవీక్షితుడను రాజకుమారుడు పరాక్రమించి పరరాజకుమారులనెల్ల పరాజితులనుజేసి వైశాలినిని బలిమినివరించెను. ఇతరరాజకుమారులు ఇది సహింపజాలకపోయిరి. వధువు లభ్యముకాలేదను చింతకుతోడు పరాజయదుఃఖము పీడింపగా వారందఱునేకమై అవీక్షి తునిపై కత్తిదూసిరి. వియ్యపువేమక కయ్యపువేమకగామాటెను. పెక్కుఋరాజకుమా రులు తన్ను ఒక్కమాఱు దీకొనిరి. అయినను అవీక్షితుడు డీలుపడలేదు. అందఱకును ఎదు రొడ్డినిలచినాడు; పాలివోవని మగటిమితోపోరునల్పినాడు. అందుమీద ధర్మయుద్ధమున ఈబలియునిబట్టజాలమనినిశ్చయించి ఆరాజకుమారులు అధర్మయుద్ధమునకుగడంగిరి. పాడి మాలియుద్ధముచేయుచున్న పలువురు ఒకపక్షమున. ధర్మయుద్ధముననే తగిలియున్న వక్తైక వ్యక్తి మఱియొకపక్షమున. విజయము ఎవరిదగునో నులభముగనేగ్రహింపవచ్చును. అవీక్షి తుడు పట్టుబడినాడు. వివాహమందిరప్రవేశమునకు బదులు కారాగారనివాసము; కంకణ బంధమునకుబదులు కాలుసీతులకు అంటకట్టు.

అవీక్షితునిజనకుడు కరంధమమేదినీశ్వరుడు ధర్మపత్నియగు వీరమహాదేవితోడను, వీరశేఖరులగు సామంతరాజులతోడను కొలువైయుండగా ఈవార్తవిినెను. ఒక్కనిమీద పలువురు. అదియు సధర్మయుద్ధమున. ఈవిషయము కరంధమునిహృదయమును కలగుండు వైట్టెను. ఆకలగుండుతో నాతడు ఇతికర్తవ్యతామూఢుడై కన్నుండినగుడ్డితనముతో సభను కలయజూచెను. 'పలువురు ఒక్కనినిట్లుచేయుటఘోరము' అని ఒకసామంతరాజు పలికెను. 'అధూర్తుల నొకపట్టున పోసీయరాదు' అని మఱియొకసామంతరాజువదియించెను. 'మనచతురంగబలమును రయమున సన్నద్ధంబు గావింపనియోగింపును' అని వేటొకడని యెను. 'దీని కంతకునుమూలము విశాలరాజు. ఆతనిని ముందు తెగటార్చవలయును' అని మఱియొకసామంతప్రభువుగద్దించెను. ఆవేశమునకు దాసులముకాని ఆలోచనాధీరులమును కొనువారు కొందరు 'మనకుమారుడు తగవుదప్పి స్వయంవరమున బలదర్పితుడై కన్యను బలిమినిబట్టికొని యాగడముచేసిన వారేలనహింతురు?' అనినణగిరి. కొద్దిమంది గద్దింపు, పలువుర నణగుడు. కర్తవ్యనిర్ధారణమాత్రము జరుగలేదు.

కార్యము శీఘ్రనిశ్చయమును త్వరనిర్వహణమునుగోరుచున్నది. మహారాజును జడత ఆవహించినది. సామంతరాజులకు ఆలోచనతెగలేదు. మగని అర్ధాసనమునగూర్చుండియున్న వీరమహాదేవిఇదియంతయుజూచెను. సాంసారికవిషయముననేగాకరాజ్యాంగవిషయమునగూడ కరంధమునకర్థాంగియని యనిపించుకొనవలసిన శుభావసరమువచ్చినదని ఆమె గ్రహించెను.

వీర వీరవంశప్రసూత. పేరునకుమాత్రమేగాక ప్రతిష్ఠకుగూడ వీర్యచంద్రుడగు వీర్య చంద్రుడనువాని పుత్రికయామె. వీర వీరపత్ని. కరయుగధమనమున శత్రువీరనిరాసనోగ్ర బలమునుబొంది కరంధముడను పౌరుషనామమున వీరవిక్రమములు నెఱపిన వీరశేఖరుని అర్ధాంగియామె. వీర వీరమాత. పలువురు ఒక్కమొగిని లెనపై కత్తిదూసినను భయము నొందక సాహసముతో వారినెదిరించిపోరినపోటుమానిసి అపేక్షితుని తల్లియామె. వీరవంశ ప్రసూతయు, వీరపత్నియు, వీరమాతయునగు వీరమహాదేవి మగనిజడత, సభికులవికలత చూచి తాళజాలకపోయెను. లేచినిలచెను. ఆమెలేచుటలోనైన కంకణకావ్యమునకు సభ ప్రబోధితమయ్యెను; చైతన్యవాయుప్రసారము ప్రారంభమయ్యెను. ముక్తకంఠముతో నామె అప్పు డిట్లు చెప్పెడిది:

“వీరులారా! శౌర్యగర్వతులగు పెక్కురాజకుమారులనోర్చి మత్కుమారుడు కన్యను బలిమినిగై కొనినాడు. వీరహృదయమునకు నోచిపుట్టనివారి కిదియాగడముగనేగన్పట్టెను. శత్రుధర్మసూక్ష్మములెఱిగినవారు దీనిని నిరుపమశక్తిగా పరిగణించితిరెదరు. రాజకుమారుల నోర్చి స్వయంవరమున రాజకన్యను నాలసయుడు బలిమినిగ్రహించుట నీతివిరుద్ధముకాదు. అనంతరము తాను బందీకృతుడగుట అవమానకరమునుగాదు. ఏమందురా?

అ. ఇదనిచతులు బలియు రందలు శౌక్ష్మనిఁ
దన్నుఁ బొదివికొనినదలఁక కడరి
పోటులాడి వారుపుత్రుండుండంటు దాఁ
గీ రికరముగాని శిడుగారు.

—చూర్కంచేయపురాణము.

నామతమున

క. మది నీతిగణించక యు
న్మదచేతోకావరసమగ్రతి గడువె
ట్టిదుఁడై సింహముక్తియ రిపు
విదళనముంటేరే ముచ్చి వీరగుణమిలక.

—చూర్కంచేయపురాణము.

ఇంతకును ఆతిడొసర్చినకార్యము నీతినమ్మతమాకాదాయను విషయమును విమర్శించుటకుగాని ఆతినిబంధనమునకై వంతనొందుటకుగాని ఇదినమయముగాదు. ఇది మన శౌర్యమునకు ఓరపిడిరాయియైన అడును. లెండు. బాగునేయకుడు. మరణనిశ్చితబుద్ధులు గండు. చతురంగబలములను సర్వముసంసిద్ధమొనర్చుడు. ‘ఇదిపలువురతోడి విగ్రహము. అతిభరము’ అనుభావమునొందును. గొప్పశత్రువును నిర్జించినప్పుడే గొప్పపేరురాగలదు.

అల్పులగు పేదనీశ్వరులందొనర్చు
పల్పవిక్రమమున కూరుండైనవాని

కెవ్వనికీ గొల్ల పెంపు మహిమలార!

వినుత బలవీర మాధీకుఁ జెనవినట్లు.

కావున ఆశ్రతుండాత్రీవతులపై ఎత్తివెల్లుడు. వారిమ స్తకములను మీనిశిత హేతిఘాతములతో చూర్ణముచేయుడు. అవిగో మీరథములు విడిశాపురముఖములై మిమ్ముపిలుచుచున్నవి. ఈసమయమున స్థుత్కటశౌర్యధర్మమును పూనకయుంటిరేని మీపుట్టుపు రాచపుట్టుపు గానేరదు, ఇన్నాట్లను ఇంతబ్రతుకుబ్రదికి ఇప్పు డిట్లు ఇంటబడియున్న నేమిలాభము? కావున లెండు. సమరసన్నధులుగండు. యుద్ధమునగెలుతురా, వాంఛనీయమగు రాజకుమారబంధ విముక్తికితోడు నూతనరాజ్యలాభము. యుద్ధమునకూలిపోవుదురా, క్షత్రియోచితమగు ఆయుధమరణమునకుతోడు వీరస్వర్గప్రాప్తి. ఎటులయినను వరణీయమగులాభము”.

రాణిపలికిన ఒక్కొక్కవాక్యము నొక్కొక్కవిద్యుత్కిరణమువలె సభలో ప్రసరించెను. అందుతో రాజు జడతఱచెను; సభికుల వికలతలవీడెను. సభయందంతటను ఉత్సాహశక్తి ఉద్దీపితమయ్యెను. ఉపన్యాసముముగించి వీరాదేవి ఆసీనఅగులోపల సభికులెల్లరు లేచిరి. వారు సర్వసిద్ధమగులోపల రాజు రథమెక్కెను. ప్రయాణభేరినినాదముకట్టువడు లోపలనే కరంధమునిపై న్యము ఆలవిరాజ్యపుపాలిమేరదాటెను.

శక్తిన్వరూపిణిచే ప్రబోధితమై బయలుదేరిన ఆస్థాన్యము సమరమున విజయమును బడసినదని వేతచెప్పనక్కఱలేదు. చెప్పవలసినది వీర వీరజీవితమునుండి గ్రహింపవలసిన సీతిపాఠము. ‘నేను ఆశుదానను. రాజ్యాంగవిషయములందు నేనేల వ్రేలుపెట్టవలయును?’ అను అనుచితభావము ఆమెకుకలుగ లేదు. ప్రేమచిలికి ప్రాణనాధుని లాలించుటమాత్రమేగాక అవసరమగుచో ఉత్సాహమురేపి ఆతనినిఉద్బోధించుటకూడ భార్యయగుదాని విధికృత్యమే యని ఆభారతరమణి నాకుప్రతిపాదించినది. మఱియిక ఆమెగావించిన వీరగుణనిర్వచనము సయితము గమనార్హమైనదే. నీతినిబాటింపక శత్రువులనునిర్జించుటయే వీరగుణమట. హైందవచక్రవర్తులు ఈపౌరాణికవీరరమణిమతమును పాటించియుండినచో బారతదేశచరిత్రను కుళ్ల బెట్టిన హైందవపరాజయములన్నియో పానగకనేయుండియుండునేమో?

నారీ సత్యాగ్రహాలు

సత్యాగ్రహప్రభాస క్తచే సర్వంబు
త్యజించి రణభూమిఁదరిసినారు
గాంధీమహాత్ముని ఘనదృష్టిపథమున
వెలలేనిమణులయి వెలసినారు
మాతృదేశపుకీర్తి మహినివెల్లడిజేయ
వీరపుత్రిక లనుపించినారు

శ్రీ మతి నీలంరాజు ను బ్బయమ్మ గారు
హైందవస్త్రీలు మహామ్మేరుసామ్యులం
చను యశం బెల్లెడలండినారు
పావనంబైన మీదునామంబు లెల్ల
వారినోళ్లను వదియింపవరలినారు
ధరణి మీజన్మతంతసార్థకములయ్యె!
అమలగుణులార! భారతరమణులార!

గ్రామపునర్నిర్మాణము: స్త్రీలబాధ్యత

శ్రీ మతి రామ రాజు మైత్రేయి గారు

పూర్వకాలమున మనహిందూదేశమున గ్రామము లత్యంతసౌభాగ్యస్థితియందుండెనని యనేకపురాణ గాథలవలన మనకు విశదమగుచున్నది. ముఖ్యముగ హైందవచక్రవర్తులలో నగ్రగణ్యుండనదగు శ్రీ అశోక చక్రవర్తి చారిత్ర మొకింట్లే తిలకించినచో గ్రామముల యున్నతస్థితి తెల్లమగును. అప్పటి గ్రామసౌభాగ్య స్థితి రమణీయమగు తోటలతోను, నిర్మలమగు నీటిసౌకర్యములతోను, బాటల కిరువైపుల హాయిగొల్పు పృక్షములతోను, గ్రామమునం దైకమత్యానసరంబులగు సంస్థలతోను నిండియుండెడిది. విద్యానిలయంబులకు రాజాదరణయొండుటచేత విద్యావిషయమైకూడ నెట్టికొరంతయులేదని చెప్పనచ్చును. ఇట్టి సౌకర్యములు కలిగియుండిన మనగ్రామములు రానురాను యిప్పటికి వర్ధింపవలసిగాని హీనస్థితియందుండుట మనకందఱకు తెలిసిన యంశమే. ప్రస్తుతము మన గ్రామములలోఉండు కొద్దిమంది భవీకులు, తమ యాస్తులన్నియు తెగనమ్మి హూణవిద్య నభ్యసించుటకై పట్టణములకు వచ్చిచేరినారు. కావున గ్రామములయందు కేవలము విద్యావిహీనులగువారే నిలచిపోయినారు. వారికి ప్రాథమికములగు ఆరోగ్యవిధులనుగూర్చి బొర్డుగ తెలియదు. వారు వారిపంటల పండించుకొనుట వాటిని వారికివలయుమట్టుకు నిలువయుంచుకొని, తక్కినవి యమ్ముట మొదలగుపనులయందే లీనమైయుంటున్నారు. మన పల్లెజనులలో పెక్కుమందిపేదలు. వీరు రెండవ పూట తినుటకు నోచనివారు. వీరు పేదలు, విద్యలేనివారగుటచే ఊరిలోని కాలువలు, చెరువులు యివన్నియు అశుభ్రముగా పెట్టబడియుంటున్నవి. మన పేదలకు త్రాగుడు అలవాటులోనున్నది. వీరు చౌకయగు తాటి కట్లో, కొబ్బరికట్లో, ఈతకట్లో త్రాగి శరీరమును చెడకొట్టుకొనుచున్నారు. దీనివలన వీరు నిలువయుంచు కొన్నడమ్ము పాడుచేసికొని ఆలుబిడ్డలను అట్టకష్టముల పాలుచేయుచున్నారు. వీరికి శిశువులను సరిగ పోషించుటకాని, శుచిగ ప్రసవములనుజరుపవలయుననుటకాని తెలియదు. దీనివలన శిశుమరణములను బాలింతల చావులను ప్రబలముగనున్నవి. మనజనులకు విద్యలేమిచే వారితేసంగతియు తెలిసికొనుటయం దానక్తిలేదు. దీనికి గోడు గ్రామములకూడా మనుష్యుల యన్నట్టు వారితోక్యము యెవ్వరును కలుగలేసికొనుటలేదు. కావున ఇన్ని దుర్మణములుకలిగిన మనగ్రామములను పునరుద్ధరింపవలెను. ఈకాలపుగ్రామములందు అట్టిసౌకర్యములు లేకపోవుటయేకాక కింది తైక్యభావములేక ఎట్లుపరిణమించుచున్నవో విచారణీయము. కనుకపూర్వపు టొన్నత్యమును గ్రామముల కబ్బునట్లుచేయుప్రయత్నమునకే గ్రామపునర్నిర్మాణోద్యమమని పేరు.

మనహిందూదేశమున పట్టణములకన్న పల్లెటూళ్ళనేకరెట్లు యధికమనుసంగతి యెల్లరుయొరిగినదే. దీనినిబట్టి గ్రామములయందలి జనాభాగూడ ఎక్కువగనే యుండుననుటకు సందేహింపవలసరముండదు. పట్టణములలో నిక్కాలమున పురపాలకుద్వ్యసంఘములుండుటవలన నవి యంత హీనస్థితియందులేవు. అయితే గ్రామస్థితిగతులు విచారించువారులేరు. ప్రభుత్వమువారి ఆదాయము గ్రామములనుండియే వచ్చునదైనను వీటి హోస్యస్థితిమాత్రము కొరతబడుచునేయున్నది.

హిందూదేశమున గ్రామమే ముఖ్యాధారము. గ్రామసీమయే దేశభవననిర్మాణమునకు పునాదిరాయి. గ్రామములకృషియే దేశమునకు గావలయు జీవనోపాధి యేర్పడుచున్నది. కనుక హిందూదేశమునకు ఎప్పటి యొన్నత్యము గావలయునెడల గ్రామములు బాగుపడవలయును. ఆనగ గ్రామపునర్నిర్మాణము అవశ్యకరమ్యము.

గ్రామము మంచిస్థితిని వర్ణించుచు నుమతి తనకతికమున ఈపద్ధతము ప్రసేమ.

క. అప్పిచ్చువాడు వైద్యుడు

నెప్పుడు నడతెగక పారునేరునుద్విజమున్

జొప్పడిన యూరనుండుము

జొప్పడకున్నటియూరు సారకుమునుమతీ.

అనగ గ్రామములం దప్పుపుట్టుటకు గాను సహకారపరచతింపుములు, వైద్యసహాయమునకు మారుగ యారోగ్యస్థితులు చక్కచేయు గ్రామపంచాయితీలు, ధర్మచికిత్సాలయములు, నీటి పౌకర్యములకొరకు ఏరులను భావులను మంచిస్థితియందుంచుట, ద్వితీయంగా బ్రాహ్మణుడు అనగ విద్యాసంపన్నుడుగాన, యట్టి వారికి ఫలంబోసగు, విద్యాలయము లేర్పరుచుట. ఇట్టిసంస్థ లేగ్రామమునందు బాగుగ కొనసాగునో అట్టి గ్రామము నిర్మాణోద్యమమునకు ఫలమనబడును. కావున ఈసంస్థలన్నియు బాగుగకొనసాగునట్లు మనదేశము నందలి చదువుకొన్న స్త్రీపురుషులు తగినప్రద్రవహించవలెను.

గ్రామ పంచాయితీలు

మనదేశము పంచాయితీలకు పుట్టినిల్లు. ప్రతిగ్రామము యొకచిన్న ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వముకలదని నోకఅంగ్లేయుడు నుడివెను. గ్రామములో తగవులు, తగాదాలు, నేరములు, అన్నియు వెంటవెంటనే గ్రామములోనే యేరావిచెట్టుక్రిందో జువ్విచెట్టుక్రిందో పరిష్కరింపబడుదుండెడివి. వాటికి మారుండేదికాదు. మహమ్మదీయుల కాలములోకూడ ఈగ్రామపు కట్టుబాటు నిలచినది. రాజులెందరుమరినను గ్రామపంచాయితీల తీర్పునకు ఆటంకముండేదికాదు. ఒకకతాబ్దమునుండి యాబ్రహీంపాలనాపద్ధతిమూలమున కట్టుబాటు, సంఘనియమములు, పంచాయితీలు నశించినవి. పూర్వకాలపు ధర్మములన్నియు నడుగంటినవి. కరణములు, మున్నములు ప్రభుత్వమునకు దాసామదాసులై, పూర్వపుకట్టుబాటు ధర్మపాలనవిచ్ఛిన్నమైపోయి గ్రామములో ఎన్నికక్షీలకైనను తగవులకైనను ఆకరమయ్యెను. గ్రామపంచాయితీల పునరుద్ధరణముచేయవలెనని అభిప్రాయముకలిగి డిసెంబరులై కేషిక్ కమిటీవారిచే విచారణచేయబడెను. అవిచారణసంఘములో దేశభక్త కొండా వేంకటప్పయ్యులకులుగారు ఒకసభ్యుడుగానుండి ఆప్పడులేయారైన అరిపోద్దనకు తానొక డిసెంటుమెంటు వ్రాసి; గ్రామపంచాయితీల సరియైన పునరుద్ధరణమునకు అభిప్రాయములు తెలిపెను. అతరువాత 1920-లో ఆమోదింపబడిన మద్రాసు గ్రామపంచాయితీల కాననమునందు, ఏమి అధికారములు యివ్వబడెననగా:—1. గ్రామపారిశుధ్యము; ఆరోగ్యము, 2. విద్య, 3. నీటిపారుదల *

పారిశుధ్యము:—ఈవిషయములో గ్రామములో అడుగిడగానే యసహ్యకరముగ చెల్లుటకే రోత కలిగించుచుండును. శుచినియమములకు ప్రసిద్ధిపొందిన మనదేశపు గ్రామములలో ఎంత అనారోగ్య మగు పనులైనను గానపచ్చుచున్నవి. మంచినిశ్చ చెఱువులు, బావులు యెంత పాడునితిలోనైనను యుంచబడియున్నవి. మంచికొనపద్ధతిని గ్రామబీభులు, జలాధారములుంచునట్లు చూడవలెను, గ్రామఆరోగ్యమునకై యందఱకు ఆందుబాటులోఁగొందునట్లు ఏదోవిధముగ ధర్మచికిత్సాలయములుండవలెను. స్త్రీలు చిన్నచిన్న సంఘములుగాచేరి ప్రసవములు శుభప్రదముగను, ఆరోగ్యవిధుల ననుసరించియు చేయుటకు ప్రయత్నించవలెను. ఈసంఘములు మునిసిపల్ వారి యాజమాన్యముక్రిందకాని గ్రామపంచాయితీల యాజమాన్యముక్రిందకాని అప్పడప్పుడు కేళప్రదర్శనములు జరుపుచుండవలెను.

* శ్రీ నరసింహదేవర సత్యసారాయుగారి ఉపన్యాసమునుండి.

విద్య: — గ్రామపాఠశాలలపై మ్యాపర్ విజను లెంబకాబోద్ధు వారినద్దనుండి, గ్రామపంచాయితీలు కైకొనవలెను. గ్రామములో లెల్లదండ్రులకు ప్రబోధముగావించి వారిపిల్లలు సరిగా పాఠశాలకువచ్చునట్లు చేయవలెను. గ్రామములో పిల్లల పెన్సన్ రిపోర్టుచూచి అందరును విద్యనభ్యసించునటుల చూడవలెను. ఉపాధ్యాయులు ఈపంచాయితీలలోను, సహకారసంఘములలోను పనిచేయుటకు ఆసకాశములు కల్పించుకొనవచ్చును. పెద్దవారికిగూడ విద్యాప్రబోధముచేయుటకు ప్రయత్నించవలెను. వారికి ఆంధ్రప్రతిక మొదలగు దైనికపత్రికలలో సంగతులు చెప్పవచ్చును. పారికథలమూలమున నేర్చుకొనునట్లు శ్రద్ధతీసికొనవగును. మనజనులు వారి బీదస్థితి వదలినగాని చదువుయందు శ్రద్ధపుచ్చుకొనరు. కావున వారి బీదతనము వదులు ఉపాయములు వెదుకవలెను.

నీటిపారుదల: — కాలువనిళ్లు పోలమునకు పంపుట చేయుట. పెద్దనదులలోని నీరు వృధాగా ఎక్కువగా నముద్రములో పడుచోట్ల మంచిమంచి అవకట్టులు కట్టుటకు ప్రభుత్వమువారిని కోరవలెను. తెల్లారికి నుమారు 40 లేక 45 మైళ్లదూరమున సోమేశ్వర్ల యను కుగ్రామముకలదు. అక్కడ పెన్నానది రెండు కొండలమధ్య ప్రవహించుచున్నది. ఆయాదియందు మంచి డామ్ (dam) కట్టినయెడల యెన్నియో ఎకరములభూమి సాగుబడియగును. కావున అటువంటి చోట్లయందు ఏటిసీరు వృధాగాపోకుండునట్లు చూడవలెను. కోడ్లూరిపేరుబీయుట, వీధులయందు దీపములుపెట్టుట, వాగులు, గుంటలు పెద్దవియున్న వాటికి వారధులు, మెట్లు మొదలగునవి కట్టించుట ఇవియన్నియు గ్రామపంచాయితీలక్రింద జరుగవచ్చును.

సహకార పరపతి సంఘములు

సహకారము, పరపతిసంఘములు, అప్పులిప్పించుట, రైతుపండించినవరుకు సరవమైనవెలలకు అమ్ముట మొదలైనవనులు వీటిద్వారాజరుగును. మరియు నేతిగాండ్రసంఘములు స్థాపించి వార్లకప్పులిప్పించుట, నూలు సమకూర్పుట, వారిబట్టలమ్ముట, మొదలైన వనులుచేయుచుందురు. ఇంతేకాక సంతలకుపోయి వ్యవసాయమునుగూర్చి ఉపన్యాసము లిచ్చుచుందురు. మరియు వ్యవసాయప్రదర్శనపుడిపోలుపెట్టి మంచి విత్తనములు తెప్పించిఅమ్ముట, క్రొత్తజాతిధాన్యములు వాటుట, మంచియెరువులువేయట మొదలగు వనులుచేసి గగర్న మెంటు వ్యవసాయపు యిలాకావారికంటె ఎక్కువ నమ్మకము కలిగించవలెను. మరియు సంవత్సరమునకు ముప్పుదినలువది గుడ్లమపెట్టి రి మొదలుకొని పదిఆకాలు ఖరీదుచేయు మనదేశపుకోళ్లకు బదులు యెక్కువ ఖరీదైనను సీనుకోళ్లనువెంచుటయే లాభకరము. సహకారపరపతిసంఘముల పునాదులు ప్రైమరీ సాపైటీలులేక గ్రామసంఘములు. ఇట్టిసంఘములు కొన్నికలసిన యొకయూనియన్ కావగును. దీనికి ప్రైమరీ సంఘములను తనిఖీచేయుట, ప్రచారముచేయుట అనురెండు పనులుండును. ప్రైమరీసంఘములలో వ్యక్తులుండరు. ఆవ్యక్తులకొరతే సమస్తసంఘములును స్థాపించుబడియున్నవి. ఇట్టి ప్రతియూనియనుకు నొకనూపరవైజ యుండును. ఇట్టి యూనియన్లు కొన్నికలసి ఒకఆల్టాఫెడరేషను అగును. వీరితీరముకొఱకును ప్రచారము కొఱకును ప్రతిఫెడరేషను నూపర్వపనుషండు అని కొంతసామ్మ నిలువయుంచుదురు. ఇదిగాక ఆంధ్రసహకారసమ్మేళనమొకటున్నది. దీనిపని ప్రచారము, విద్యనేర్పుట. ఈపనియంతయు గ్రామపాఠశాలయలు పూనుకొనవచ్చుచో కాదు. వారే గ్రామములకు దీపములవంటివారు. ఇటువంటిప్రచారములు జరుగుటకును, సంస్థలుబాగుగ కొనసాగుటకును ప్రజలకు విద్యముఖ్యావసరము. వారికి విద్యనేర్పుటకు తగినశ్రద్ధ పుచ్చుకొనవలెను.

ఎడట్టు ఎడ్యుకేషను

ఎడట్టు ఎడ్యుకేషను అనగా విద్యావయస్కుమీరిపోయినవారికి విద్య యెట్లు చేర్చవలెననునది. బొమ్మలఅట్టులు వాటిమీద వాక్యములు మొదలగుచాట్లల మూలముగ బోధించవలెను. స్త్రీలు, ఉపాధ్యాయునిలుగనుండువారును, గ్రామపునర్నిర్మాణోద్యమసంఘమున మెంబరులుగనుండు వారును, గ్రామములవెంటిరికి స్త్రీబాలికీ విద్యగలపుటకు ప్రయత్నించవలెను. సాధారణముగ స్త్రీలకు పాటలమాలకముగ చెప్పిన విషయములే యెక్కువజ్ఞాపకములో నుండును గావున వారికి జాతీయగీతములు, కొన్ని సంకతులు పాటలు విధముగజేసి వారికి నేర్పవలెను. స్త్రీలకు గృహపరిశ్రమలయందు ఎక్కువ ప్రోత్సాహము కలుగజేయవలెను. ఇతరదేశములలో జరుగు విషయములను కథలరూపకముగ వారికి నేర్పవలెను. ఇంకను మ్యూజికులాంతరుల మూలమున కలరా, ప్లేగు మొదలగు అంటురోగములు, వాటి పుట్టుక, వ్యాప్తి మొదలగుయంతములనుగూర్చి వారికి బోధచేయవలెను. ప్రసవములు, ఆవి యశుభ్రముగా జరుగుట, వాటిహాని, శిశువులు, వారివ్యాధులు, వారిపోషణమొదలగు విషయముల తెలియజేయవలెను. పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలు వారుండుపద్ధతులు, వారి వారి దేశసేవమొదలగు విషయములను చెప్పవచ్చును. పురుషలకంటెను స్త్రీలకే, పురాణచారములన్న యెక్కువపట్టుదల కావున వారికి తగుచూర్గమున బోధచేసి అస్పృశ్యతను తొలగించవలెను. త్రాగుడు నోలగు నట్లు చిన్ని చిన్ని కథలను చెప్పవలెను. రామాయణము, భారతము మొదలగు పురాణములలోని కొన్నికొన్ని గొమ్మలనుచూపి వాటిమూలమున వారికి కొంతపురాణమును చెప్పవలెను. ఒక్కొక్కజాతీయనాయకుని దేశీయవీరుని మొదలగునుచోపురుషుల, స్త్రీలపటములుచూపి వారు చేసినచనులు సంసలు మొదలగునవి నేర్పవలెను. ఇట్లే క్రమక్రమముగ భారతదేశరాజ్యాంగతంత్రము దానికీని ఇంగ్లాండుకునుగల సంబంధము ఇండియాపరి పాలనము దానికాఖలు, రాష్ట్రీయపరిపాలనము మొదలగు పాలనములు వాటికాఖలు మొదలగు సంశములన్నియు, చిర్రములమాలమున పెద్దవాళ్ళకగ్గమై ఆసక్తిపుట్టువిధమున బోధపరుపవలెను. మనదేశములోని కర్షకుడు, వానిబీదనీతి, అతనిని కాపాడవలసిన విధము, ఇతరదేశములలో ధనసాయ మెట్లు చేయుదురో, వ్యవసాయ ములో క్రొత్తపద్ధతులు మనదేశమున నెట్లు స్థాపించవలెనో ఉపన్యసించవలెను. సహకారపరపతిసంఘములు వాటియుద్దేశ్యములు తెలుపవలెను. మెల్ల మెల్లగ మనగ్రామములకు చదువుయందు యాసక్తికలుగనట్లు చేయవలెను. దీనికోజకు గ్రంథాలయములు స్థాపించవలెను. పాశ్చాత్యదేశములలో కూలివారలైనను సాయం కాలము వారియిండ్లకు పోవునప్పుడు దైనికపత్రికలుకొని చదువుకొనుచుందురు. మనదేశీయులకు, నాటకముల వలనను, బయస్కోపులవలనను, వీధిభాగవతములు, తోలుబొమ్మలాటలు మొదలగు హానిమూలమున గూడ విద్యగలుపవచ్చును. గ్రామములను పునరుద్ధరించుటకు, తగుమనుష్యులను నడక ప్రచారములు జరుపువలెను.

గ్రంథాలయములు

ఈకాలమున జనసామాన్యమునకు విద్యగలపుటయెట్లు అనునమన్యయే బయలుపడలుచున్నది. పెక్కుమంది యెవరికితోచినట్లు వారునుడువుచున్నారు. ఈకాలమున చదువుపచ్చినవారె జ్ఞానవంతులనియు తదితరులందరు మాథులనియు సిద్ధాంతముగానున్నది. అందుకొరకు ఎలిమెంటరీవిద్య నిర్వంధముచేయటకు తీవ్రమగు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఎలిమెంటరీవిద్య నిర్వసామాన్యము చేయటకు కొన్నియేండ్లయినను తిప్పక చట్టును. ఇప్పటికాలపు పిల్లలనందఱును ఇకముందునచ్చువారందరకును మనము చదువుచెప్పించినను పెక్కుమంది ప్రైమరీపాఠశాలతోనే దమచదువును చాలింతురు. కనుక వీరుతిరిగి వారిచదువంతయు మరచిపోకుండ భద్రపరచుటకు పాఠశాలలకంటె భిన్నమగుసంస్థ యొప్పుదను ఉండితీరవలెను. జనసామాన్యమును

జ్ఞానపంతులుగజేయుటకు మన పూర్వజీర్ణరచిన సాధనవిధానము ఆదర్శప్రాయకముగనున్నది. పురుషుడైనసేమి, స్త్రీయైనసేమి, చిన్నవారైనసేమి, పెద్దవారైనసేమి, చదువునచ్చినవారైనసేమి, చదువనివారైనసేమి, భాగ్యకాలురైనసేమి, బీదలైనసేమి, సమిప్తిజాతియందలి ప్రతివ్యక్తియందు నిమిడియున్న శక్తులన్నిటిని దోహదముచేసి ఆభివ్యక్తముచేయుటకు సర్వవిధములసమర్థమైనది. పురాతనపు సంస్థలను మనము పరిశీలించినచో ఈయంతముబోధపడును. ప్రథమమున మనదేవాలయముల తీసికొండము. హిందూదేవాలయములు వివాహమునకు సాక్షి. సాధుశ్రులకు మకము. పాంథులకు ధర్మశాల. విద్యార్థులకు విద్యాలయములు. సర్వజనులకు చిత్రకళాశాల. బీదలకుఆన్నసత్రములు. భక్తులకు దేవతాగృహములు. మనగ్రామోత్సవములు, జాతీయములగు పండుగలు, గ్రామచాపడులు మొదలగు సంస్థలిట్టివియే. మనపురాణకాలక్షేపములు, వారికథలు, జంగంకథలు, బొట్టిలిపాటలు మొదలగు సంస్థలన్నియు చదువునచ్చినవారికేగాక మనుష్యసామాన్యన కెవ్వరికేని బినోదమునిచ్చుటకే గాక జ్ఞానదానముచేయుటయందు మిక్కిలి సమర్థములైయున్నవి. పూర్వకాలమునుండియు మనదేశమున వచ్చుచున్న ఉత్తమసంస్థల కాధారభూతములగు మూలసూత్రములను పాశ్చాత్యదేశములందును మనకు సమీపముందున్న బహిరాహస్యమందును పరిలు గ్రంథాలయముల నడుపువారనలంబించుచున్న కార్యవిధానమును సామరస్యముగా మనదేశపు స్థితిగతులకనుగునట్లు సమన్వయించుచేసి పరిణామమునొందిన యుత్కృష్టముగు సంస్థగావరిలుచున్నది. గ్రంథాలయమునకు ముఖ్యముగా స్వంతమైనదిగాని, అద్దెదిగాని ప్రత్యేకపుటిల్లుగాని గదిగాని యుండవలెను. స్వంతయిండ్లు లేనిచోట దేవాలయపు ఆవరణలోకాని గ్రామసూత్రములోకాని వేరొకగదిని నొకదానిని సంపాదించవచ్చును. పిమ్మట కొన్నిగ్రంథములు, బీరువాలు, బల్లలు లేక చాపలు దీనియొక్క ముఖ్యపరికరములు. పుస్తకములసంఖ్యనుబట్టి గ్రంథాలయముయొక్క మేలిమినిచెప్పవలెను. వీనికన్నిటికంటే గ్రంథాలయమునడుపు, కార్యనిర్వహణకు సద్వర్తనము, ఓపిక, నేపాపరతంత్రత మొదలగునవియే గ్రంథాలయముయొక్క యుత్కృష్టతకు ప్రబలనిదర్శనములు. ఆధునికగ్రంథాలయముల విధ్యక్తధర్మము, భిన్నరుచులుగల ప్రజలను, యన్యోనసహాయభూతులుగను, వారికనువగు సాధనముల నవలంబించి కృతకృత్యులచేయుటయే. మన గ్రామములోని ప్రజలలో కొద్దిమందికే యింగ్లీషుచదువువచ్చును. అక్కడక్కడ ఆంధ్రమునందో సంస్కృతమునందో సాంఘికీయమునందైన పండితులున్నారు. మన ఆధునికగ్రంథాలయములు వీరందరిని ఆకర్షించియు, వారికందరకు ఉపయుక్తముగానుండుటకును సమర్థమైయుండవలెను. అదిఎట్లన మనపండితులకు ప్రాచీనవిద్యలువచ్చు. ఇప్పటివిద్యలురావు. అప్పుడప్పుడుగాని ప్రతిరోజుగాని యాభండితులు ఏనాటకమునుండియో, పురాణమునుండియో, యేభాగమోచదివి యర్థము చెప్పవచ్చును. అట్లే హూణవిద్యవధ్యసించినవారు వాయువిమానములనుగూర్చియు, జలాంతరములు మొదలగు విచిత్రములగుటించియు ఇంగ్లీషుప్రతికలలోని ఇప్పటివిశేషములు మొదలగునవి గ్రంథాలయమునకు వచ్చువారికి చెప్పవచ్చును. ఈవిధమున జ్ఞానాభివృద్ధికలుగజేయవచ్చును. “ఓకప్పుడు ఆంధ్రదేశమందలి గ్రంథాలయముల నన్నిటినిగూర్చి విచారించగా 800 సంఘము లెక్కనువచ్చినవి. ఇప్పుడు చాలసంస్థలు అంతరించినవి. ఈసంఘములన్నిటిలోను పశ్చిమగోదావరిజిల్లాలో భీమవరంతాలూకా కుముదపల్లిగ్రామముందు 1897 సం॥ స్థాపించబడి దినదినప్రవర్ధమానముగా ప్రకాశించుచున్న బీరేశలింగగ్రంథాలయము సర్వవిధముల ప్రశంసార్హముగానున్నది. దీనికి స్వంతభవనమున్నది. పరపతిసంఘము యిందే వెలకొల్పబడియున్నది. ఈసంఘముయొక్క కార్యనిర్వాహకవర్గమువారు పరిపాలించుటకు కొందరు యుదారులు ధర్మఘండల నేర్పర్చియున్నారు. వానినుండి వచ్చుపడ్డిని ప్రతినంతస్వరము బీదలకు వస్త్రోదానముచేయుటకు, ఇతరజనోపకరణములగు పనులుచేయుటకును నిర్ణయించబడియున్నది. గుంటూరుజిల్లా వేటపాలెపు గ్రంథా

లయమువారు వ్యాయామక్రీడలజరిపి కలుపొందినవారికి బహుమతులిచ్చుచున్నారు. కృష్ణాజిల్లా గుడివాడ తాలూకా అంగలూరు గ్రామమునందు నర్తీలుచున్న బాలసరస్వతీగ్రంథాలయమందు ఆ గ్రామసర్వేపానుషిల్లు బుక్కుయంచబడియున్నది. అచ్చట స్త్రీలను విజ్ఞానచంద్రికాచేతులకును, వర్షిమగోదావరికల్లా నర్సా పురం చేతులకు తరిలీరుచేయుదురు. తెజవాడ గ్రామమోహనలైబ్రరీయందు బాలరకు ప్రత్యేకశాఖకలదు. రాజమహేంద్రవరం గౌతమీగ్రంథాలయమువారును, ఇంక ఇతరచోట్లను స్త్రీలకు వారియిండ్లవద్దకే వారు కోరడుపుస్తకములును పంపుదురు. కొన్నిగ్రంథాలయములు కరచక్రములను ప్రకటించును. మరికొన్నిటి యందు చేతులుజరిపి బహుమానములిస్తారు. చాలసంఘములందు బాతీయోత్సవములు, గ్రామోత్సవములు జరుపుదును. ఇదియదియన నేల నిర్దుష్టమగు మార్గములనవలంబించి వ్యక్తికిని సంఘమునకును ఆభివృద్ధికరములగు సత్కార్యచరణమంతయు గ్రంథాలయములు జరుపవలసినదనియే. కొన్ని సమలు గ్రంథాలయచతుముననే జరుపవచ్చును. మరికొన్ని కార్యములుజరుగుటకు కావలసినదోహదమును గ్రంథాలయమిచ్చును. ఆంధ్రదేశపు గ్రంథాలయములన్నింటియందు రీడింగరూములున్నవి. ఇవియన్నియు పబ్లికుసంస్థలే. అసగా ప్రజాసామాన్య మందరును రుసుముచెల్లించకనే, వారు వాని యావరణమందున్నంతకాలము అందువలనకల్గెడిలాభమును పొందవచ్చును. ఇండ్లకు పుస్తకములు పేపరుతీవకొనిపోవువారు చందాలనుగాని విరాళములనుగాని ఇచ్చెదరు. నెలనెరి ఆదామములేనివారుతమచందాలను వారి కముగాగాని అర్థ సంవత్సరముకుగాని చెల్లించురు. అచ్చటచ్చటపరిశీలకులనుబట్టి మార్పుజరుగవచ్చును. క్రొత్తగనేర్పడు గ్రంథాలయములుకూడ ఈమార్గములనుసరించవచ్చును. * గ్రంథాలయములయందు బాలశాఖలు ప్రత్యేకముంచవలెను. ఇందు పిల్లలకు ఆసక్తిగొలుపువిషయములను పాటలు ఆటలుమాలముగనే నేర్పవలెను. ఇట్టి బాలశాఖను బయప్రదముగ కొనసాగుటకు స్త్రీలనుచరి పాలకురాండ్రుగా నేర్పరచుటనుంచిది. పిల్లలకు స్త్రీలకడచనువుమెండు. స్త్రీలకు పిల్లలను లాలనచేయు నేర్పుకలదు. కావున గ్రంథాలయకార్యనిర్వాహకులకుచక్కనిచేయూతనోసగవచ్చును. గ్రంథభాండగారాధికారి శాంతస్వభావుడైయుండవలెను. ఎవరు యేకాలమందు యేగ్రంథముకావలయుననినను వినుకుకొనక ఇవ్వవలెను. కొద్దివారు, గొప్పవారులాను భేదములేకుండా సరస్వతీదేవియనుగ్రహమునకు యందరు సమానులేయని భావించవలెను. అతనికి యన్నివిషయములు తెలిసియుండవలెను. ప్రాచీనవిషయములనుండి నవీనవిషయముల వఱకు యన్నింటియందు తగుపొండిత్య ములనడియుండవలెను. ఏయేవిషయములందు జ్ఞానముసంపాదించుటకు యేయేగ్రంథముల చదువవలెనో చెప్పజాలియుండవలెను. గ్రంథాలయమందలి ఏవిషయమును తాను టకువచ్చువానికైన, లేక తమాషాజానుటకు వచ్చువానికైన, గ్రంథపఠనాభిలాషను గలిగించవలెను. భాష యందు ప్రచురించబడుచున్న సద్గ్రంథములు ఎండెందు ప్రచురించబడుచున్నవో తెలుసుకొని వానిని ఆర్జించ భాండగారాధికారి ప్రయత్నించవలెను. గ్రంథాలయమునకు వచ్చుగ్రంథములనున్నింటిని జరుపుటకు ప్రయత్నించవలెను. అధమము వానియందున్న విషయములపైన బాగుగాగ్రాహ్యముచేసికొని యుండవలెను. తాను జదివినవిషయములు ఇతరులకుచెప్పవలెను. సమర్థులగువారిచే అప్పడప్పుడు వివిధవిషయములనుగూర్చి చర్చలు జరిపించవచ్చును. ఇదిగాక, శక్తిపామర్యములనుబట్టి స్త్రీశాఖ, క్రీడాశాఖమొదలగుశాఖలుకలుగజేసి, స్త్రీలకు కూడ, గ్రామపునర్నిర్మాణోద్యమమునందు పాల్గొనుటకు వసతులను కలుగజేయవలెను. పాశ్చాత్యదేశములలో గ్రంథాలయోద్యమము యెట్లుజరుగునో కొంచెముచూచుము.

* మరి వేంకటనరసింహశాస్త్రీగారి వ్యాసమునుండి.

"The entire administration is carried on from this headquarter repository. The repository is in charge of the county librarian who is a man of powerful personality rich in resourcefulness and sound in professional equipment. Not only does he direct and control the work of the administrative staff at the head-quarters but also frequently tours through the country to do propaganda work, to enthuse the local librarians who are mostly honorary, to establish contact between the readers and the books by means of library talks, lantern lectures and other methods and above all to get first-hand knowledge of the requirements of the villagers. He uses every opportunity to advertise the county library service. Every branch or deposit station has the county library sign, which is a familiar mark of bright colour throughout the country side. No county-fair is allowed to pass without a library exhibition of some sort. The county map showing every branch library and deposit station is kept in view. One county librarian prepared a miniature farm-yard with toy cows, toy sheep and toy poultry etc. One end of a ribbon was attached to each toy animal while the other end was attached to a book about the animal."

దీనినిబట్టిచూచిన ఆదేశములోనిప్రజలు యెక్కువ ఆసక్తితోను యుత్సాహముతోను వారినన్నిని కొనసాగించుచున్నారు. మన ప్రజలకు సోమరితనముయొక్కన. కావున మనదేశీయులని వారిసోమరితనమును పోగొట్టుకొని ఈయంద్యమను బాగుగవదలనట్లు ప్రయత్నించవలెను.

సంచార గ్రంథాలయములు

సంచారగ్రంథాలయములనుగా ప్రత్యేకముగా నిరమగు గ్రంథాలయములు స్థాపించుటకు తగినవీలులేని గ్రామములందును చుట్టూభాగములందును జనసామాన్యమునకు ఉపయుక్తముగా మండుటకై యితరస్థలముల నుండి పంపబడుపుస్తక సముదాయములు. ప్రతిచదువరియొ గ్రంథాలయమువద్దకువెళ్లి గ్రంథమును తీసుకొనుటకు సావకాశముండదు. మనదేశపు పీఠిగతులనుబట్టి స్త్రీలు గ్రంథాలయములకురారు. పెక్కుమందికి సమీపమునకు గ్రంథమువచ్చినగాని చదువనలెనని కోర్కెపుట్టదు. వీరియందరి యుపయోగార్థము సంచారగ్రంథాలయపేటిక లేర్పరుపబడినవి. ఈపెట్టెలయందు సామాన్యజనులకు ఆసక్తికలిగించు పుస్తకసముదాయములను ఉరూరికిపంపవచ్చును. ఈపెట్టెలు బండ్లమీదకాని నేవకులమాలమునకాని పంపవచ్చును. ఈపెట్టెలతోకూడ, అందుండుపుస్తకముల చట్టికలు కరపత్రముల మూలముగ వెల్లడిచేయవచ్చును. ఒకయూర నుండువారు చదివిన తర్వాత ఇంకొక గ్రామమునకు వెళ్లుచుండును. ఈవిధముగనే మ్యాటికలొంతరులను కూడ పంపవచ్చును. ఈగ్రంథాలయపేటికలమాలమున మనతొలూకాబోర్డువారు, మిక్కిలి సుకరముగా విద్యాభివృద్ధిచేయవచ్చును. దీనికి ఉపాధ్యాయలెంతయు సహాయముచేయుటకు సావకాశములుండును.

కావున మనచల్లెల యభివృద్ధికి, పునర్నిర్మాణమునకు స్త్రీ పురుషులు ఇరువురు బాధ్యులే. స్త్రీలు కూడ తమకు చేతనైనంతసహాయముచేసి యీయంద్యమము జయప్రదముగ కొనసాగించవలెను. అట్లు చేయుటకు మన స్త్రీలలో పెక్కుమంది ఉపాధ్యాయులుగను, వైద్యవైద్యయందును నిపుణులుకావలెను. పాశ్చాత్యదేశములకు ఉన్నతవిద్యలకై వెళ్లుస్త్రీలు అక్కడి గ్రామములు, వాటివిద్యాభివృద్ధి మొదలగునవి శీర్షికొనివచ్చిన మన మెంతయు ధన్యులము. ఈఉద్యమము బాగుగజరుగుటకు, కొందఱు స్త్రీపురుషులు మన గ్రామములోని మంచిచెడ్డల తెలిసికొని, మనగ్రామస్థులకు సహాయముచేయుటకు వారెందు బాగుగతరిబీదై తర్వాత యంద్యమమున పాల్గొన్నయది జయప్రదముగ కొనసాగును.

ఈయంద్యమ మెంతయు జయప్రదముగ కొనసాగు గాఁత!

దానిమ్మ

డాక్టరు యన్. శేషగిరి రావు గారు యల్.వి.యమ్.

PUNICA GRANATUM

సంస్కృత నామములు

దీనికి సంస్కృతమున దాడిమఫల, కుచఫల, శుకాదన, దాడింబ, దాడిమ, కరక, పిండపుష్ప, పర్వరూట్, స్వాద్వస్తు, పిండిర, ఫలాశాడవ, శూకవల్లభ, ముఖవల్లభ, రక్తపుష్ప, ఛాలిమ, దాడిమీసార, కుట్టిమ, రక్తబీజ, సుఫల, దంతబీజక, మధుబీజ, రోచన, మండిబీజ, కల్కఫల, వృత్తఫల, సునీల, నీలవత్ర అను నామములుగలవు.

ఇతర భాషా నామములు

దీనికి ఇంగ్లీషున పౌమిగ్రనేటు; ఫ్రెంచిభాషయందు గ్రెనాడియరుకల్టివ్; జర్మనునందు గ్రెనాట్ బామ్, హిందీయందు అనార్, దారిమ్; పారశీకమున గుల్నారు, అరబిక్ భాషయందు రుమ్మన్, కాశ్మీరమున భాన్, గుజరాతియందు దాడిమ్, దాళమ్, మహారాష్ట్రమున, కొంకణదేశమున దాళింబ; తెనుగున దాడిమ, దానిమ్మ; తమిళమున మాదలై, మాదలై పళమ్; మళయాళమున మాతలమ్; సింహళదేశభాషయందు డెలుంగహ; బర్మా భాషయందు శాలిబిన్, తాళిబిన్; మలైయందు దాళిమ; వంగభాషయందు దాళిమ్, దారిమ్; ఉర్దూభాషయందు అనార్ అనియుపేర్లు.

పూల దానిమ్మ

దానిమ్మ చెట్లలో ప్రత్యేకము పూవులనుమాత్రమే పూయుజాతిగలదు. హిండి, అరబిక్, పర్షియన్ భాషలయందు జల్నారు, గుల్నారు అనియు, తమిళభాషయందు పూమాదలై అనియు; కన్నడమున హుషీదాళింబ అనియు పూలదానిమ్మచెట్టుకుపేర్లు ఒప్పియున్నవి.

దానిమ్మ రకములు

కాయలు కాయ దానిమ్మయందు ప్రాయశముగా తీపు, పులుపు అనురెండురకములుగలవు. ధన్వంతరినిఘంటువునందు ఈరెండురకములే చెప్పబడియున్నవి. కాని భావప్రకాశికయందు ఈతీపు, పులుపురకములు రెండునుగాక తీపుపులుపురుదులు మిశ్రితమైన రకము మఱియొకటి సూచింపబడినది.

అన్వృత్త సంక్షానామములు

దాడిమకుగల నీలవత్రః, లోహితపుష్పకః, స్వాద్వస్తుః, రక్తబీజః, దంతబీజః, మణిబీజః, మధుబీజః, సుఫలః, కుచఫలః, వృత్తఫలః, వల్కఫలః, శూకవల్లభః అనుసంస్కృత నామములను బట్టి దానిరూపగుణమును పోల్చుకొనవచ్చును.

దాడిమ ప్రవర్థనము

హిందూదేశమునందెల్ల యెడలను సేద్యముచేయబడు ఫలవృక్షములలో దాడిమ యొకటి. పారశీకము, ఆఫ్ఘనిస్తానము, బెలూచిస్తానము, దక్షిణవరోపాఖండము, బార్బరీ, జపానుదేశములందీ ఫలవృక్షములు అనాదినుండి వర్ధిల్లుచున్నవి. ఈఫలములలో తియ్యని రసము, మిక్కిలి చిన్నగింజలుగల శ్రేష్ఠమైనరకము కాబూలుదేశమున ఫలించుచున్నది. హిందూదేశమున ఫలించు దాడిమఫలములు పారశీకదేశమునుండి దిగుమతినొందువానికి మిక్కిలి లొచ్చుగానున్నవి.

ఉపయోగించు భాగములు

వైద్యోపయోగమునకు గైకొనబడు భాగములలో పూవులు, పండుయొక్కతోక్క, పండుయొక్కరసము, కాండముయొక్క ఎండినపట్ట, వేరు ముఖ్యములయిఉన్నవి.

దాని మృపండు: దాని నిర్మాణము

దాడిమఫలము నారింజపండుంత యుండును. సాధారణముగ నారింజపండుకంటె పెద్దదిగనూడనుండును. అయితే నారింజపండువలెగాక దీనిత్వక్కు గట్టిగనుండును. పండు చివర అయిదుమొదలు తొమ్మిదివరకు విడికొనలు తేరి గిన్నెవంటి ఆకృతితోనుండును. పండుయొక్క తోక్క సరునిచర్మమువలెనుండి నునుపుగానుండును. వర్ణము ఎరుపుతో గూడిన గోధుమవర్ణము. పండుయొక్కలోపలిభాగము నన్ననిపొరలచే గదులుగదులుగా విభజింపబడియుండును. ఇట్టిగదులలో ఒక్కొక్కదానియందు పెక్కుగింజలుండును. ఈ గింజలు సాధారణముగ నాలుగుప్రక్కలుగలిగి దాదాపు అరంగుళము నిడివిపాటుగానుండును. అవి పెక్కు ప్రక్కలుకలిగియుండుటయుగలదు. గింజను గుంజ అవరించియుండును. ఆగుంజకొంచెము ఎరుపువర్ణముగలిగి రసముగలిగియుండును. ఈగుంజనుండి లోనిగింజను చూడవచ్చును. పండుయొక్కపట్ట వంకరటొంకరగాను, ముక్కలుచేసినచో సొట్టవల్లముగాను, అంగుళమున ఇరువదియవవంతో పదియవవంతోయగు దళసరిగాను ఉండును. పైచోలు పసిమితోగలసిన గోధుమవర్ణమునుగాని ఒకమోస్తరు ఎరుపురంగునుగాని గలిగియుండును. లోచోలువర్ణము పసిమిగాగాని కొంచపాటి గోధుమవర్ణముగాగాని ఉండును. రుచికి అదివగరుగనుండును. ఎట్టివాననయు లేకుండనుండుననియే చెప్పవచ్చును.

దాని మృపట్ట

కాడయొక్కపట్ట మూడునాలుగు అంగుళముల నిడివిగల ముక్కలుగ వర్పడును. ఆపట్టయొక్క పైభాగము గరుకుగరుకుగాను పసిమికొంచముకలసిన ముదురు ఎరుపు వర్ణముగాను ఉండును. లోపలిభాగము మిక్కిలి నున్నగాను పసిమిమించగలసిన గోధుమ వర్ణముగాను ఉండును. రుచికి నిదియు దానిమృపండుతోక్కకువలె వగరుగానేయుండును. ఎట్టివాననకూడనుండదు.

సులోచనకన్య

డి. వి. కృష్ణయ్య, సి. వి. లక్ష్మణరావు గార్లు

ఈమెయొక్క అసలునామధేయము మిస్. రూబీమేయర్లు. “బ్యూ” తెగకు చెందిన యవతి. ఈమె పూనాపట్టణములో 9-10-1907లో జననమొందెను. ఈమె మొదట కాన్ వెంటుస్కూలులో విద్యాభ్యాసముచేసెను. పిమ్మట మూడుసంవత్సరములు టెలిఫోనుబాలికగా తనజీవితమునడిపెను. ఈసమయములోనే ఈమె హిందూదేశపుదుస్తులతో నొకఫోటో తీయించుకొనెను. ఈమెయొక్క ఛాయాచిత్రమును యప్పటి కోహినూరుఫిల్ముకో వారి యొక్క డైరెక్టర్ గు భవానీగారుగాంచి తన కంపెనీలో నొక ముఖ్యపటకురాలుగా నియమించెను. ఆకంపెనీలో “వీరబాల” యను మొదటిఫిల్ములోనటించి గొప్పనేరుగాంచెను. ఆఫిల్ములో సీమకు ఘనతనచ్చటచే ఫిల్మురాజ్యములో సీమయొక ప్రధానపటకురాలయ్యెను. “ఫిల్ముకో”లో చేరుటచే ఈమె తన టెలిఫోనువృత్తిమానివేసెను. అప్పటినుంచి నేటివఱకును ఫిల్ముపరిశ్రమలోనే మునిగియుండెను. ఈమె 25-10-1925 లో అనగా తన 18వ యేటను ఫిల్ముసామ్రాజ్యములోచేరెను. 1925-సం॥ మొదలు 1930సం॥ లోపున “కోహినూరుఫిల్ముకో” వారికి 8 ఫిల్ములను, “ఓరియంటల్ ఫిల్ముకో” వారికి 1 ఫిల్మును, “ఇంపీరియల్ ఫిల్ముకో” వారికి 12 ఫిల్ములను నటించియుచ్చెను. ఈమెముఖ్యముగా రాజాశాంజో, జాల్ మర్సంటు, డి. ఆర్. బిల్లిమోరీయా, మాష్టరువిత్తల్ మొదలైన నటులతో నటించును. ఈమె నటించినముఖ్యమైనఫిల్ములు “అనార్కలీ” “మాధురి” “బాంబాయి బావురుపిల్లి” “హీరరంజ” “పంజాబుమైల్” “సిసీమారాణి” “పైపిసుగర్లు” “విలేజగర్లు” “సోదరు సోద్రు” “సాక్రెఫైస్” “కిక్కుప్రభుడిక్కిట్టె”. వీటిలో అతిచమత్కారముగా నటించెను. వీటివలననే యీమె నామధేయము హిమాచలము మొదలుకొని కన్యాకుమారివఱకు ఇండియాఅంతటిలోను వ్యాపించెను. భారతసినిమాలోకిమున ఆమె నామము బహుళ ప్రచారముగలదియు, ఆమె ప్రతిష్ఠ సుస్థిరమైనదియు నయ్యెను.

ముఖము సంపూర్ణమైన చంద్రబింబమును ధిక్కరించును. సోగకన్నులు-తీరైన యవయవములు-ముద్దులోలుకు వదనము-సొగసైన నాసిక-పసుపువర్ణముగల శరీరచ్ఛాయ

గలిగి, అర్-అంబిలు పాడవుచే యుప్పుచున్నది. 1925 మొదలు 1930లోపుక ఇండియా సినీమానటకురాండ్రలో గొప్పవేరు సంపాదించెను. భావగర్భితములగు చూపులతోను- గంభీరమైన అభినయముతోను-తక్కిన నట్టువరాండ్రందరికన్న గొప్పగానటించును. కేవలము ఫిల్ముపరిశ్రమను హిందూదేశములో అగ్రస్థానమునకు దెచ్చుటకై కృషిసల్పుచున్నది. ఈమె విల్లిమోరియాతో గలసినటించిన మేటిఫిల్ములగు “అనార్కలీ” “మాఘర్” లండనునగరములో కూడ మిక్కిలి పొగడ్తగాంచెను. ప్రస్తుతిము హిందూదేశమునందున్న సినీమానటకురాండ్రందరికన్న నీమెకే హెచ్చువేలన మిచ్చుచున్నారు. ఈమెయొక్క ప్రస్తుతపువయస్సు 2కి వత్సరములు. ఈమెనటించిన ఆఖరు, నూతనఫిల్ములు “సాదరు యిండియా”, “తాత్”. ఈమెయొక్కనామధేయము ఫిల్ముసామ్రాజ్యములో వేగుచుక్క వోలె ప్రకాశించునుగాత! ఈమె చిరంజీవియగుగాక!

 పైమాసమున సుప్రసిద్ధసినీమానటి సీతాదేవి కన్య చరిత్ర సచిత్రముగ ప్రచురింతుము.

—సంపాదకుడు.

పెండ్లి కూతురు

సి. వి. పార్థసారథి గారు

చెల్లులతో చెంతకుఁ జేడియల్కొనితేర
 సిగ్గునవనుకాదు చిట్టినడక
 పనుపునిగ్గులఁజేలు పాదాలఁజీరాదు
 మధుమర్కపుఁజెఱుంగు మంజుమంయ
 మురుపుచిప్పిలుచుండు మోమునదిద్దిన
 కళ్యాణపుంబొట్టు కాంతిసాబులగు
 ధవునిపైవంతానఁ దలబ్రాలుపోవిన
 పాణిద్వయముమీఁది పసిమిమిసిమి
 తేడ్కమీఱుంగఁ బెండిలిపింటపైని
 సిగ్గుదొంతర తలవంచి చెలుపుజూప
 వరునిప్రక్కను గూర్చుండు వధువునకును
 నిత్యసౌభాగ్యసంసిద్ధి నెగడుఁగాత!
 సాప్రపదినంపు సఖ్యమ్ము వేళను
 నడకువతోఁగకాడ నడుగుఁబెట్టి
 కాడిసాత్వమెసంగ గార్హస్థ్యమునుబూని
 సహభాగినినటంచుఁ జనువుజూపి
 ఆలయరుంధతికి మొక్కులుపెట్టెలవెత్తి
 (నతముచెల్పిడిరీతి వరునిజూచి

చెలులతోఁద్దాటుతోఁ జెండ్లాటవేళలఁ
 బ్రణయమాధుర్యంబుఁ బంచిపెట్టి
 ప్రేమపట్టాభిషేకంబు వేళలందుఁ
 బొలుపుమీఁది యందంపుఁబొట్టమైన
 యగ్నిసాక్షిగఁగొన్న యర్ధాంగికపుడు
 ప్రేయసుసౌఖ్యంబుఁ గూర్చుతఁబెడికొడుకు.
 మాదనంబులుమీఁదు వశవర్తినివియంచు
 గుడమునుదలనిడి కూర్చిదలిసి
 పాకకాస్త్రైరహస్యపటిమ నేర్పిననంచు
 ముక్కుపంబులొసంగి చూపి నేర్పు
 గార్హస్థ్యమును బూనఁ గంకణంబిదియంచు
 భాండంబునందీసి చతికఁజూపి
 ధరియింపుఁడీసాధ! భార్యనంచునడను
 జటికనప్రేలు నూచింపనొసంగి
 ప్రేమవాహిని తలమున్నఁబెట్టుటకన
 ఆలవనంతోత్సవంబున కరుగునఖియ
 యిష్టసిద్ధులుకల్గి రంజిల్లుచుండి
 యింపుప్రియునకు నేనాడునింపుఁగాక.

బాల విజ్ఞానశాఖ

౧. పదము

తొక్కుపల్కులు

తీగచూడు—

ఏమి తీగ?

నన్న తీగ—

ఏమి నన్న?

జాజినన్న—

ఏమి జాజి?

వీరజాజి—

ఏమి వీర?

రాజవీర—

ఏమి రాజు?

పులిరాజు—

ఏమి పులి?

పెద్దపులి—

ఏమి పెద్ద?

కులము పెద్ద—

ఏమి కులము?

పల్లెకులము—

ఏమి పల్లె?

మూలపల్లె—

ఏమి మూల?

పూలమూల—

ఏమి పూలు?

మల్లెపూలు—

ఏమి మల్లె?

అంటుమల్లె—

ఏమి అంటు?

శ్రీ మతి యస్. వి. సరళా దేవి గారు

తలఅంటు—

ఏమి తల?

జడతల—

ఏమి జడ?

నారజడ—

ఏమి నార?

పట్టునార—

ఏమి పట్టు?

కారుపట్టు—

ఏమి కారు?

బస్ కారు—

౨. పాటలు

పడుచుమాట వినకురా

చిన్ని చిన్ని వెన్నెలకట్ట

సీతాపెండ్లి చెయ్యంగా

రామునిపట్టుము కట్టంగా

వెంకటదీపము మండంగా

శ్రీ మతి వడ్లమూడి పుష్పవతి గారు

ఏటికాటికిబోకురా

ఎన్నుముల్లుతోక్కకురా

పచ్చిబియ్యంతినకురా

పడుచుమాటవివకురా.

రామచిలుక

ఇల్లలికిముగ్గేసి

పొయిమీద పప్పేసి

బర్రంక చెట్టుమీద

బావగారున్నారు

రమ్మనిచెప్పవే

రామచిలుకా!

శ్రీ మతి శ్రీ రాములు నాగ భూషణం గారు

కితకితపాట

ఇల్లలికి ముగ్గుట్టి
ఆకేసి పీటేసి

పప్పెట్టి బువ్వెట్టి
పాలోసి పెరుగోసి

శ్రీ మ తి కొదాలి వేంకట సుబ్బమ్మ గారు
అత్తవారింటికి దోవేదంటే
కిత కి త కి త కి త.

వినోదము

వేసారవరమ్మ యెఱ్ఱానికి?
వేసారవప్రపు వేడినమట్టుకు
పోసారవనెయ్య పార్లచేరలనిండ
పొట్లకాయలకూరవ
రస్తాళియరట్లకాయలపులుసవ
అట్లుమీఱినబబ్బట్లు వేసారవ
భొట్లవర్చలతిమ్మంభొట్ల పెత్తనమవ

శ్రీ మ తి ఇం దు ర్తి శ కుం త ల గా రు
నాసోదరిమణులందరికి
పండుగమీదపండుగ
బత్యాలమీదబత్యాలు
పాపంవారికి స్వరంవెల్లిరావడంలేక
పుక్కిరిమిక్కిరనుటకు కూడ
వీలులేకున్నది వసారవమ్మ.

వానపాట

(వానకురిసేటప్పడు పిల్లలుచేతులు తలపైని పెట్టుకుని నిరసిరతిరుగుతూ ఇలాగపాడుతాడు.)

వానలుకురవాలి
వరిచేలుపండాళి
మాకొట్లునిండాళి
బుడుగో, బుడుగో.

మాదాసిదంపాలి
మాయమ్మనండాళి
మాబొజ్జనిండాళి
బుడుగో, బుడుగో.

పువ్వులుపుయ్యాలి
దండల్లుగుచ్చాలి
దేవుడికివెయ్యాలి
బుడుగో, బుడుగో.

తారంగం

తారంగం! తారంగం!

వేణూనాదా! తారంగం!

చిన్నికృష్ణా! తారంగం!

తాండవకృష్ణా! తారంగం!

వెన్నలవొంగా! తారంగం!

కృష్ణకృష్ణా! తారంగం!

3. వినోద కథలు

చెవిటివానిముచ్చట

“మోరిస్సు”

ఒకపట్టణములో వొకవర్తకునికి వొకన్నేహితుడు వుండెను. అతనికి చెవులు వినరావు. అవర్తకునికి శరీరము స్వస్థములేదనివిని ఆచెవిటివాడు వానిదేహాస్థి యేలాగు పున్నదో విచారించివత్తామని బయలుదేరి వెళ్లుతూ తనన్నేహితునితో తాను మాట్లాడవలసిన సంగతినిగురించి దోవలో యోచనచేసెను. యేమంటే నేను అలాగ్నేమూచి దండము పెట్టిన తర్వాత వోయి నీశరీరస్థి యిలాగోన యేలాగుడన్నదని మొదట అడుగుతున్నాను.

కాస్తతిన్నగావున్నదని అతడుచెప్పును. నేను సంతోషమంటాను. అటుతర్వాత నీవుయేమి పథ్యముచేస్తావని అడిగితే చప్పిడిపథ్యమని అతడు చెప్పును. అందువల్ల నీకు ఆరోగ్యమవు గాక అనిచెప్పి నీకు బోషధమిచ్చేవైద్యుడు యెవడని అడుగుతాను. ఫలానావాడు వైద్యుడు అని అతడు చెప్పుతాడు. అతడు చేసేచికిత్సలు సఫలము కావడానకు అతనికి దేవుడు సహాయముచేసును గాక అని చెప్పుతానని యీ ప్రకారం యోచనచేసుకుని అతనియింటికి పోయి అతనికి దండముపెట్టి అతనిదగ్గర కూర్చుండి ఓయిన్నే హితుడా నీవొంట్లో యేలాగున వున్నదని అడిగెను. అతను ముమ్మరమైనజ్వరముతో బహుశ్రమపడుతున్నానని చెప్పెను. అతడుచెప్పిన మాటలు యీచెవిటివాడు గ్రహించలేక ముందుగాతాను యోచనచేసుకున్న ప్రకారమే అతడు జబాబుచెప్పుతున్నాడనుకొని సంతోషం దేవుడు నిన్ను ఆలాగేవుంచుగాక అనిచెప్పెను. ఆవర్తకుడు మునుపే రోగముచేత చాలాచిరాకుగావుండెను. కనక యీమాట విని మరియింత చిరాకుపడెను. ఆచెవిటివాడు నీకు పథ్యమేమని అడిగెను. యేమోనేలమన్ను పొమ్మనిజవాబు చెప్పెను. అందువల్లనే నీకు చాలా ఆరోగ్యమవుగాక అనిచెప్పి ఓయిన్నే హితుడా నీకు బోషధమిచ్చే వైద్యుడుయెవడని అడిగెను. ఆరోగి కోపముతో మండిపడి యముడేనాకు వైద్యుడు అని చెప్పెను. అతడు చేసేచికిత్సలకు దేవుడున్న సహాయమవు గాక అని చెవిటివాడు ఉత్తరమిచ్చెను.

లుబ్ధంపతులు

శ్రీమతి సత్యవతీకన్యగారు

ఒక గ్రామములో నొకవృద్ధులుబ్ధబ్రాహ్మణుడండెను. ఆతడొకనాటియందయమున దనయింటియరు గుపై గూర్చుని జండములుపేనుచుండెను. అంతలో ఎక్కడనుండియో యింకొకబ్రాహ్మణుడరుచించి 'అయ్యా! పొరుగురినుండివచ్చిన బ్రాహ్మణుడను. ఈపూట మియింటభోజనము తెట్టవలయును' అని వినయపూర్వకముగ అడిగెను. అంతలుబ్ధుడు నీకుగుమొత్తినవిధమున నిశ్చేతనుడై కొంతపడికి ధైర్యము దెచ్చుకొని 'అయ్యా! ఈదినమున మియింటియొమెకు కొంచెముకడుపునొప్పిగానున్నందున వంటచేయుటకు నీలులేదు. కావున మఱియొకచోటికి వెళ్లుటచుంచిన' అని చెప్పెను. అంత బ్రాహ్మణుండు 'అయ్యా! నిన్నటి నుండి భోజనములేనందున ఆకలిభాధకుతాళజాలకున్నాను. నేనిక్కడనుండి ఒక్కయడుగున వేయజాలను. కావున ఎట్లయిన వస్తువుగ్రహించకతప్పదు' అని యరుగుపై జదికిలబడియెను. బ్రాహ్మణుడు పదలిపోవు నట్లు కనబడకుండుటచే లుబ్ధుడొకయుపాయము మనస్సునం దాలోచించుకొని యాతనితో నిట్లనియె. 'అయ్యా! నీయచస్థజూచిన నాకుమిక్కిలి జాలికలుగుచున్నది. మియింటిలోని యవస్థచెప్పకనుటకే నీలు లేకున్నది. అయినను నీవంతగాగోరుచుంటివి. కావున నీకుతప్పకభోజనము తెట్టించెదను. నీవుకొంచెము నేపిచ్చుటగూర్చుండుము' అనిచెప్పి లోనికేగి భార్యతో రహస్యముగనిట్లనియె. 'ప్రేయసీ! ఎవడోయొక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడువచ్చి మనయింట నీపూట భోజనము తెట్టించవలయునని ప్రార్థించ మొదలుపెట్టినాడు. నీకు కడుపునొప్పివచ్చినదనియు, నీదినమున వంటనేయజాలవనియు నేనెంతచెప్పినవినక పిశాచినలెవదలకున్నాడు. వానిని చల్లగాసాగనంపుట కిప్పుడొకయోలోజనజేసితిని. ఎవరో భోజనమునకువచ్చినారనియు, త్వరగా

వంటసేయుమనియు, నేను నీకు తెచ్చుచుందును. కడుపునొప్పిగానున్నదనియు, నేనీదివఱకును వంటసేయజాల ననియు నీవుచెప్పుచుందును. అందుపై నేను కొట్టినట్లు నటించును. నీవేడ్చుచున్నట్లు నటించవలయును. వాడు మనగలదగ్గరనుండును. అనిచెప్పి వీధిలోని బ్రాహ్మణునకు వినబడు నట్లు విగ్ధరగాభార్యతో నిట్లనియె..... 'ఇదిగో! మనయింటికెవరో యధిగులువచ్చివారు. నీవుత్వరగా మడి గట్టుకొని వంటసేయవలయును' అనిచెప్పి భార్య 'అయ్యో! మాడుదినములనుండి కడుపునొప్పిచేబాధకెందుచు ఎట్లో సోలేదువియ్యము ఉదకబిట్టుచున్నదానను. ఈరోజున అట్లుసేయుటకుకూడ నీలులేకున్నది. వారి నంకొకచోటికి బొమ్మనిచెప్పుడు' అని వదిలకు లుబ్బుడు మహాకోపమునటించుచు 'బౌనే! ఏమిప్రేలుచుంటివి? వారినింకొకచోటికి బొమ్మనుచుంటివా? నామాటపై నీకింత యలక్ష్యమా?' అని నీవుపై రెండుచరపులు చర చెను. అంతభార్య 'సేలపైచి 'దైవమా! నేనీబాధపడజాలకున్నాను. నాకుదిక్కవ్వరునులేరు. నన్ను కీక్రమ ముగ నీచెంతకుదీనుకొనిపొమ్ము' అని పెద్దపెట్టున రోదనమొనరింపసాగెను. అంత లుబ్బుడు మహింతకోపము నటించుచు 'పాపాత్మురాలా! ఆ బ్రాహ్మణునియవస్థ యిండుకైన నాలోచింపకుపోవుటయేగాక నామాటపై గొంచెమైన విశ్వాసముంచక నాగౌరవమంతయు దీసివేయుచున్నదానవు. నీకుదగిన ప్రాయశ్చిత్తమొనరింప వున్న బ్రాహ్మణుడనుకాను' అని పలుకుచు బొట్టుపట్టుకొనిగట్టిగా దొడలుకొక్కుచుండ వీధిలోని బ్రాహ్మణుడు వారిపోట్లాటయంతయుజూచి 'అయ్యో! నాకు భోజనమక్కఱలేదు. పాపమామెను బాధించకవిడిచిపెట్టుడు. నేనింకొకచోటికి బోయెదను' అనిచెప్పి వీధినుమ్ముచుదాటి కొంచెమావలకుబోవునంత లుబ్బు డత్యంతసంతోష మున 'బ్రయరాలా! నేను తెలిపినట్లుగా బ్రాహ్మణవిశాచము వదలిపోయెను... నేను నిజముగాకొట్టినట్లే కొట్టితినినుమా!' అనిపలుక భార్య 'నాథా! నేనునిజముగా ఏడ్చినట్లేయేడ్చితినిమమండి!' యని యనుచున్నంత గుమ్ముచునకావలసివీచియున్న అతిథి బ్రాహ్మణుడామాటలనాలకించి వెనుకకుదిరిగివచ్చి 'నేను నిజముగపోయి నట్లేపోతిని సుమండి!' అని నవ్వుచుబలుక నాలుబ్బడంపురు లిరువురు సిగ్గుపడి లోనదూరిరి. బ్రాహ్మణుడు తన దారినిబోయెను. కథకంచికిచెల్లెను. మనయింటికిఛచ్చితిమి.

తెలివితక్కువవాండ్రకథ శ్రీమతియరచిత కనకరత్నముగాడు అనగాఅనగా ఒకవూరు. ఆవూరిలో ఒక బ్రాహ్మణుడు, ఒకడాక్టరు, ఒకమద్దెల వాయిండు బ్రాహ్మణుడు, ఒకమంత్రగాడు ముఖ్యులైహితులు. ఒకనాడు వీరు మికారునకు క్రొత్తయూరు వెళ్లవలయునని బుద్ధికలిగెను. వీరు చాలతెలివిగలవారు. అటులనే వీరు తాము పోవలయుననుకొనిన పూరికిబోయి యచ్చటి సత్రములో బసజేసిరి. వీరికి వంటజేసు కొనవలయునని బుద్ధికలిగెను. అందుచే డాక్టరుగారు కూరగాయలు తెచ్చుటకై బజారు నకు బయలుదేరెను; బ్రాహ్మణుడు బాదమాకులకై బయలుదేరెను; మంత్రగాడు ఒకగ్లాసును బట్టుకొని పెరుగు తెచ్చుటకై బయలుదేరెను; సత్రమునందు మద్దెలవాాయిండు బ్రాహ్మ ణుడు అన్నమువండుచుండెను. డాక్టరుగారు బజారుదుకాణములవద్దకువచ్చి కాయకూరలను బరీక్షించి అరటికాయలు వాతము, చలున, విరోచనబద్ధము జేసుననియు; దోసకాయలు చలునజేసుననియు పంకాయలు వేడిజేసుననియు; కాయకూరలను కొనకుండా సత్రమునకు బోయెను. బ్రాహ్మణుడు బాదమాకులకై బాదముచెట్టుయొద్దకువెళ్లి ఆచెట్టును యెక్కుచుండగా బల్లిపలికెను. వెంటనే తన బొడులోనుండు పంచాంగమును జూసెను.

అపంచాంగమునందు కదలినియెడల చావు తటస్థించును అని వ్రాసియుండెను. వెంటనే అతడు కదలక యాచెట్టును కాగలించుకొని యేడ్చుచుండెను. పెరుగు తెచ్చుటకై గ్లాసునుతీసుకొని దుకాణమునకుబోయిన మంత్రగాడు పెరుగును గ్లాసునిండాకొని సత్రమునకు బయలుదేరవచ్చుచుండెను. త్రోవలో యతనికి ఒక ధర్మసందేహముగలిగెను. అదియే మన గ్లాసు పెరుగునకు అంటిపెట్టుకొనియున్నదా లేక పెరుగు గ్లాసునకు అంటిపెట్టుకొని యున్నదా యని. అందుచే మంత్రగాడు గ్లాసును తల్లకిందులుజేసెను. గ్లాసులోని పెరుగు క్రింద పడిపోయెను. గ్లాసు పెరుగును అంటిపెట్టుకొనిలేదు అని తెలిసికొనెను. సత్రమునందు మద్దెలవాయించు బ్రాహ్మణుడు అన్నము వండుచుండెను. అన్నము పక్వమునకు వచ్చునపుడు కళవిళయని ధ్వనివచ్చుచుండెను. వెంటనే అతడు తనమద్దెలనుదెచ్చి వాయించుట మొదలిడెను. అన్నముపుడికి కళవిళయని ధ్వనిమాత్రము ఆగిపోయెను. మద్దెల వాయించువానికి అన్నపుకుండమీద గోపమువచ్చి కర్రతో ఒకడెబ్బవేసెను. అన్నము కుండ పగిలిపోయెను. డాక్టరుగారు, మంత్రగాడు సత్రమునకు యేమియుదీసుకొనిరాకుండ వచ్చిరి. డాక్టరుగారు మద్దెలవానితో భోజనమునకు అన్నియువండితివాయనెను. మద్దెలవాడు జరిగిన సంగతిఅంతయుచెప్పెను. మంత్రగాడు తానుచేసినతెలివితక్కువపని అంతయుచెప్పెను. డాక్టరుగారు కూరగాయలను గురించి చలవ, పయిత్యము జెప్పెను. వీరుముగ్గురును బాదపు ఆకులకై బోయిన బ్రాహ్మణుని వెతుకుటకై సత్రమునుండి బయలుదేరిరి. బాదపుచెట్లు అన్నియు వెతికిరి. ఎచ్చటను బాదమాకులకుబోయిన బ్రాహ్మణుడు గనిపించలేదు. చిట్టచివరకు బ్రాహ్మణుడు ఒకబాదపుచెట్టును కాగలించుకొని కదలకుండుటనాచి ఖన్నులైరి. వెంటనే వీరు యతనియొద్దకు నెల్లితాను ఆవిధముగా చెట్టును అంటిపెట్టుకొని యుండుటకు కారణమేమియనిరి. అప్పుడు చేదస్థపుబ్రాహ్మణుడు తాను కదలినియెడల బల్లిపలికియుండుటచే పంచాంగము ప్రకారం చనిపోవుదునని జెప్పెను. అతని తెలివితక్కువకు వీరునవ్వి అతనిని బలవంతముగా చెట్టుమీదనుండి క్రిందకులాగిరి. తెలివితక్కువయనగా నిదియే.

ర. ముద్ది ప రీ తు.

యు క్తి లె క్క

[ఈయుక్తిలెక్కకు సమాధానము స్వతంత్రముగ నాలోచించి 9 సంవత్సరములకులోబడిన బాలబాలికలు బాను 7-వ తేదీలోపున శేఖామఖమున-వారిపయనుతో సహా-మాకు తెలుపవలెను. —సంపాదకుడు]

శ్రీ మ తి ను న్న సా వి త్రీ చే వి గా రు

80 అడుగులలోతుగల నూతిలో అడుగున ఒకకప్పఉన్నది. ఆకప్ప బయటికిరావలయునని ప్రయత్నముజేస్తూ రోజుకుమూడుఅడుగులు పైకిప్రాకుచు రెండుఅడుగులు క్రిందికి పడిపోవుచుండును. ఆకప్పబయటికి ఎన్నిరోజులలో రాగలుగును?

నార్వే దేశపు స్త్రీలు

యూరపునందలి స్కాండినేవియాదీప్రకల్పములోని ఉత్తరపశ్చిమభాగములు నార్వే దేశము. ఈ దేశముయొక్క వైశాల్యము 125000 చతురపుమైళ్లు. జనాభా 2,500,000. సముద్రతీరభూమియొక్క నిడివి 2000 మైళ్లు.

స్త్రీస్వాతంత్ర్యముగీకరించిన దేశములలో యూరపుఖండమున నార్వే తొలుతటిది అని చెప్పవచ్చును. చిరకాలముగ నచ్చటి పార్లమెంటుకు—ఆదేశీయులు దానిని ‘స్టోరింగు’ అందురు—స్త్రీలు ఓటింగుహక్కును, ఎన్నికహక్కునుగలిగియున్నారు. పరిశ్రమయమైన దేశమగుట వ్యవసాయమునకు అనుకూలమైన మైదానము లాదేశమున చాలతక్కువ. ఆహారముకొరకు విశేషముగ తమముల్లాడవలసియుండును గావున ఆదేశపుస్త్రీపురుషులు కష్టశీలురుగను, విశేషపరిశ్రమ కోర్వొగలవారుగను ఉందురు. అడవులు విస్తారమగుట టేకి కలపవ్యాపారము విశేషము. నార్వేదేశపు ఖనిజసంపదవేర్కొనదగినది. వెండి, రాగి అచ్చటదొరుకు ఖనిజములలో ముఖ్యములు. కాడ్చేపల వర్తకముమొండు. సాశ్చాత్యులు పరమప్రితితో తిను సోలమున్ చేపలపరిశ్రమకూడ నాదేశమున విశేషముగగలదు. యూరపు ఖండమున చేపలపరిశ్రమకు పేరుమోసినదేశములలో నార్వే మొదట గణింపబడునది.

ఓటింగుహక్కు, ఎన్నికహక్కుపొందుటకు నార్వేదేశపుస్త్రీలు యూరపుఖండమున ఎట్లుమొదలిటివారో రాజ్యాంగసంబంధమైన ఉద్యోగములను పొందుటకుకూడ యూరపు ఖండమున వారే తొలుతటివారు. సాంఘికసాంసారికవిషయములందు ఆదేశపుస్త్రీలు పూర్వ చారములకే మొగ్గుదలచూపినను రాజ్యాంగవిషయములందు వారుపురుషులలోబాటు నవీనాశయములను గొనుటకు ఎప్పుడును వెనుకంజవై వరు. ఆదేశపుపార్లమెంటునందు పెక్కురు సభ్యురాండుకలరు. ఆస్త్రీలు తమదేశాభివృద్ధికి పురుషులతో సమానబాధ్యత వహించి రాజ్యాంగకార్యనిర్వహణచాకచక్యమును ప్రదర్శించుచున్నారు. యూరపుఖండ స్త్రీలకు ఈవిషయమున ఈదేశపుస్త్రీలే పురోగాములనవచ్చును.

వివాహకాలమప్పటి ఆదేశపుస్త్రీ అలంకృతిచూడదగినది. వివాహమప్పుడు వధువు జాట్టుముడివేయరాదు. ఆమె శిరోజములు వీపుపై వ్రేలాడవలయును. ‘కల్యాణకిరీటము’ అను నొకవిధమైన విలువగలకుళ్ళాయి పెట్టి కుమార్తెధరించును. ఈకల్యాణకిరీటమును సాధారణముగ ఎరువుతెత్తురు. వెండిఅయినవిమ్మట దానిని ఇచ్చివైతురు. మువ్వలదండ, వెండినగలు, చేతులను కప్పిన బుటేదారిజేబురుమాలు ఇవి వివాహకాలమునాటిస్త్రీ ధరించునవి. నార్వేదేశపువివాహములందు ఫిడేలువాయిద్యము తప్పకయుండవలయును. ఆఫిడేలు వాయిద్యమువలన దుష్టగ్రహములు తొలగిపోవునని వారినమ్మకము. వివాహముకొరకు చర్చికిపోవుట నీటిమీద ప్రయాణించిపోయిన శుభపరంపరలుగలుగునని ఆదేశమువారి గాఢ

నా ర్యే దేశపు స్త్రీలు: పుస్తకపఠనము

నా స్వదేశపు స్త్రీలు: గృహపరిశ్రమ

సమ్మకము. ఆదేశమునగొఱ్ఱలు మేకలుమొదలగుపశువులను బెంచుపరిశ్రమ విస్తారము. ఈపశువులను పచ్చికపట్టులకు తోలుకొనిపోయి ఒక్కొక్కస్త్రీ ఒక్కొక్కతావున ఒంటరిగనుండి పోవును. పాలుపితుకుట, వెన్నచేయుట మొదలగు అన్ని పనులు ఆమెయేచేయును. అప్పుడప్పుడు పురుషులు గుఱ్ఱములపై వచ్చి ఆస్త్రీలకువలయుపదార్థములనిచ్చి ఇచ్చటినుండి వెన్న మొదలగుపదార్థమును తీసికొనిపోవుచుందురు. పాడియుపచ్చికయుగలుగు నాలుగై దుమాసములును స్త్రీలిట్లు ఒంటరిగనే ధైర్యముతోనుందురు. ఇట్లు ఒంటరిగనుండుకాలమున ఆస్త్రీలలో అవివాహితలగువారికడకు వారివారిప్రియులు వచ్చుచుందురు. ఆదినములలోనే ఆయువయువతులు వివాహనిషయమున తుదినిశ్చయమునకు వత్తురు. పశువులతో వలసయుండవలసినకాలము ముగిసినతోడనే వారుయింటికివచ్చి వివాహప్రయత్నములుచేతురు. నార్యేదేశమునజరుగు పెక్కువివాహములు ఇక్కాలముననేజరుగును కావున ఈఋతువున కాదేశమున వివాహములఋతువు అని పేరు.

వివాహితలగు నార్యేదేశపుస్త్రీలు ఒక తెల్లని టోపీనుధరింతురు. వారు దానిని 'స్కాట్' అని అందురు. అదిసాధారణముగ నాగతోచేయబడియుండును. ఇటముద్రింపబడినపటమున ఊలుదారముతో పనిచేయుచున్న స్త్రీ ఇట్టి టోపీని ధరించియుండుట చూడనగును.

నార్యేదేశపుస్త్రీలు విద్యాప్రియలు. పాటలు అనినవారు చెవికోసుకొందురు. అందును తమదేశచరిత్రమునకు కీర్తినిదెచ్చిన వీరులజీవితమును గానముచేయుగీతములు వారికి మిక్కిలి గూర్చును. అవిపాడుచు వారు ఆహారనిద్రలనే విస్మరింతురనినవితగాదు.

నార్యేదేశపుమాతలు తమబిడ్డలపడ మిక్కిలి మక్కువగవర్తింతురు. తమబిడ్డలకు ఉన్ని బట్టలుసంపాదించి శీతలమునుండి వారిని కాపాడుటకు అచ్చటిమాతలు చేయనిత్యాగమును పడనికష్టమునులేదు. అచ్చటియిండ్లు సాధారణముగ కొండలపై నుండును. అకొండలు ఎత్తుగనేగాని విశాలముగనుండవు. అట్టిచోటకట్టబడిన నార్యేదేశీయుల ఇండ్లనుచూచి వీనిని ఇండ్లుఅనుటకంటె పక్షిగూండ్లుఅనుట బాగుగనుండునని ఒకకవి చెప్పియున్నాడు. అచ్చట కాలుజారినచో నికపాతాళమేగతి. కావున అట్టియిండ్లయందు కాపురముచేయు తల్లి తనపిల్లలుగంతులువైచి కాలుజార్చుకొనకుండుటకై వారినడుములకు పొడుగుపగ్గముగట్టి ఆవగ్గముయొక్క రెండవకొనను ఏరాతిబండకో ముడివేయును. దూడలవలె నిట్లు కట్టబడిన ఆబిడ్డలు ఇంటిముందు ఆకుచుండగాచూచిన వింతగనుండకమానదు.

నార్యేదేశమున చెరువులు, వాగులు, ఉప్పుటేరులుపెచ్చు. కావున నార్యేదేశపుస్త్రీపురుషులు బయటికిపోవలసినచో తఱుచు పడవలపైననే పోవలసియుండును. అచ్చటిస్త్రీలు పురుషులవలె నీటిలో ఈడుటయందును, చుక్కానిపట్టి పడవనునడుపుటయందును నేర్పరులై యుందురు.

ఆంధ్ర మహిళా మణులకు మనవి:—

శ్రీమతి సునర్ల లక్ష్మీనరసమాంబగా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

“ఈమధ్య వివాహవిమోచనచట్టమును విధానులచట్టమును మన సోదరీమణులలో చాలమందికావలెనని కోరుటయు మరికొందరు అంగీకరించుట మరికొందరు ఆనంగీకారమును తమయభిప్రాయములను ప్రకటించుచుండుటయు గృహలక్ష్మి పుత్రికాచదువరులగు సోదరీమణులకు తెలిసియేయున్నది. వాత్సల్యప్రీతిలకుగల సంపూర్ణ సౌకర్యము మన హృదయప్రీతిలకు పనికిరాదనుట ముమ్మాటికి నిశ్చయమైయున్నది. కాని కొన్ని మనకుగల ఆపత్తులనివారణచేయుటకు కొన్ని ఆపనరములగు చట్టములను కావలెనని మానము కోరుకొనుటలో తప్పుగాదని తలచెదను. పరుడు, తోగుబోతు, వికలాంగుడు, కుప్పు, క్షయ, నుడ్డి, కంటి మొదలగు లోగములచే వీడింపబడువాడు తటస్థమగునపుడు ఆత్మతయోనికన్యకలను వారితోనే కాపురముచేయవలసిదిగా ప్రోత్సహమొనర్చు వారిని తీక్షించుటకున్న అట్టి వివాహమును రద్దుచేయవలసినదిగా వ్యాయాధీశులయెదుట ఆభియోగముచెప్పుకొని, తనవాదనను ధృవపర్చగలిగినయడల కోర్టువారీచే వివాహబంధనవిమోచనము కలిగించుకొనుటకు, ప్రయత్నించుట మంచిదియని తలచెదను. తరితండ్రుల మొగమాటముచేతగాని, అత్తమామల దౌర్జన్యముచేతగాని, మతమనేమిషచేతగాని అట్టి దీర్ఘకోసులతోకలిసినచో, వాళ్లకుగలబోవు సంతానము వంతను లోగములపాలుచేసి ఘోరమైనవిపత్తును పంశపరంపరా కల్పించుటకంటె వివాహవిమోచనమునకు దరఖాస్తుచేసుకుని వ్యాయాధీశులయందు వ్యాయమును పొందటశ్రేయస్కరమనలేదు. ‘బాధమతము: వివాహ విచ్ఛేదములు’ అనేవ్యాసము మార్పి నెలసంచికయందు ప్రకటింపబడినది. బాధమతమునకును చువహిందూమతమునకును దగ్గరసంబంధముకలదు. పరుడు ఆప్రయోజనముచే పోషించుకోలేని దుస్థితిలోయున్నప్పుడును దీర్ఘకోగముచే తీసికొనుచున్నపుడును మతిభ్రష్టుడైనపుడును సోమరిపోతులయి నాపాటు రాముడుగానున్నప్పుడును వివాహసంతరము అంగవైకల్యుడైనను భార్య తనధర్మనుండి విడకునుపొందవచ్చును. అది వ్యాయాధీశులసమంజే నిర్ణయింపబడవలెను. విధానులు కోరువారు తామే తమదావాసంగతులు రుజువుపర్చుకోవలెను. ఈపద్ధతులు బాధమతసాంప్రదాయమైయున్నవి. మన హిందూస్త్రీలుకూడా నడచు బాధమతసాంప్రదాయమును గుర్తించి ఆప్రకారము కాననముచేయుటకు ఏకగ్రీవముగా అంగీకారముదెలుపుట లెస్సయినను. సంఘసంస్కారములో చక్కనికాననములు చేయుచున్న బోధాసంస్థానమువారుగూడ, వివాహవిమోచన చట్టమును అమలులోకివచ్చినటుల వార్తాపత్రికలయందు చదివయ్యున్నారు. ఆచట్టమును మనసారీమణులలో అంగీకరింపబడక శలముగలవారు నెప్పించిచదివి అందరి సారమునుగ్రహించి, అందోళనచేయవలసినదిగా

ప్రాధికంపబడుచున్నారు. ఇందునుగూర్చి నాలిగవలంధ్రరాష్ట్రముహిళాసభయందు మంచిలీపట్టణమందు నాచోట వాదములు ప్రబలముగ జరిగినట్లును, ఉభయవాసులను అభిప్రాయములు సమముగావచ్చినట్లును తెలియుచున్నది. శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి సవరిణిప్రకారమైనను సభితులారాండవల ఏకగ్రీవముగా రాలోపు గుంటూరు పంచమమహిళాసభయందు ప్యానుచేతి విడాకులచట్టమునకు ప్రాశస్త్యతెట్టిచేసి విడుదలమణుల పందనములగైకొందురనియు ఇదిప్యాను ఆయోవరకు తగినంతపట్టుదలతో పనిచేసి చరమాత్ముని విశ్వాసమునకు పాత్రులౌదుగ కావలయుననియు ప్రతినిధులారాండవల బ్రణమిల్లుచున్నాను.

సువర్ణము:—

మేమాసపువాసవి'పత్రికయందు శ్రీయుత కె.బి. స్వామిగారిట్లువ్రాయుచున్నారు:—

“లోహములన్నిటిలోను సుప్రసిద్ధమగు సువర్ణము అగ్రస్థానమును పొందుచున్నది. చూపున కింపగు పసిడివర్ణముగలదై మెఱయుచున్నది. కంటి కింపగుటవలనను, ఆరుగురుగులు చాలరక్తమైన యగుటవలనను, ఎట్టి ద్రావకములలోను కరగక పోవుటవలనను, అరుదుగా దొరకుటవలన విది చాల విలువగలదైయున్నది. మనదేశమున ముఖ్యముగా నారీమణుల యాభరణములకై ఉపయోగింపబడుచున్నది. గొప్పగొప్ప సంస్థానములలోను ఆభరణముల మాలముగ చాల బంగారము నిలువయున్నది. సుమారు 825 కోట్ల రూపాయలు విలువగల బంగారము మనదేశమందు వర్తకమునకు చనికేరాక, నిలువయున్నటుల లాభ్యకర్షణ ప్రభువుగారు చాలకాలము క్రిందట నుడివెరి. బరోడా సంస్థానమందు బంగారముతో తయారుచేయబడిన రెండు గొప్ప ఫిరంగులు గలవు. అమెరికాయందు డాలరు సుమారు రు. 2-12-0; ఇంగ్లాండునందు నవరము సుమారు రు. 13-8-0. ఈనాణెములు మనము రూపాయలు వాడు విధమున వాడుకలోగలవు. బంగారము భూగర్భమందు కొన్నికొన్నితెండి, సీసము, రాగియున్నగు లోహములతో (Phrites, chalcopyrites, galena, Sphalerite, Tellurides, etc.) కలసియుండును. భూగర్భమున 0.0000005% (of Earth's crustal rocks comprising about 75 Miles thick) యున్నటుల గొప్పగొప్ప భూతత్వశాస్త్రజ్ఞులు (Geologists) మడివెరి. సాధారణముగా శుద్ధబంగారము చిన్నచిన్న నలుసులుగా కరతజము (Quartz)ఆను రాలలో దొరకును. ఆఫ్రిలియా గనులలో 150 పౌ. బరువుగల బంగారపుముక్కలు (Nuggets) కూడ దొరకును. మరియు కొన్నిచదుల యొక్క యిసుకతో పసిడి కలసియుండును. ఇటులసువర్ణము (సింగ్ భూవత్తిల్లా) ఏరికోడు (ఏర్నాడు తాలుకా) నీలాంబరము వదులయొక్క యిసుకలో దొరకుచున్నది. ఈయిసుకను కడిగి బంగారమును వేరు చేసి తీచవోపాయమును గడపువారు మనదేశమున ఎండగోగలరు. సాధారణముగా బంగారముదొరకు రాళ్లలో సుమారు టన్నురాలిలో నాలుగుతులముల యెత్తుగల బంగార ముండెనేని గనినుండి త్రేవ్వుటలాభకరము. 1860 నం॥ మొదలు 1930 నం॥ వరకు ప్రపంచమంతటిలోను సుమారు 5000,000,000 రూపాయల విలువ గల బంగారము భూగర్భమునుండి తీయబడినది. 1492-వ సంవత్సరమున అమెరికాదేశము కనిపెట్టబడి వచ్చుటి నుండియు నేటివరకు ప్రపంచమున గమలనుండి త్రేక్యయెత్తబడిన బంగారు 32,000 టన్నులనియు, నదకు బంగారు 50 అడుగుల పొడుగు, 40 అడుగుల వెడల్పు, 30 అడుగులఎత్తు గనియందు పెట్టవచ్చుననియు (Frindley Shirros) ప్రింది రెవ్విరాగారు చెప్పియున్నారు. 1927 నం॥ ప్రపంచమంతటిలోను 19,300,000 టన్నుల 82,000,000 పౌనుల-860,000,000 రూపాయలవిలువగల బంగారమునుతీసిరి. ఇందులో మనహిందూ దేశమందు 2% అనగా 384, 270 టన్నుల (22,000,000 రూపాయలు) బంగారము గమలనుండితీసిరి. బంగారముదొరకు దేశములలో మనదేశము ఎనిమిదవ స్థానమును పొందుచున్నది. దక్షిణాఫ్రికా, అమెరికా,

కెనడా, మెక్సికో, రష్య, కోడోషియా, ఆస్ట్రేలియా, ఇండియా, జపాను, గోల్డ్ కోస్టు, బెర్లియనుకాంగో, న్యూజిలాండు దేశములు వరుసగా ముఖ్యమైనవి. ప్రపంచములో దొరకు బంగార మంతటిలోను, 60% బ్రిటిషుపాత్రాజ్యమున దొరకుచున్నది. 1880 సం॥న సుమారు 9 కోట్ల రూపాయల విలువగల బంగారమును మనదేశమునకు దిగుమతిచేసిరి. ప్రపంచమునందలి గనులలో నెల్ల బంగారుగనులు లోతైనవి. దక్షిణాఫ్రికాలో బంగారుగనులు 7500 అడుగుల లోతు, మనదేశములో మైసూరు రాజధానియందు గల కోలారుగనులు 8000 అడుగులు లోతుగలవి. ఇండియాదేశమందు ముఖ్యమైన బంగారుగనులు మైసూరు రాజధానియందు గలవు. ఇచ్చట సుమారు 93% బంగారము తీయుచున్నారు. మిగత 1% బంగారము నిజాము రాజధానిమండియూ, ధార్ వార్, అనంతపురము, బర్మామున్నగు ప్రదేశములనుండి తీయబడుచున్నది. మనదేశమున ప్రతిసంవత్సరమునను సుమారు 22,000,000 రూపాయల విలువగల బంగారమును తీయుచున్నారు. కోలారుజిల్లాలో 1882 సం॥న ఈగనులను త్రవ్వట మొదలుపెట్టిరి. ఈబంగారు గనులలో 18000 మంది పనివాండ్లు ఆన్ని రకముల పనులను చేయుచున్నారు. ఈగనులనుండి ప్రతిసంవత్సరమునను 650,000 టన్నుల రాతినిత్రవ్వ 1,80,4000 విలువగల బంగారమును దీయుచున్నారు. 1880 సం॥ మొదలు 1926 సం॥ వరకు మైసూరు గనులనుండి 70 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి 103 కోట్ల రూపాయల విలువగల బంగారమును కంపెనీవారు తీసిరి. ఇందులో సుమారు 9% కోట్ల రూపాయలు మైసూరు మహారాజావారికి పన్నుగా (royalty) కంపెనీ వారు చెల్లించిరి. హైదరాబాదునందు మాట్టేయనుప్రదేశమందు (లింగసాగుజిల్లా) 1920 సం॥ వరకును బంగారముతీసిరి. ప్రస్తుతము పని జరుగుటలేదు: 1914-1918 సం॥లలో నిచ్చట సుమారు 10 లక్షలవిలువగల బంగారమును ప్రతిసంవత్సరమును తీసిరి. అనంతపురముజిల్లాలో రామిగిరి గనులనుండి సుమారు 13,7000 బొమ్మలు బంగారమును 1922 సం॥ వరకును త్రవ్వరి. తరువాత పనిమానిరి. గుత్తితాలూకాలో రామ పురము, వెంకటంబల్లి ఆను ప్రదేశములయందును బంగారము దొరకునటుల తెలియుచున్నది. ఇంత విలువగల సువర్ణమును తీసిరికాని భూగర్భమునందుండు హేమమును గణించుట మనదేశస్థులకు ఎందరికి తెలియును?"

గ ద్వాల సంస్థానాధీశ్వరి:—

ఏప్రియలుమాసపు 'రెడ్డిరాణి' గద్వాలసంస్థానాధీశ్వరి నిట్లుప్రశంసించుచున్నది:—
"గద్వాలసంస్థానము నిజామురాజ్యములో నున్నది. ప్రభువులు రెడ్లు. పాక వాటికాఖకుచెందినవారు. దీనికి విద్యర్థద్వాల సంస్థానమని ప్రసిద్ధిగలదు. చిరకాలమునుండి యీసంస్థానమున శ్రీచెన్న శేకపస్యామివారి యంత్యసముల సందర్శమున ద్వాలములు అనేకులు చాల గొప్పగా సన్మానింపబడుచున్నారు. ఆంధ్రవాఙ్మయ మున గద్వాల ప్రభువులకు మంచిస్థానముగలదు. గద్వాల సంస్థానమును మొన్నటివరకును శ్రీమంతు మహారాజా శ్రీసీతారామభూపాలరావు బలవంతు బహద్దరువారు పరిపాలించుచుండిరి; గాని వారాకస్మికముగా అకాల మరణము వాతబడుటవలన ప్రకృతము వారి పట్టపుదేవి శ్రీమంత మహారాణి ఆదిలక్ష్మి దేవమ్మ గారు సంస్థాన మును జనసంజకముగా పరిపాలించుచున్నారు. మహారాణి ఆదిలక్ష్మి దేవమ్మ గారు అనేక సంస్థానాధీశులకు గూడ ఆదర్శభూతులగుటయేగాక కులమునకు నన్నెయు, వాపియు కలిగించుచు మంచి ప్రతిష్ఠాపార్జించుచు న్నారు. సంస్థానమున మొదటినుండియు జరుగుచుండిన దానధర్మములు పూర్వముకంటె చక్కగా జరుప బడుచుండుటయేగాక పాత్రాపాత్రవివేకముతో క్రొత్తగూడ అనేకములు చేయుచు శ్రీమహారాణివారు శ్రీచెన్న శేకపస్యామి యనుగ్రహమును పొందగలుగుచున్నారు."

లోక వార్త

య మ దూ త లు ప్ర మా ద ప డి రి:—

చచ్చి మైలోకమునకుబోయి తిరిగి భూలోకమునకు వచ్చిన స్త్రీవృత్తాంతము పత్రికలలోబడుటచూచి బెంగళూరులో సివోటాఫ్ రోడ్డుయందునివసించుచున్న యమ్. వెంకట శేషయ్యగారిట్లు వాయుచున్నారు:— “ఈస్త్రీవృత్తాంతము వినినతరువాత స్వకీయమైన విషయము నోకదానిని వివరించుటకు నేను వత్సావలపడుచున్నాను. 1922-వ సంవత్సరమున నాకుజబ్బుచేసినది. తీవ్రమైన మలేరియాజ్వరము. రెండుమాసములు తీసికొంటిని. ఒకనాటిరాత్రి నాస్థివిషమించినది. నాటిసాయంకాలము వచ్చిచూచిపోయిన డాక్టరు ఏమియు మందీయలేదు. నాభార్యయు, బంధువులును అందుపై వ్యాకులచిత్తులైరి. మరలవచ్చి ఆరాత్రి ఒకసారి నన్ను చూడవలసినదనివారు డాక్టరును ప్రాణేయపూర్వకముగ ప్రార్థించిరి. ఇక తాను రావలసినయెవనరములేదని డాక్టరు స్పష్టముగ చెప్పివైచెను. నాస్థిముదిరినది. నిస్పత్తున, నీరసముపొచ్చినవి. మరణమానన్నమగుచున్నదని నేనునిశ్చయించితిని. దేవునిగూర్చియు మోక్షమునుగూర్చియు తలపులుబాటినవి. ప్రకాంతమరణమునుగోరి నేను ఆగదియందు ఒంటరిగనుండ వలసిపించితిని. ఇక ఒకటిరెండుగంటలలో నేను మరణించుట నిశ్చయమని ఎల్లరుభావించిరి. నాసోదరుడు డాక్టరువద్దకు వరుగతైను. నన్నుబ్రతికించుట కలలోని వార్తయనుకొని డాక్టరువచ్చుట కంగీకరింపలేదు. దిగాలుపడినాసోదరుడు ఇంటికేవచ్చినాడు. ఆరుగుమీద కూర్చుని దుఃఖింప మొదలిడెను. ఇరుగుపొరుగువారుచేరిరి. చాలొండి ఊరిలోలేదు. ఒకజేక నామరణ మారాత్రియే సంభవమగునో దహనాదికార్యము లెట్లునిర్వహించుటాయను మీమాంసములోపారుపడిరి. ఇంటి టుందలి స్త్రీలెల్లరు పూజాగృహమునచేరి ప్రార్థనవిలాపములమధ్య కలగుచుండిరి. ఈపేతిలో నాకుస్మృతి రప్పిపోయినది. ఆమైమఱుపాటులో ఎంతకాలముంటినో నేనుచెప్పలేను. ఒకగంటవఱకు ఉంటిననిమావారు తరువాతచెప్పిరి. ఒళ్లుముఱచియున్న ఆసమయములో నాచుట్టును పెక్కువికారస్వరూపములను చూచితిని. ఆస్వరూపములు వానిలోనవి యేవియో గుసగుసలుప్రారంభించెను. అందుకొన్ని ‘వానినీడ్చుడు’అనుచుండెను. కొన్ని అట్లు ఈడ్చుటకు సిద్ధపడుచుండెను. క్రొత్తలోకము, క్రొత్తఆనుభవము గలుగుటకు నేనాందపడితిని. నాభార్యనుగురించిగాని నాఇహలోకసంబంధములను గురించిగాని నేనుతలచనేలేదు. ఆస్వరూపములు నన్ను గొనిపోవుటకు ప్రయత్న పడుచున్నవి. వానికార్యమును నిరోధించుటకు నేనుఎట్టిప్రయత్నము చేసియోరుగను. ఇంతలో అచ్చటికి ఒకక్రొత్తవిగ్రహము తొందరగవచ్చెను. వారినడుమనునిలచెను. ‘మీరు గొప్పప్రమాదముచేసితిరి. కావలసినది ఇతరుకాదు’ అని ఆక్రొత్తస్వత్తిపలికెను. రెప్పపాటులో ఆస్వరూపములన్నియు మటుమాయమైనవి. నేనొంటరిగ ఒకబంగనబయలున ఉండిపోయితిని. ఇంతలో నాప్రక్కనుగూర్చుండి కూయింట నాపేరు పేర్కొనుచు ఎవరోవిలపించుట నాకువినిపించినది. మంచినీళ్లకొరకు నేనుకేకపెట్టితిని.

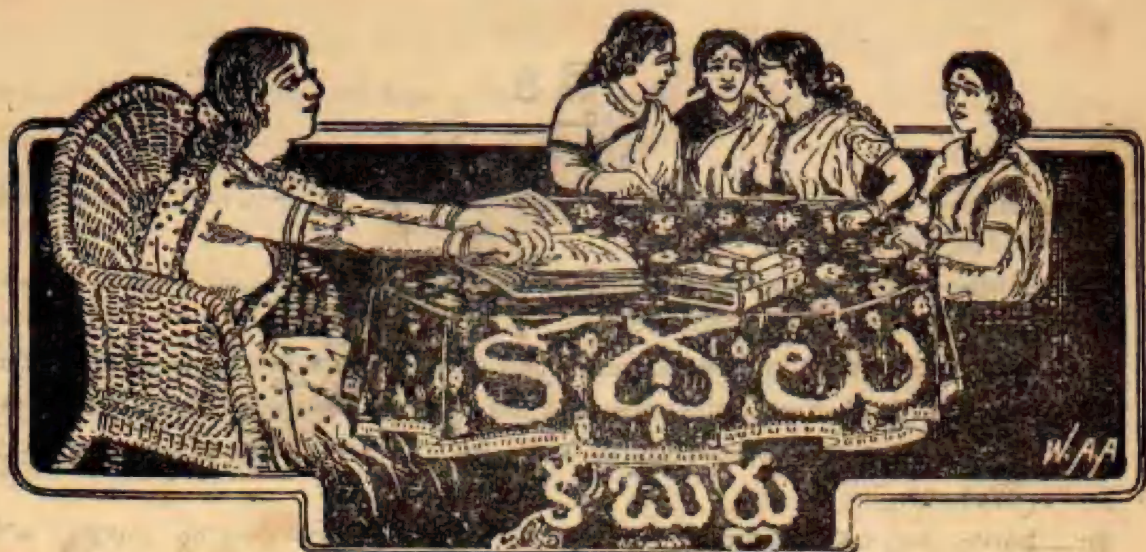
కాని అద్దిపైకిరాకుండుటచే వారికి వినిపించలేదు. వాయందుకనిపించిన చలనమును చుట్టును చేరినవారు గమనించిరి. సంజ్ఞనుచేయగా వారునాకు మంచిసీగ్గనిచ్చిరి. త్రాగితేరుకొనిలేచి బాల్మీకును కేర్లబడికూర్చుండి నాకోగముయొక్క మరలుపాటునకు బ్రహ్మానందపడుచున్న మావారికి నాఅనుభవమునుచెప్పి వారి బ్రహ్మానందమును రెట్టించితినని. నే నీవిషయమును చెప్పుచుండగనే మాసేవకుడొకడు పరుగెత్తుకొనివచ్చి మాపశువుల సాలలోని ఒకవత్సరము వయసుగల గేడియాడ మంచిబలములోనున్నది చూచుచుండగనే అమాంతముగ చచ్చి పడినదనిచెప్పెను. రెండుమాసములుగ నన్ను పీడించుచుండినజ్వరము అనాడు మఱిరగలలేదు. మఱునాడును రగలలేదు. మఱిరగలనేలేదు. మఱునాటియందయ్యున రెండుమాసములు బల్లివలె మంచమునుగఱచుకొని యుండినపిమ్మట తొలిసారి నేమలేచియుంటిమందు వచ్చారుచేసితిని. నాడే ఆకోగ్యస్నానముచేసితిని. పాలునుగొట్టెయ్యుంటిని. కొలదికాలములోనే తిరిగి పూర్ణాకోగ్యమును పొందితిని.”

కోడలికి ముంతపొగ, వాతలు:—

వీరారులో చాంచుపూరునందు గంగరాము అనువాడు తనభార్య, తల్లినిహోయమున తనకోడలి కాలు చేతులు ఒక స్తంభమునకు కట్టి బట్టులువిప్పి మిశ్రపకాయలు ముంతపొగ వేసి కాలినఇనుపకడ్డీలతో మరకలు వేసెను. ఆబాల లేకలుచిని చుట్టుపట్టవారువచ్చి విడిపించిరి. ఆమెకు 16,17 ఏండ్లుండుననియు ఆమెభర్త ఆమెకన్న ఏడేండ్లుచిన్నవాడనియు తెలియుచున్నది. ప్రస్తుతమామె పంచాయతీవారిసభమందున్నది. గంగరామును సంఘమంతయు బహిష్కరించెను.

చెట్టు ఎక్కి శీలము కాచుకొన్న యువతి:—

శ్రీమతి అహల్యాబాయి నడియాడు మునిపిపలు అనుపత్రిలో వైద్యురాలు. పూర్వము మునిపిపలు కవున్నిలరుగనుండిన హరిశంకరభట్టు అనువాడు తనశీలము చెలుషపలచిన విధము ఆమెకోర్టులో నిట్లుచెప్పెను. “డిసెంబరు 7-వతారీఖురాత్రి హరిశంకరు కారులో మాయింటికివచ్చి సమీప గ్రామమగు మారిడాలో ప్రసవ వేదనపడుచున్న ఒక పేదరాలికి వైద్యసాహాయ్యము చేయుటకు నన్నురమ్మవెను. రాత్రిపూట బయటికిపోవుట పొధారణముగ అలవాటులేదంటిని. ఆపేదరాలిచాద నిచారించుటకు కనికారమునుమని అతడనెను. బాలిపుట్టి నేను వాతమ్మునితోగూడిపోవుటకు సమ్మతించితిని. నేను కారు ఎక్కితిని. వాతమ్ముడు కారు ఎక్కుటకు వచ్చుచుండెను. అతడు రాకుండగనే హరిశంకరభట్టు కారును దారుణవేగమున పోనిచ్చెను. కారులో నేను, హరిశంకరుడు, అతని పేదకుడు మాత్రముంటిమి. చెప్పేవాటులో కారు డోరువదలి రెండుమైళ్లు వచ్చినది. కారు మారిడాదారిపట్టుటకుబదులు పాలియన్ దారిపట్టెను. నాకు అనుమానములేకలెను. ఇంతలో కారుఆగెను. హరిశంకరుని నేనడుకుదిగి ఎటువేనియుబోయెను. కారు మరల పోవుచుండెను. నేనకుడేడి అని నేనుప్రశ్నింపగా జవాబు ఇచ్చుటకు బదులు అతడు అనుచితముగ ప్రవర్తించుకొడగెను. నేను కంటిగించుకొనుచుంటిని. ఇంతలో ఒకచోట కారునాపి హరిశంకరుడు ఎందునిమిత్తమో కొంతదూరము వెనుకకుబోయెను. ఆతరుణమున నేను నెమ్మదిగ కారుదిగి సమీపముననున్న ఒకపెద్ద చెట్టుచాటునకుబోయి నెమ్మదిగ దానినెక్కి కొమ్మల పండున చాగితిని. కొంతసేపటికి అక్కడికి హరిశంకరుడు, అతని పేదకుడువచ్చిరి. నన్ను వెదకిరి. నేను కని పించనందున వారు కారులో వెదకిపోయిరి. నే, నారాత్రియంతయు ఆచెట్టుమీద ప్రాణములు గుప్పిట బట్టుకొని వేసిందితిని. తెల్లవారగట్ల ఆదారిని ఒకబండిపోవుచుండెను. నేను అప్పుడు చెట్టుదిగి బండిపద్దకు పరుగెత్తుకొని చెల్లితిని. అట్టిచోట ఆశ్రయమున ఆధుదాననగు నేను ఒంటరిగనుండుటకు ఆత డాశ్చర్యము నూచించెను. జరిగినవంగతి నేను వానికి తెప్పితిని.”

ఉష్ట్ర పక్షి జీర్ణించుకొనజాలని వస్తువులునుగలవు:—

ఉష్ట్రపక్షి తిన్నదానినెల్ల ఎట్టివస్తువునైనను జీర్ణించుకొనగలదని ఇదివఱకు సాధారణముగ నమ్మబడుచున్నది. కాని లండనునగరమందలి జంతుప్రదర్శనశాలలో ఈవడుమ ఒకనిప్పుకోడి చనిపోయినది. బ్రతికి ఉండినశోజాలలో అది ఏవస్తువుపడితే ఆవస్తువుమింగివేయుచుండినది. అపక్షియొక్క జీర్ణశక్తిని పరీక్షించగోరిన జంతుశాస్త్రజేత దాని కడుపుచీల్చిచూచెను. మింగినవస్తువుల నన్నిటిని జీర్ణించుకొనగలదని నమ్మబడుచున్న పక్షిజాతికించెందిన ఆనిప్పుకోడి కడుపులో క్రిందివస్తువులు కానవచ్చినవి: రెండు జేబురుమాళ్లు, మూడుచెయిజోళ్లు (Gloves), నూలుచుట్టేపుడక, మూడు అడుగుల దళసరిదారముముక్క, ఒకపొడుగు పాటి పెన్నలు, సెల్యూలాయిడ్ దువ్వెన్నముక్క, ఒకసైకిలుపైరువాల్కు, రెండు మూడంగుళములమేకులు, పెద్దగడియారమునకు కీయిచ్చేతాళముచెవి, జేతిజోళ్లదిగించేది, అయిదు అంగుళముల నిడివిగల కర్రముక్క, రోడ్డుగోల్డు కంఠమాలకలము, రెండుకాలరు బొత్తాములు, ఒకపెన్నీ, నాలుగు అరపెన్నీలు, రెండు ఫార్తింగులు, ఒకబెల్టియముదేశపు నాణెపుముక్క.

ఒకేకాన్పున నలుగురు బిడ్డలు:—

పెనుగొండకు చేరువనున్న భానుమహమడుబల్లిఅను గ్రామమున ఒకస్త్రీ ప్రసవించినది. మఱియొక గంటకు మరల ప్రసవించినది. మఱిరెండుసారులు గంటకాలము వ్యత్యాసములో ప్రసవించినది. నాలుగు సారులును అడపిల్లలేపుట్టిరి. పుట్టిన వెంటనే బిడ్డలు చనిపోయిరి. తల్లి ఆరోగ్యముగనున్నది.

నాలుగు నెలల బిడ్డకు పండ్లు వచ్చుట:—

చిత్రదుర్గమండలమందు దేవనగరములో లైరప్పుయను పోలీసువానిబిడ్డ-నాలుగునెలల పొత్తులపాప-వెద్దవారికివలె పండ్లు దంతములు గల్గియున్నది. చుట్టుప్రక్కలనుండి జనులవచ్చి ఈవింలేను చూచుచున్నారు.

ఒకకన్య పండ్రెండుగంటలకాలము ఈదుట:—

బొంబాయిలో బర్మోరుమాప్టరు, నోషిందలాలు అనుయువకులును; రతిదురవాలాయను పదునై దేండ్ల కన్యయు ఈతకుంచెమున పాల్గొనిరి. బర్మోరుమాప్టరు 25 గంటల 5 నిమిషములు, నోషిందలాలు 19 గంటల 35 నిమిషములు ఈదిరి. రతిదురవాలాకన్య 12 గంటలు ఈడెను. తలిదండ్రులు వారించుటచే అప్పుడామె ఇంకను ఓపికయుండినను నీటినుండి బయటకువచ్చినది.

- 19:—సికిందరాబాదు పికెటింగుకేసు సందర్భమున శ్రీమతి కొమ్మూరి శేషమాంబగారికి ఎనిమిదివినముల కలిసశ్చ విధించబడెను.
- 20:—రాజకీయసాంఘిక ఆర్థికమోక్షమునిమిత్తము భారతస్త్రీలు చూపిన ధైర్యమును, కృతనిశ్చయమును లండను మహిళాసభవారు కొనియాడిరి.
- 21:—మదరాసుతిరువల్లి క్రైస్తవ సముద్రతీరమున జరిగిన స్వదేశీసభలో శ్రీమతి కృష్ణబాయిగారు ఉపన్యసించిరి.
:—బొంబాయి మార్వాడీ యజ్ఞవల్క్యమువారు శ్రీమతి కస్తూరిబాయిగారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమై శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారికి సన్మానపత్రము సమర్పించిరి. శ్రీమతి లీలావతీ మున్సిగారు దేవిగారిని ప్రశంసించిరి.
- 22:—ఏలూరు అన్నపూర్ణవైద్యవిద్యాధానసమాజమునకు తమ్మున పాపకాలుగారిభార్య గంగమ్మ అనే సోమమ్మగారు రు 500 కాశ్యరీనిధిగా విచ్చిరి.
:—బాపూవిద్యార్థుల కాంగ్రెసుకు శ్రీమతి కమలాదేవివటోపాధ్యాయగారు అధ్యక్షతవహించిరి.
- 23:—శ్రీమతులు పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ, శివరాజు వెంకటసుబ్బమ్మ, బత్తుల కామాక్షమ్మగార్లు ప్రచారముపల్ల రాజమహేంద్రవరములో విదేశమస్త్రములరుకాణములపద్ద పికెటింగు ప్రారంభమయ్యెను.
- 24:—బొంబాయి హైకోర్టువందు ప్రాక్టీసుచేయుచున్న బొరిస్టరు మితీబాయి ఆర్డమరుకన్య బొంబాయి లాకాలిబేజీప్రాసెసురుగ నియమించబడినది. ఇట్టిఉద్యోగము స్త్రీకొనగుటకు ఇదియే మొదటిసరియ్యము.
- 25:—కలకత్తాలో స్వదేశీసముద్రవర్తమును శ్రీమతి వీలరత్నసర్కారుసతిగారు ప్రారంభించిరి.
- 26:—శ్రీమతి గుమ్మడిదల భుర్గాబాయమ్మగారు ధనశీర్షరమున జాతీయపతాకోత్సవమును జరిపిరి.
:—శ్రీకనువర్తి మార్కండేయశర్మగారిభార్య శ్రీమతి రామమ్మగారు రాత్రి 11 గంటలకు స్వర్ణస్థలైరి.
- 27:—రాజమహేంద్రవరనగరకాంగ్రెసు సంఘమువారి సాంవత్సరసభలో దేశవేషలో మరణించిన బ్రహ్మ జోన్యల లక్ష్మీనరసమ్మగారి యాత్మకు శాంతినిగోరుచు తీర్మానముగావించబడినది.
- 28:—గంటాముజిల్లాలో మందపా జమీందారివారసత్వమునుగూర్చి ప్రభుత్వమువారు చనిపోయిన రాజాగారి భార్యయగు రాణిగారిహక్కులను గుర్తించి దివానుగారి సహాయమున పరిపాలన చేసికొనుటకు అధికారమిచ్చిరి.
- 29:—
- 30:—నెల్లూరులో జిల్లాకాంగ్రెసుసంఘమువారి యాజమాన్యమున జరిగినసభలో శ్రీమతి ద్రోణరాజులక్ష్మీబాయమ్మగారు పాపన్యసించిరి.
:—పాట్నూరులో శ్రీమతి చంద్రవతిదేవి ఆను కాంగ్రెసుప్రచారకురాలిగృహమును పోలీసువారు సోదాచేసి ఆమె వ్రాయుచున్న 'భగత్సింగు జీవితము' అను గ్రంథపుచిత్తుప్రతిని తీసికొనిపోయిరి. ఈగ్రంథము ముద్రణమునందున్నది. ముద్రించబడిన ఫారములను కూడ పోలీసువారు తీసికొనిపోయిరి.

మే

- 1:—అఖిలవంగరాష్ట్రమహిళాసభ కలకత్తానగరమున శ్రీమతి సరళాదేవి చౌదురాణిగారి అధ్యక్షతక్రింద ప్రారంభమయ్యెను.

2:—

3:—కేరళ రాష్ట్ర మహిళా సభ శ్రీమతి చమ్పావతి ఆమదగారి అధ్యక్షతన బడగరాలో జరిగెను.

:—చీరాలలో శ్రీమతి శ్రీకామళమ్మ శేషరత్నమ్మగారి అధ్యక్షతన శ్రీమతి కాళంగి శేషమాంబగారు తమ జయిలు అనుభవములను గూర్చి ఉపన్యసించిరి.

4:—బొంబాయిలో రాష్ట్రీయ స్త్రీ సేవాదళ సంఘము శ్రీమతి సహోజనీ దేవిగారి అధ్యక్షతన శ్రీమతి మావ్వ మెహతా సతిగారి అధ్యక్షతన సమావేశమైనది.

:—రాజమండ్రి హిట్లేకారిటీ సమాజమువారి యాచరణమున ఆనందాశ్రమములో ఒక విలేంతువివాహము జరిగినది. పద్మపు వీరేశలింగము పంతులుగారి విలేంతుశరణాలయములోని బాలిక శ్రీమతి రుక్మిణమ్మ, వరుడు కృష్ణాబ్జా వేలేరు గామవాస్తవ్యుడు శ్రీలింగాల బంగారయ్య.

5:—శ్రీమతి పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మగారు సీతావగరము చతుష్పథముపద్ద పెద్దబహిరంగ సభయందు పన్యసించిరి.

6:—దక్షిణకనరా మహిళా సభ మెంగుళూరులో శ్రీమతి కృష్ణారాయి పంజేకర్ గారిచే ప్రారంభింపబడెను.

7:—

8:—బరంపురములో కల్లుదుకాణముల పికటింగు శ్రీమతులు జయంతి మారమ్మ, మంతాల సీతామహాలక్ష్మమ్మగార్లచే ప్రారంభింపబడెను.

9:—భారతమహిళా సంఘమువారును మదరాసు స్త్రీల సంఘమువారును ఇండియావు మెనుకోన్సిలువారును కలసి ఒక మెమోరాండమును వ్రాసిరి. దీనినిపుడు దేశమునందు ప్రాముఖ్యతగల స్త్రీలకందరికిని పంపుచున్నారు. ఈనెల 15-న తేదీకి యీ మెమోరాండములు మరల వచ్చి చేరును. '12 మంది స్త్రీలను రాండుంటేలిలసభకు ప్రతినిధులుగా నియమించువలెను. ఆనగా క్రొత్తగా మరి 10 మందిని నియమించువలెను. వయస్సువచ్చినవారికందరికిని (ఆడబ్బు) వోటింగు అధికారముండవలెను' అని వీరు కోరిరి. ఇది వరకు శ్రీమతి సుబ్బరాయనునది, బేగముమానవాబుఖానుగార్లద్వారము వెల్లియండిరి. ఈపారి వీరికిద్దరికితోడు శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి, డాక్టరు లిశెంటు, మహాద్దీను బేగముగార్లను మరి 7గుని నియమించువలెనని వీరు కోరిరి.

:—భీమవరము తాలూకామహిళా సభ భీమవరములో శ్రీమతి గుమ్మడిదల దుర్గాబాయిమ్మగారి అధిపత్యమున జరిగినది.

10:—బల్లారిలో విదేశపస్త్రముల అంగళ్లపద్ద డాక్టరు కె. లక్ష్మమ్మగారు, సీతాబాయి, కర్ణం వెంకమ్మ, సుశీలబాయి, కె. వెంకటలక్ష్మమ్మ, బి. కమలమ్మ, పి. రాధమ్మ, పి. సీతమ్మ; పి. సుమిత్రమ్మగార్లు పికటింగు ప్రారంభించిరి.

:—వీరూరులో ఆంధ్రరత్న యువకసమితివారి యాజమాన్యమున జరిగినసభకు శ్రీమతి గుమ్మడిదల దుర్గాబాయిమ్మగారు అధ్యక్షతవహించిరి.

11:—శ్రీమతి కోటమర్తి కనకలక్ష్మమ్మగారు పాలకొల్లు పికటింగులో విశేషముగ పాటుబడుచున్నారు.

:—శ్రీమతి లక్ష్మీఅమ్మగారి నాయకత్వముక్రింద తిరునల్వేలిలో కల్లుదుకాణము పికటింగుసాగుచున్నది.

12:—కలకత్తాలో బంగళా స్త్రీలు శ్రీమతి మోహినీదేవిగారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమై పికటింగు బోర్డు నేర్పజచిరి.

:—రాజమహేంద్రవర స్త్రీసనాతనవిద్యాలయ తృతీయవార్షికోత్సవము జరిగినది.

13:—గాంధీమహాత్మునితో గూడ వాతని సతి శ్రీమతి కస్తూరిబాయిగారు నిష్కాతుచేరిరి.

14:—శ్రీయుత లలికెట్టి లక్ష్మయ్యశ్రేష్ఠిగారిధర్మశస్త్ర శ్రీమతి సుబ్బమ్మగారు సంద్యాలలో శ్రీనగరేశ్వర స్వామివారి కైంకర్యమునకు మూడువేలుఖరీదు చేయుభూమిని దానము చేసి విల్లువాసి స్వర్ణపురానైనది.

- 15:— పెద్దాపురమున బహిరంగసభలో శ్రీమతి దుర్గాబాయిమ్మ గారును శ్రీమతి మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్య సతి గారును ఉచస్యపించిరి.
- 16:— నిన్నను సిహ్మానుండి నయివీటాలును బయలుదేరుటకుముందుగా శ్రీమతి కమ్మరిబాయిగాంధీగారు ఏల్లింగునుప్రభ్రష్టిగారితో సంభాషించిరి.
- 18:—

పత్రికాపరిచయము

సవశక్తి:—

సర్వారంగమందరమగు మాతృవాంఛమాసపత్రిక. సంవత్సరచండా రు 4-8-0. తొలిసంచిక ఏప్రిలు మాసమున వెలువడినది. ఇందు శ్రీయుత యతిరాజం శ్రీనివాసులుగారు, శ్రీకృష్ణదేవరాయలు, చైద్యరాజు పి. ఆర్. జే. మందరంగారు, హంపీదేవాలయము, మహానందిగోరక్షణకాల అను ఛాయాచిత్రములు ప్రచురింపబడినవి. 'సవశక్తి' రాయలసీమ (దత్తమండలము) యందొకవిధమగు నవీనపథమును నిర్మించుప్రయత్నపడగలదు. రాయలసీమయందలి కొంతవఱకు చెనుకబడియున్న సాంఘిక సారస్వతమతలన్ని కలెక్షన్లపాఠాణిక తత్వతాత్మక పరిస్థితులగురించి కొంతసంస్కారమును ఆపించుచు సవశక్తిపాటుపడగలదు. ప్రపంచమార్గమును రాయలసీమ పోదరపోదరీమయలకు బోధగావించుచు అందలి సువిషయములను గమనింపజేయుటయే సవశక్తి ప్రధానాశయము' అని మున్నుడిలో చెప్పుబడినది. శరీరవ్యాధ్యాదులు, కాకపోకలు, ఆంధ్రభాష, సేత్ర తోగములు మొదలగు ఈసంచికయందలి వ్యాసములు చదువదగియున్నవి. సంపాదకులు పి. ఆర్. జే. మందరంగారు. చిరునామా నంద్యాల, కర్నూలు జిల్లా. తెలుగుదేశమున అందుముఖ్యముగ రాయలసీమయందు పుత్రికలు విశేషముగ లేవు. ఈపుత్రికాశీకీర మైనను చిరకాలము పరిల్లి ఆలోటునుతీర్చుగాకయని కోరెదము.

ప్రజోత్పత్తిసంచికలు

ప్రారంభవిద్యసంవత్సరాదిసంచిక:—

ఏలూరునందలి ఏద్యుతేషనలు పట్టిపర్చు ఆయిన వేంకటరామ్ అండ్ కోవారు ప్రచురించినది. వ్యవసాయమును ఈదర వేంకటరావు. సంపాదకుడు కోప్పర్తి నారాయణమూర్తి. ఆంధ్రవిద్యాధికులయొక్క విద్యాభ్యాసాధికారులయొక్క చిత్రములతో సంచికనిండారియున్నది. పద్యవ్యాసములలో శ్రీలక్ష్మీకారడలు వ్రాసిన 'ప్రాథమపద్యములు', శ్రీరాజా వేంకటాద్రి అప్పారావుబహద్దరువారి 'పేను', కవికుమార శ్రీరాజా రామ చంద్రప్పారావుబహద్దరు జమీందారుగారి 'పగలాడి' చదువదగియున్నవి. అమలగంధకర్తి, మిస్ కారా బోస్సు, గిడుగు సత్యవతిమ్మ, అయినాల అమృతవల్లి తాయారమ్మ మొదలగు ఆంధ్రవిద్యుషీమణులు ఈసంచికయందు వివిధవిషయములకు చెందిన వ్యాసములు వ్రాసియున్నారు. గద్యవ్యాసములలో బి. ముబ్రహ్మణ్యదత్తుగారి 'ఉచ్చాసనిత్యాసములు'; నం. రామారావుగారి 'ఆహారము : జీవమినులు'; లెన్నేటి వేంకటకామేశ్వరరావుగారి 'క్రమశిక్ష' జ్ఞానదాయకములుగనున్నవి. ఈసంచిక ఆంధ్రవిద్యాధికుల మన్ననకు పాత్రవుగునుగాక యని కోరెదము.

పా క క ల

గులాబ్ జామ

శ్రీ మ తి యు. సత్య బాలసు శ్రీ లా దే వి గారు

గులాబ్ జామ గౌరవముగల పెద్ద పిండివంటలలో నొకటి. ఇది చేయవచ్చుట అడువారికి ముఖ్యము కావున ఇచట వివరించుచున్నాను. ఒక శేరు చిక్కని బట్టిపాలు పాత్రలోనుంచి పొయ్యిమీదపెట్టి ఒక గిద్దడుపాలుగా ఇగురుపతన మరగపెట్టవలెను. ఈమరగపెట్టుటలో పాలు మాడిపోకుండునట్లు మెలుకువ వహించవలెను. మరగపెట్టుటచేపాలు చిక్కగా పెరుగుచులెనుండును. అప్పుడు దానిని క్రిందకుదింపుకొని 15 రులముల మైదాపిండిపోసి బాగాపిసికి కొద్దిసోడాఉప్పుకలిపి ఒకముద్దచేసి గిన్నెలోవేసి అగిన్నెనిండా నీళ్లుపోసిపెట్టవలెను. ఇట్లు మూడుగంటలు ఉండనీయవలెను. పిమ్మట అరవీసెడు పంచదారలో అరశేరు నీళ్లుపోసి మరుగునట్లు ఉడకపెట్టి తాకిలే వ్రేలికిజగురు అంటువట్లుగా పాకమురానిచ్చి దింపుకొనవలెను. వ్రేనచెప్పిన పిండిముద్దను నీళ్లునంచేసి వ్రేకితీసి మరలబాగాపిసికి బాదముకాయలవలె ఉండలుచేయవలెను. కళాయిలో సవాశేరుసెయ్యిపోసి బాగాకాగనిచ్చి అందులో ఈ ఉండలువేసి సన్నటిచెగను ఎర్రగావేయించ వలెను. సెయ్యిసరిగా కాగనిదే ఉండలువేస్తేగాని మంట జాస్తీగా ఉండినకాని ఉండలు చితికిపోవును. కావున విశేషమైన జాగ్రతయాచువలెను. ఇట్లు జాగ్రత్తగ ఎరువుడౌలు వచ్చునట్లు విడిపోకుండునట్లు ఈ ఉండలనువేయించి, వ్రేనకపరింపబడిన పాకములో వానవేయవలెను. మూడువారును గంటలసేపు వాన నిచ్చి భుజింపవలెను. మిగులరుచిగానుండును. చిడ్డలు మిక్కిలి ఆప్యాయముగ తిందురు.

వంకాయ పాక విశేషములు

పంకాయ వంకాయ

'పంకాయ వంకాయ' అనగా కొబ్బరి వంకాయ కలగలుపుకూర. వచ్చి కొబ్బెరను సన్నగతురుకు వలెను. పచ్చిమిరపకాయలను కొతిమరను సన్నగతరిగి తగుమైనఉప్పునుకలిపికొబ్బెరతురుములోచేర్చి చక్కగ కలపవలయును. లేతవంకాయలను నాలుగుపక్షములుగ తరిగి అందుపై కొబ్బెరతురుమును వంకాయలలో కూరవలయును. ఈవంకాయలను మే మాసపు గృహలక్ష్మిలోచెప్పిన మసాలావంకాయ మాదిరిగావక్యముచేసి వేడిగనుండగ భుజింపవలయును. పైకొబ్బెరతురుమునందు ఇప్టమున్నవారు కొద్దిగనిమ్మచుండురసమును సిదామ కొనవచ్చును. రుచిగనుండును.

పంకాయవంకాయపుచవమున మరియొకమాదిరిగలదు. ఎందుకొబ్బెరను సన్నగతురిమి అందువేయించిన కొనగిండిని వేయించిన తీడిపప్పును కొద్దిగ ఎందుమిరపకాయలపొడిని తగుమైన ఉప్పును మిశ్రితముచేసి వంకాయలనుతరిగి యీపిండిని అందుకూరి పైమాదిరిగ వక్యముచేసి భుజించవలయును. ఇప్టముండినవారు పైనెంబారద్రవ్యములలో ఇంగువనుకూడ చేర్చుకొనవచ్చును.

నూనె వంకాయ

నల్లనువ్వులను చుక్కచేసి పక్వముగవేయించి అందుకావలసిన కారమును ఉప్పును వెల్లుల్లిపాయలను కలిపి చక్కగ పొడియగునట్లు రోటిలోకుమ్మవలయును. పిమ్మట వంకాయలను నాలుగుపక్షములుగ తరిగి కాయలలో మైనువ్వులపిండిని కూరి తిరుగబోతలో నువ్వులనూనెను బాన్సిగవేసి పక్వముగ పచనము చేయవలయును.

గనగసాల వంకాయ

గనగసాలను మైమాదిరిగ వే పక్వముగవేయించి అందుకావలసిన ఉప్పు కారమునుకలిపి వంకాయలందు కూరి తిరుగబోతలో పక్వముచేయవలయును. ఇప్టముండిన ఇందు వెల్లుల్లి కలుపుకొనవచ్చును.

గరిమసాల వంకాయ

గరిమసాల యనగ లవంగపుత్రి, లవంగపట్ట, మరాటిమొగ్గ, లవంగములు, ఏలకులు, బాజికాయ, బాచుత్రి, సోపు (పెద్దబీలకట్ట) యీవస్తువులను సమభాగములుగ తీసికొని నేతితో పక్వముగ వేయించి చేసినపొడి ఈపొడిలో తగుమైనకారపుపొడి ఉప్పునుకలిపి మైనచెప్పిన వంకాయకూరవలెనే పచనము చేయవలెను.

అల్లపు వంకాయ

లేత అల్లమును పచ్చికొల్పైరతురుమును ఉప్పుకారములను చేర్చి చక్కగనూరి వంకాయలలో కూరి నన్నటినుంటమీద పచనముచేయవలయును.

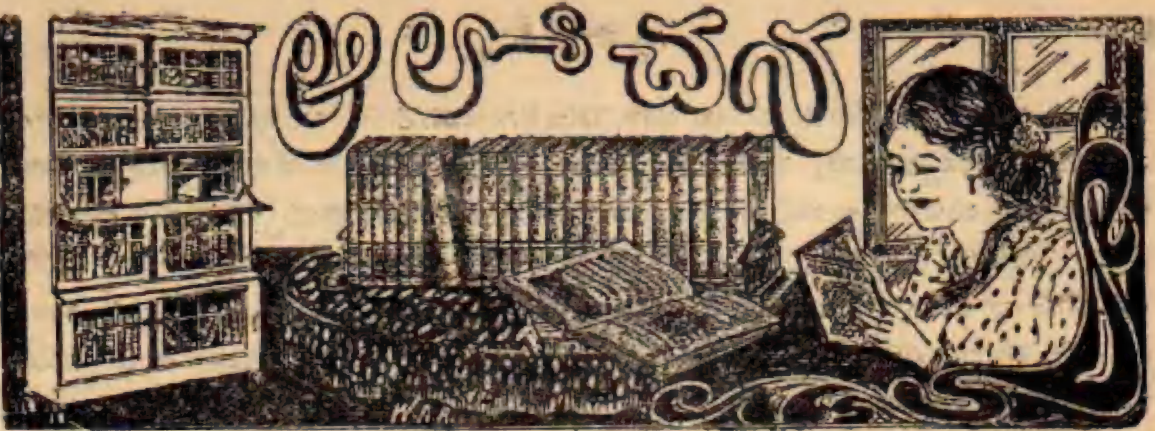
ఉల్లి వంకాయ

నీరుల్లిగడ్డలను కావలసినమట్టుకు నన్నగతరిగి అందుకావలసిన ఉప్పు కారములనుచేర్చి వంకాయలందు కూరి తిరుగబోతయందుంచి పక్వముగ పచనముచేసి భుజించవలయును. మైమాదిరిగవే వెల్లుల్లిగడ్డలలో కూడ కూరను చేసుకొనవచ్చును. అయితే వెల్లుల్లిగడ్డలను ముందుగ చమురులో పక్వముగవేయించుకొని ఉప్పుకారములతో కలిపి వంకాయలలోకూరి పచనముచేయుట శ్రేష్ఠము.

వ్యాసములు వ్రాయువారికి

గృహలక్ష్మికి వ్యాసములు వ్రాయువారు కొంచము మార్గమువదలి కాగితమునకు ఒకతట్టు ననే సిరాతో విడివిడి ఆక్షరములతో వ్రాయవలెను. పెన్నిలుతో వ్రాయబడినవియు కాగితము నకు రెండుప్రక్కల వ్రాయబడినవియునగు వ్యాసములు చేకొనబడవు. వ్యాసములను గూర్చి ప్రత్యుత్తరములు కోరువారు రిప్లయకార్డువ్రాయవలెను. వ్యాసములు వాపసుకోరువారు తపాలా లిశ్టలు పంపవలెను. వ్రాయు ప్రతిలేఖయందును తమ చిరువాచా పూర్తిగ సెన్చురుండ వలయును.

—నంపాదకుడు.

నేడు గూడ సహగమన మొనర్చు సాధులు గలరు:—

“ఎన్నికకుతోమకూపంబు లెన్నిగలవు
దివ్యవర్షంబులన్ని మోదించుసాధ్య
వాక్ భువనంబునం దాత్మవాగునాడి
జెలపాకెంతయు లేక చిచ్చుటిక నేని.”

—కాశీఖండము.

‘బాంబాయి సమాచార’ అను గుజరాతీ దినపత్రికలో 23-4-31 తేదీయందు జరిగిన ఒకానొక స్త్రీయొక్క సహగమనవర్ణన మిట్లుగలదు. శ్రీమతి అఖండ సాభాగ్యవతి యశోదాభాయి 22 సంవత్సరములు వయస్సుగల సుమంగలి, 25 సంవత్సరముల వయస్సుగల కాకూరు భీమజీ ఆనందజీయను దంపతులుండిరి. భర్తకు విషజ్వరమువచ్చి కొద్దిరోజులలో చనిపోయెను. చనిపోవుటకు 4, 5 రోజులకుముందుగా భర్త బ్రతుకడనువిషయము తెలుసు కొన్నదై నాడుమొదలుకొని సంతకప్రయత్నమునకుకూడా మీతోకూడనే స్వర్గమునకు రాగలను అని భర్తతో చెప్పుచుండెను. నాటినుండి ఉపవాసముచేయమొదలిడెను. ప్రాణనాథుని శయ్య యందున్న మలినవస్త్రములను తీసుకొని నదికిపోయి వానిని ఉతికి రామస్మరణచేయుచూ ఇంటికివచ్చెను. సాయంకాలము 5 గంటలకు భర్తకుజబ్బు ఎక్కువకాగా అతనికి యమునా జలము కొంచెము గొంతులో పోసి తానుకూడా కొంచెము త్రాగి లోపలికిపోయి పెండ్లి చీరెనుకట్టుకొని అలంకారమును ధరించి కలకలలాడుచుండెను. భర్త మరణసంశయావస్థలో ఆమె చేయుచున్న అలంకారధారణాదికము చూచి బంధువులు పరిపరివిధముల తలంచిరి. రాత్రి 9 గంటలకు భర్తను మంచముమీదనుండి భూమిమీదపరుండబెట్టగా ఈ స్త్రీరత్నము దేహమునిండ నెయ్యి పూసుకొని కిరసనాయిలులో తడిపిన చీరెను బాగుగ విగించి కట్టు కొన్నదై నేనుకూడామీ వెంటనేవచ్చుచున్నాను, నిర్భయులరై బయలుదేరుమ అని కేకవేసి నిప్పు ముట్టించుకొనెను. అచట భర్త ప్రాణములుపోయెను. ఇచట మంటలవెలుగుచూచి చుట్టాలువచ్చిచూచునప్పటికి చాలమట్టుకు దేహమంతయు తగులబడిపోయెను. మొగము

నందు సింధూరమును తలవెండ్రుకలు మాత్రము తగులబడలేదు. అంతట డాక్టరు వగైరాలు వచ్చిరి. మీరెవ్వరు నన్ను తాకకుండు. మీరు రమ్మన్న చోటికి నేనేవచ్చెదను అని చెప్పి ఆయువతీరత్నమువచ్చి బయటకూర్చుండెను. మందు మాత్రము పుచ్చుకొనలేదు. అందరును ఎటుల చేసితివని యడుగగా స్త్రీలకేది యవశ్యాచరణీయమో అట్టి ధర్మము నేను చేసితిని అని సమాధాన మిచ్చెను. భర్తను శ్మశానమునకు తీసుకొని పోవుచుండగా నన్ను కూడా తీసుకొని తనభర్తతోడ దహనము చేయుదనియు ఇక అరగంటమాత్రము తాను జీవించు ననియు యశోదాబాయి చెప్పెను. కాని ఆమాటలను దుఃఖోద్ధారములుగా తలంచి లెక్క చేయక భర్తను శ్మశానమునకు తీసుకొనిపోయిరి. పోలీసులువచ్చి విచారింపగా ఆమె తనకు అగ్ని వలన బాధపడియు లేదనియు చల్లగానున్నదనియు స్వహస్తముతో వ్రాసి పోలీసువారి కిచ్చెను. శ్మశానమునందు భర్తశవమునకు రెండుపర్యాయములు నిప్పుపెట్టగా చల్లారిపోయె నట. ఇంతలో యశోదాబాయిగూడా మరణించెను. తద్వారై శ్మశానమున దెలిసి యశోదాబాయి శవమునుగూడా ఆదిత్యుండేబెట్టి అగ్నిని ముట్టింప రెండుగంటలలోపల రెండుశవములు భస్మావశేషములై పోయెను. అని శ్రీ కా. మా. శర్మగారు మే 19-వతేదీ నాటి ఆంధ్రపత్రికలో ప్రచురించినారు. వితంతు వివాహములు, వివాహవిచ్ఛేదములు మొదలగు సంస్కారములను రుచిచూచుచున్న నవీనయుగమునగూడ భారతస్త్రీలోకమున

“పెండిలివాడు భూబృందారకులు గన్య నచ్చగించిలోలేదో యధిపుగూర్చి
సహచారిణీవిగమ్యు సకలకాలమునందు నిందుజందురుని చంద్రికయుఁబోలెఁ
దొలుకాటు మెటుగు విద్యుల్లేఖయునుబోలె ననుగమింపగబాడి యతివసుగని
విత్పవనంబునదాక బలివిమానమునెంట గై పేసి కొలనాడ గదఁభంగి

బిజీకేకండయుకింత లేకఱమివేడ్క

జిచ్చుఱకబోవు వికచరాజీవశేత్ర

కశ్యపేధంబుఫలము తద్వంబుగలుగు

బదముపదమున కిది వేదభాషితంబు.”

—కా శీ ఖం డ ము.

అనినమ్మి ప్రాక్తనభారతరమణులవలె సహగమన మొనరించు సాధ్వీయుండుటను బట్టి భారతస్త్రీల అతిలోకమైన పావిత్ర్యంబులు లోకాతీతకీర్తినందుచున్నవి. అప్పుడును, ఇప్పుడును, ఎప్పుడును భారతరమణి పవిత్రతకు ప్రథమోదాహరణము. ఇట్టి పరమపావన పతివ్రతలచరిత్రలచే ఈభారతధాత్రి ఎల్లకాలము విన్నాణమొందుచునేయుండును.

స్నాతకసభకు ఆచార్యపదవి స్త్రీకీయబడినది:—

ఆగష్టు ఆఱవతేది లక్ష్మీవారమున మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ స్నాతకసభజరుగును. అందు పట్టప్రదానముగావించుఆచార్యపదవి ఈవత్సర మొకస్త్రీకీయబడినది. మదరాసువిశ్వ

విద్యాలయము ఛాన్సలరగు గవర్నరు మదరాసు ప్రీల కైన్స్ తవకళాళాలాభ్యక్షురాలగు శ్రీమతి ఇ మాగ్నోగల్ కన్య సీవదవి స్వీకరింప ఆహ్వానించెను. ఆవిదుషి ఈఆహ్వానము సంగీకరించినది. ప్రీల ఉద్యమాభివృద్ధినిగోరువారి కిదియొకశుభవర్తమానము. ఈవిదుషిమణి ఆచార్యకమున ఈవత్సరపు స్నాతకసభ విక్రవిరియుగాక!

ఫీల్డ్ మ్యూనిసిపాలిటీ: ప్రీల కు వోటింగు హక్కు:—

ఫీల్డ్ మ్యూనిసిపలుసభవారు ప్రీలకువోటింగుహక్కును తమ మ్యూనిసిపాలిటీయందొసంగుటకై తీర్మానించిరి. వోటుసీయదగిన ప్రీలయొక్క అర్హత లీక్రిందిరీతిగా నిర్ణయించిరి.

1. సవంబరు 1 లేదీనాటికి 21 సంవత్సరములవయస్సు ఉండవలెను. లేదా
2. రు 20 లు అద్దెరాబడిగల యిల్లునకు ఖామందు అయియుండవలెను. లేదా
3. సవంబరు 1 లేదీకి 6 నెలలుపూర్వము ఫీల్డ్ లో నివాసినియైయుండవలెను. లేదా
4. రాబడిపన్ను చెల్లించునట్టి యామెగా నుండవలెను. లేదా
5. ఎన్నికలకు ముందుగతించిన సంవత్సరములో రాబడిపన్ను చెల్లించునట్టివానికి

ఆమె న్యాయసమ్మతమైన భార్యగా నుండవలెను. లేదా

6. మెట్రీక్సులేషను పరీక్షయందు తీర్థురాలైన యువతిగానైన యుండవలెను.

గమనింపదగిన మఱిఒక్క విషయము గలదు. మ్యూనిసిపలు సభ్యత్వమునకు అభ్యర్థినులుగానుండుటకు పడుపుకత్తెలు అనర్హులని వారు తీర్మానించిరి. భారతదేశమునందలి పౌరజీవనము (civic life) శుచిప్రాపకముగ నుండవలయునని కోరుచో ఈతుదినియమ మెంతయు నవసరము.

అమెరికాలో నే ఇట్లుండినచో...?

నేడందిన 'World's Children' అను పత్రిక ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది. 'అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల అధ్యక్షమహాశయిడగు హూవరు ఈనమమ వాషింగ్టన్ పట్టణమున జరిగిన శిశువుల ఆరోగ్యవిషయికసభలో నుపవ్యసించుచు యున్న పెద్దపేట్టులోని శిశువుల ఆరోగ్యమునుగూర్చి క్రిందిలెక్కలను ప్రదర్శించెను. నేను యున్న పెద్దపేట్టు నందు 45,000,000 మందిశిశువులుగలరు. అందు 35,000,000 మంది తాజాస్థిలోనున్నారు; 6,000,000 మంది తగినపోషణలేకయున్నారు; 1,000,000 మంది వాక్సంబంధమైనరోగములు కలిగియున్నారు; 1,000,000 మంది దుర్బలహృదయములతోడనో చెడినహృదయములతోడనో వెతనొందుచున్నారు; 675,000 మంది అల్లరివిషయమున హద్దుమీరి ప్రత్యేక సమస్యను ప్రదర్శించుచున్నారు; 450,000 మంది మందప్రజ్ఞతో మ్రగ్గుచున్నారు; 382,000 మంది క్షయరోగలక్షణములు కలిగియున్నారు; 342,000 మంది కర్ణసంబంధమైన రోగములు కలిగియున్నారు; 18,000 మంది పూర్తిగా చెవిటివాండ్రయి ఉన్నారు; 300,000 మంది

కుంటివాండ్రయి ఉన్నారు; 50,000 మంది నేత్రవ్యాధులు కలిగియున్నారు; 14,000 మంది పూర్తి గ్రుడ్డివాండ్రయి ఉన్నారు; 200,000 మంది అపరాధులుగనున్నారు. ఇట్లు నేటి మన శిశువులలో 10,000,000 మంది అనారోగ్యమును సూచించుచున్నారు. తగువైద్య సాహాయ్యము గావింపబడుచో ఇందు నూటికి ఎనుబదిభుంధివలకు ఆరోగ్యవైద్యహాలు కాగలరు." శాస్త్రప్రజ్ఞాసము, వైద్యజ్ఞానము పాఠముముట్టిన ఆమెరికాదేశములో; ప్రజల అందుబాటున వైద్యులున్న ఆమెరికాదేశములో; శిశువుల సగుటుమరణములు తక్కువగ నున్న ఆమెరికాదేశములో శిశువులస్థితి ఇట్టిదికాగా పేదరాసిపెద్దమ్మయగు భారతమాత శిశువులస్థితి ఎట్లున్నదో ఆలోచించుటకైన అవకాశమున్నదా? ఆమెరికాదేశమున తయారు చేయబడినవిధమున భారతదేశమునకూడ శిశువులనుగూర్చిన జనాభాగై కొనబడుచో భారత శిశువుల శోచనీయస్థితివెల్లడికాగలదు.

స్థానిక సంఘములు : స్త్రీలు:—

గత శాసనసభలో స్థానికసంఘములచట్టము సవరింపబడినప్పుడు అప్పటిశాసనసభ సభ్యురాలు ప్రతిస్థానికసంఘమునందును స్త్రీలకు ప్రత్యేకము రెండుస్థానములు కేటాయింపు చేయవలసినదని ప్రతిపాదించినది. ప్రభుత్వమువారును ప్రజాప్రతినిధులును ఆప్రతిపాదనమును విశాలహృదయముతో ఆమోదించిరి. ఇప్పుడు కొన్నికొన్ని మునిసిపాలిటీలయందును, తాలూకాజిల్లాబోర్డులయందును వెనుకబడియున్న ఇతర కులములవారికి చోటుచూపుటకు స్త్రీలసంఖ్య తగ్గించుటకు ప్రయత్నములు సాగుచున్నవని వివరముచున్నది. ఈప్రయత్నము ఎంతమాత్రమును ప్రోత్సహింపదగినదికాదు. ప్రాథమికవిద్య, ప్రజారోగ్యము మున్నగు విషయములందు స్త్రీలలోచన స్థానికసంఘములకు మిక్కిలి అవసరము. కావున స్త్రీల సంఖ్యతగ్గించు ప్రయత్నములను స్థానికసంఘము సాగింపకుండుగాక! స్త్రీ ఉద్యమాభిమానులగు ప్రజానాయకు లీవిషయమై వెంటనే మేలుకొని అందోభననల్పి స్త్రీజనములకృతజ్ఞతకు పాత్రులగుదురు గాక!

తిట్టినేర్పినవోరు డొరకుండదు:—

మేయమ్మ తనదూషణగ్రంథమును మరల విప్పినది. హిందువులబాల్యవివాహముల ఆచారము ఈసారి ఆమె దూషణబాణమునకుగుఱియైనది. తిట్టితిట్టి ఆమెయిచ్చిన సలహా యేమి? బాల్యవివాహములవలన కలిగిన సంతానమును అక్రమసంతానముగ నిర్ణయింపవలయునని. తనదేశమున భార్యాభర్తలు కాని స్త్రీపురుషులకు పుట్టిన అక్రమసంతానమును గూడ క్రమసంతానముగనే పరిగణించుటకు అభిప్రాయము ప్రబలుచుండగా హిందూదేశమున వివాహబద్ధులైన దంపతుల క్రమసంతానము అక్రమసంతానముగ పరిగణింపవలయునట. ఎట్టి విపరీతభాషలు? ఉన్నది గాజుయింట. అయినను ఇతరుల ఇంటిమీదరాళ్లు వేయుట తనవృత్తి. ఈగురివెండగించు కూతలకు పాటియేమి?

సంబూది బ్రాహ్మణులు : బహుభార్యాస్వీకరణము:—

మలబారునందలి యువకులు మహాత్ముని సత్యాగ్రహమునకు నూతనప్రయోగము నొకదానిని కనుగొన్నారు. వారు సత్యాగ్రహబాణమును మలబారులోని సంబూది బ్రాహ్మణులయందున్న బహుభార్యాస్వీకరణముపై గుఱిపెట్టినారు. సంబూది బ్రాహ్మణులయందు ఏబది ధోహదకు పై బడినవారు నూతనముగ పుష్పవతులైన యువతులను తమ రెండవభార్యలుగనో మూడవభార్యలుగనో చేకొనుచుండుట పరిపాటి. సంబూది బ్రాహ్మణ యువజనసంఘమువారు ఈ ఆచారముయొక్క దౌష్ట్యమును గుర్తించినారు. ఏప్రియలు మాసమున ఆల్వేసమీపమునగల ఒకానొక గ్రామమున పందొమ్మిది వత్సరముల పశుచును ఏబదిపండ్లుదాటినవానికి మూడవభార్యగా వివాహముచేయుటకు నిశ్చయించిరి. ఈ సంగతి యువకసంఘమువారు తెలిసికొని ఆగ్రామమునకుబోయి వధువుయొక్క పెద్దలను సందర్శించి ఈయనమవివాహమును విరమింపవలసినదిగా విన్నవించుకొనిరి. సర్వమునిశ్చయమగుటచే వివాహము సాగితీరవలెనని ఆపెద్దలుచెప్పిరి. అందుమీద ఆయువకసంఘమువారు ఆగ్రామమున ఇంటింటికిబోయి ఈదురాచారమువలని నష్టములను విడమర్చిచెప్పి వధువు ఇంటిదగ్గరకువచ్చి వీధిలో బారలుతీరికూర్చుండిరి. ఈప్రదర్శనముచే వివాహమాగలేదు. కాని ప్రజలలోమంచిప్రబోధముజరిగినది. యువకసంఘమువారు ఇంతతోనిరుత్సాహపడరాదు. ఇట్టి యువకసంఘములెన్నో బయలుదేరి కేరళ దేశపు పాలిమేరలనై సలేకుండ ఈదురాచారపిశాచమును వెడలనడతురు గాక!

మధుర, టూటికారన్ మిల్లు పని కత్తెలకడగండ్లు:—

మధుర, టూటికారన్ పట్టణమునందలి బట్టలమిల్లులలో పనిచేయుస్త్రీలకష్టములు సహింపరానివిగనున్నవి. హిందూదేశమున ఇతరప్రదేశములందలి బట్టలమిల్లులలో చేయుటయందలి కష్టముచే ప్రత్యేకము పురుషులకు ఏర్పరుపబడిన పనులనుగూడ నిచ్చట స్త్రీలే చేయుచున్నారు. ప్రసవదినసౌకర్యములనుగూర్చిన చట్టములేదుగావున అట్టి సౌకర్యము లీయబడుటలేదని నెపమెంచుటకు వీలుచాలదు. అయినను బిన్నీకంపెనీ ప్యారీకంపెనీ తమంతామే ఈవిషయమున ఏవో కొన్ని సౌకర్యములను కలిగించిరిని తెలియుచున్నది. అయినను ప్రాయీకముగా నీపట్టణములందు పెక్కుమిల్లులలో ఆడువారిని నెలలునిండుచుండగా పని నుండి తీసివేయుటయు ప్రసవానంతరము తిరిగిపెట్టుకొనుటయు మామూలై యున్నది. టూటికారన్ నందు మధ్యాహ్నము కూలివాండు తిండితినుటకు తగినతావులేదు. పనివాండును పనికత్తెలును మిట్టమధ్యాహ్నమునందు మింటసూర్యుడు సహస్రకిరణములతో ప్రకాశించుచుండగా ఆసముద్రతీరపు టినుకబయలునందు ఆపురుఆపురుమనుచు అన్నము తినుచుండగా చూచినచో ఏటివారికైన ఏమపురాకమానదు. టూటికారన్ లో పనిచేయు కాలమునందు ఒకసారియైనబయటికిపోయి చుట్టిబిడ్డకు పాలిచ్చినప్పుడు తల్లి కివలనుపడదు.

మధురలో మిల్లునకెదురుగా ఒకచిన్న పాకగలదు. టూటికారన్ నందు అదియులేదు. టూటికారన్ మిల్లుమేనేజరు అచ్చటిజంతుహింసానివారకసంఘమునకు అధ్యక్షుడు. అయి నను పనికి తెలియ జంతువులుగానైన పరిగణించుటకు మనస్కరించకనో ఏమో ఈమహా నీయుడు వారిట్టి కష్టపరిస్థితులలో నుండ చూచి ఊరకొనుచున్నాడు. ఈవిషయము లన్నియు స్వయముగా చూచినచ్చి బి. శివరావుగారు ప్రతికలకు వ్రాయుచున్నారు. భారత స్త్రీసంఘమువారు 'ఈవిషయమున కలుగచేసికొని పనికి తెలివిడ్డలను పెక్కుగంటల కాలము పస్తుపడియుండుపాపమునుండి ఉద్ధరింతురుగాకయని కోరెదము.

శ్రీ మతి రామ దేవి నిర్బంధము:—

శ్రీమతి రామదేవి అబ్బీరు నివాసినియగు కాంగ్రెసుప్రచారకురాలు. ఆమె గత మాసము 11-వ తేదీని బిజోలియా సంస్థానమున నిర్బంధింపబడినది. ఆమె నెటకుగొని పోయిరో తెలియరాదు. పురుషుల విషయమున నెట్లున్నను స్త్రీలవిషయమున ఇట్టినిర్బంధ ములు న్యాయాన్యాయములెఱుంగనిసంస్థానాధీశ్వరులుచే యుచుండినచో దేశమున అలజడి పెచ్చుకేగగలదు.

శ్రీ విల్లింగ్డను ప్రభివక్షద్దరు బట్టలను కోరుట:—

గత మాసము 18-వ తేదీని శ్రీకస్తూరిబాయి గాంధీ శ్రీవిల్లింగ్డనుప్రభివినీ సందర్శించినపుడు ప్రభివితనకు కద్దరుబట్టలు కొన్ని పంపమనికోరినదని తెలియుచున్నది. గాంధీ మహాత్ముని కద్దరుబట్టలు శత్రుశిబిరప్రవేశమునందుచున్నవి. అఖండవిజయముమన్న నిట్టి దియే గదా!

గ్రంథ పరిచయము

పతివ్రతాశతకము:—

ఇదియొక సంధానగ్రంథము. నన్నయభట్టు అదిపర్వము; ఎఱ్ఱాచెగడ ఆరణ్యపర్వము; తిక్కన అను శాసనికపర్వము; ప్రౌఢకవిమల్లన రుక్మాంగదచరిత్ర; శ్రీనాధుని కాశీఖండము, శృంగారనైషధము; భాస్కరుని రామాయణము; మారన మార్కండేయపురాణము; నందిమల్లయ్య ఖంటసింగయ్యకృత వరాహపురాణము; గోపీనాథకవి శ్రీకృష్ణజన్మఖండము, రామాయణము; మాదయగారిమల్లన్న రాజశేఖర చరిత్రము; బమ్మెర పోతరాజు భాగవతము; ముక్కు తిమ్మన్న పారిజాతామరగణములనుండి చరిత్రప్రధానములను ప్రస్తావించు పద్యరత్నము రీగ్రంథమున ఏర్పిహూర్చబడినవి. టిప్పణిగలదు. గ్రంథసంధాత్రి శ్రీమతి చేబ్రోలు సరస్వతీ దేవిగారు. గ్రంథమునుగూర్చి శ్రీచిలకమర్రి లక్ష్మీనరసింహుగారు సదభిప్రాయమునిచ్చియున్నారు. క్రాసు పైజాన 40 పుటలు. నెల 0-4-0 అణాలు. వలయువారు చేబ్రోలు రాజగోపాలరావుగారు 6/448 కొల్లెకేట, నూజివీడు, కృష్ణజిల్లా అనుచిరునామాకు వ్రాయునది.

పాటలు:—

శ్రీమతి చోడవరపు రంగనాయకమ్మగారి 'పాటలు' అను గ్రంథమున ఇది ద్వితీయభాగము. దెబ్బిపైజా 88 పుటలు. నెల తెలుపబడలేదు. దొరుకుచోటు చోడవరపు వేంకటశేషగిరిరావు, మైదాన్ వస్య, కొల్లెకేట, గుంటూరు. గ్రంథకర్త ఛాయాచిత్రము, గ్రంథముద్రణభారము వహించిన గ్రంథకర్త వినమామగారు శ్రీ

చోడవరపు దేవరరాజుగారి ఛాయాచిత్రము గ్రంథమున చేర్చబడినది. మంగళహారతులు, హస్తపుపాటలు, వేడుకపాటలు, బంతులాటపాటలు మొదలగువానితోనిండి గ్రంథము స్త్రీజనములకు ఉపయుక్తముగనున్నది. పల్నాటివీరులు:—

సతీరత్నములు, చరిత్రకథామంజరి, మానసోల్లాసినీకథలు మొదలగు పుస్తకములు రచించినవారును, మాచవరము పాతకాల్పకధానోపాధ్యాయులును అయిన శిష్టే రాధాకృష్ణయ్యగారు రచించిన గ్రంథమిది. గ్రంథకర్త ఛాయాచిత్రము ముద్రింపబడినది. దాచేపల్లి బోర్డుమిడిల్ స్కూలు ప్రధానోపాధ్యాయులగు యస్. మల్ల పరాజరావుగారు ఈగ్రంథమునకు తొలిపలుకు వ్రాసినారు. బాదరాజు, నలగామరాజు, బ్రహ్మ నాయుడు, బాలచంద్రుడు, అలరాజు, ఆనపోతుడు, కన్నమదాసు, లంకన్న, నాయకురాలు అనునొమ్మిది పల్నాటి వీరకథలుగలవు. పల్నాటిసీమకు సంబంధించిన ఈకథలు ప్రాథమికవిద్యార్థుల నిమిత్తము ప్రత్యేకించి సులభమగు శైలిలో వ్రాయబడినవి. ఈగ్రంథరచనమున కర్త 'పలునాటి వీరచరిత్రము', 'పల్నాటి యుద్ధము', 'ఆంధ్రులచరిత్ర' మొదలగు గ్రంథముల సాధారణము చేసికొన్నాడు: సందర్భానుసారముగ 'పలునాటి వీరచరిత్ర'లోని ద్విపదలు ఇందుచేర్చబడినవి. క్రొనుపైజాన 88 పుటలు. వెల 0-8-6. గ్రంథకర్తవద్ద దొరుకును. బీడిపురాణము:—

చిన్నపైజా. పీచుకాగితములు. 52 పుటలు. వెల 0-2-0 అణాలు. గ్రంథకర్త వేది శ్రీరాములుగారు. బీడి తనచరిత్ర తాను చెప్పుకొనుచున్నట్లు వ్రాయబడినది. దానివలని ఆపారసప్తములు ప్రదర్శింపబడినవి. కొంత హస్త్యపోషణప్రయత్నముగలదు. భూమిపానదురభ్యాసమును నిందాస్త్రుతిలో నిర్దించి ప్రాచీనాంధ్ర చాటూర్లు ఈగ్రంథమున జొప్పింపబడినవి. దొరుకుచోటు: యస్. ఆర్. వేది ఆంధ్ కో. రాయదుర్గం పోస్టు, బళ్లారి జిల్లా.

ఇటావాసమాధి:—

తూర్పుగోదావరిజిల్లా అంతాజీపేట పోస్టు మునిఖండమునందలి యువకసమితివారు ప్రచురించిన తొలికరపత్రము. అమలాపురమునందలి కోససీమ ముద్రణాలయమున ముద్రితము. Malleson రచించిన Indian Mutiny అను గ్రంథమునుండి ఇందలి ఇతివృత్తముచేకొనబడినది. దేశభక్తినుద్దీపించేయు ఈభారత వీరులకథ చదివితీరవలయును. క్రొనుపైజాన 8 పుటలు. సలయవారు యువకసమితికార్యదర్శికి వ్రాయవచ్చును.

వైదికసభ్యత:—

ఇది ప్రథమతీరంగము. భారద్వాజగోత్రోద్భవుండును వైదికవిద్యార్థియునగు పాలడుగు శేషచలార్యులు రచించినది. డెమ్మిపైజాన 112 పుటలు. వెల 0-8-0 అణాలు. గాంధీమహాత్ముని స్వాతంత్ర్యోద్యమము ప్రారంభమైననాటినుండియు భారతభూమిని పవిత్రీకరించుచున్న 'భిద్దరు'ను తయారుచేయుట ప్రాచీన భారతభూమియందు ఎట్లు ఆర్యులకు నిత్యకృత్యమైయుండినదో, వడకుట ప్రాచీనార్యసంఘవీరులకెట్లు గృహధర్మమైయుండినదో, మందరీమణులు సన్నని నూలుమగ్గకొని చక్కనిఅంచులతో పెగురమగు ఆంతరంగికప్రేమతో గలిపి భర్తలకోరికకు వస్త్రములు సేయుచుండిరో ఈగ్రంథమున వేదవాక్యప్రమాణములతో నిరూపింపబడినది. ఈగ్రంథమునకు పీఠికవ్రాయుచు స్వరాజ్యప్రతికాసంపాదకులగు దుగ్గిరాల రాఘవ చంద్రయ్యచాదరిగారు "ప్రాచీనార్యగృహజీవితమును రాజకీయజీవితమును జీత్రించి మనకు తలయెదుటబెట్టి 'భిద్దరు' యొక్కపరివ్రతను వెల్లడించుచున్న ఈగ్రంథము 'వైదికసభ్యత'యను చక్కని నామమున కంతయు దగియున్నది. వేదములు మూలబడియున్న యీకాలములో శ్రమపడి వేదములుగోలించి చక్కనివస్తువు

నాంధ్రవాచకప్రపంచమున కొనంగిన ఈ కర్త వంద్యుడు" అని వ్రాసినవాక్యము లెంతయు సత్యములు. వేద కాలములో రాట్నముపై నూలునడవటం, నేయటం హిందూగృహధర్మమనియు, నేటికాలములోని వివిధములగు చక్కనిదుస్తులు, కాలపులు ఆకాలములో సంతచక్కగా నిర్మాణముచేయబడినదియు స్వప్రమాణముగా నిరూపించు ఈగ్రంథము ఎల్లరు చదువదగినది. దొరుకుచోటు : ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమర్రు, కృష్ణాజిల్లా. క మ లా వా చ క ము లు:—

బాలికాపాఠశాలకు ప్రత్యేకమువ్రాయబడిన వాచకపుస్తకములు. కారీరకాస్త్రము, ఆరోగ్యకాస్త్రము గృహనిర్వహకత్వము మొదలగు గ్రంథములకర్తలగు సత్తిరాజు కామేశ్వరరావు పంతులు బి.యె; యల్.టి. రత్నంబు డిప్యూటీ ఇన్స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్స్ గారిచే నీవాచకములు రచియింపబడినవి. ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, ఆయిదు వాచకములు వివిధనాధము మాకార్యాలయమునకు బంపబడినవి. వాచకములన్నియు క్రొనుపైజాన గ్లజుకాగితములమీద పలయబొమ్మలతో ముద్రితములు. మొదటి వాచకము 56 పుటలు. వెల 0-2-6; రెండవవాచకము 48 పుటలు. వెల 0-3-0; మూడవవాచకము 72 పుటలు. వెల 0-4-0; నాల్గవవాచకము 88 పుటలు. వెల 0-5-0; అయిదవవాచకములు 116 పుటలు. వెల 0-6-0; రాజమండ్రి సెకండరీబాలికా పాఠశాలలో పనిచేసి కీర్తిగాంచిన ఆంధ్రవిద్యుషీమణి శ్రీమతి దర్శా కనకమ్మ ఎం. ఏ, గారీవాచకములకు తొలిపలుకు వ్రాసియున్నారు. నీతిదాయకములును స్త్రీలనుగురించి వ్రాయబడినవియు కథలును, దేశమున మహోపకారిణులును విశేషవిద్యావతులునగు స్త్రీరత్నముల జీవితచరిత్రములును, ఆంధ్రకవయిత్రుల వృత్తాంతములును, పురాణప్రసిద్ధిగాంచిన నీతి, దమయంతి, సావిత్రీ, గాంధారి మున్నగుమహాపతివ్రతల మహిమాతీకయములును; స్త్రీలింగివద్ద తీటికసమయములందు కేసికొనదగిన చిత్రలేఖనము, వట్టుపని, పూసలపని మొదలగు చేతిపనుల విధానములును; గృహనిర్వహణవిషయమై నేర్పుకొనదగిన యాదాయవ్యయములు, విడ్డలకు విద్యాబుద్ధులుగలపుట మున్నగుసంగతులును; నిత్యముతాము సిద్ధపఱచవలసిన యాహారపానీయాదుల పారిశుద్ధ్యతను గూర్చిన యారోగ్యవార్గచట్టములును, అంటురోగములగూర్చి జాగ్రత్తపడవలసిన రీతులును; బొమ్మల నోము, సంక్రాంతి మొదలగు స్త్రీలకే పనికివచ్చుపండుగపట్టుములంగూర్చిన వర్ణనములును, దేశమండలి విదేశమండలి స్త్రీలయాచరములు వ్యవహారములు తెలియజేయుచినోదకరములగు విషయములును, ప్రస్తావించునవియు ఇందలి పాఠములు బాలికలకు మిక్కిలి ఉపయుక్తముగనున్నవి. విద్యాకాళాధికారుల మన్ననలకు పాత్రమగుగాక! దొరుకుచోటు : కమలానికేతనము, రాజోలు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

ప్రపంచవిదేశకథలు:—

కర్త బి. టి. నరసింహాచార్యులుగారు. క్రొనుపైజాన 270 పుటలు. వెల రు 1-0-0. ప్రచురణ కర్త: ప్రొప్రయిటరు, వానస్ పుస్తకశాల, 244 టంకశాలపేథి, మదరాస్. 'క్రోత్తపండుగ బహుమతి'; 'జోశ్యపు పిచ్చి'; 'పండువంటి సంసారాన్ని పాడుచేసుకున్నానే'; 'సంసారం సాగరం దుఖిమ'; 'షేరాశయే పెను భూతమగుట'; 'అన్యాయాక్షితుం విత్తం సహమూలం వినశ్యతి'; 'కుక్కకాటికి చెప్పుబెట్టు'; 'అపధాని అనుమానమే అంతానికికారణము'; 'మోహనాంగిమోసం'; 'పెంకిపెళ్లం గడుసుమొగుడు'; 'పెనిమిటిని వొదిలిన పేరమ్మ' అను శీర్షికలుగల పదునొకండుకథ శ్రీగ్రంథమునగలవు. 'ప్రపంచములో సహజముగా జరుగుచుండు విషయముల నాధారపఱచి తద్వారా చక్కనినీతులను బోధించుటకై రసభావభరితమగు వాడుకభాషకైతిలో నీగ్రంథమువ్రాయబడియుండుటచేత నిందలి కథాంశములు కన్నులగప్పినట్లు గోచరించుచున్నవి' అని సంపాదకులు తొలిపలుకులో వివరించిరి. ఇందలి కొన్నివర్ణనములు విచిత్రముగనున్నవి. కొన్ని చక్కనిక్రోత్తసామెతలు వాడబడినవి.